

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

В. А. БОРТНИК

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ**

Навчальний посібник

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Рецензенти: *І. Л. Бородин*, д-р юрид. наук, проф.
П. Д. Біленчук, канд. юрид. наук, доц.
В. Л. Наумов, канд. юрид. наук

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії
управління персоналом (протокол № 2 від 23.02.11)*

Бортник В. А.

Адміністративне право України: навч. посіб. / В. А. Бортник. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 222 с.

ISBN 978-617-02-0105-8

У навчальному посібнику “Адміністративне право України”, який включає Загальну та Особливу частини, викладені основні положення адміністративного права з урахуванням змін чинного законодавства.

Видання може стати корисним не тільки для студентів, а й для викладачів, аспірантів, адвокатів, державних службовців та усіх, хто цікавиться проблемами адміністративного права України.

ISBN 978-617-02-0105-8

© В. А. Бортник, 2012
© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2012
© ДП “Видавничий дім «Персонал», 2012

Вступ

На нинішньому етапі розвитку українського суспільства державне управління значною мірою не відповідає потребам побудови демократичної, правової держави, запровадженню європейських стандартів належного врядування. Крім очевидних недоліків у побудові раціонального й ефективного механізму досягнення цілей управління соціальними процесами, суттєвою вадою слід визнати недостатній рівень демократичності діяльності суб'єктів (органів і посадових осіб виконавчої влади) державного управління, особливо у сфері їхніх взаємин з громадянами та іншими приватними особами.

Тому розвиток демократичних засад державного управління нині обґрунтовано визначається стратегічним пріоритетом політики Української держави. Вагому роль у розв'язанні цього стратегічного завдання повинна відігравати галузь адміністративного права. Адже саме ця правова галузь має бути спрямована на забезпечення прав і свобод людини в усіх сферах її взаємодії з органами виконавчої влади, їх посадовими особами. Практично це є головною вимогою принципу верховенства права. Згідно з цим принципом адміністративно-правовий режим взаємин органів виконавчої влади і людини повинен виходити зі становища особи як такого суб'єкта, перед яким виконавча влада відповідальна за свою діяльність, і має ґрунтуватися на беззаперечному визнанні пріоритету прав людини, її законних інтересів.

При цьому органи виконавчої влади, їхні посадові особи мають зважати не лише на правовий статус людини і громадянина, закріпленій у національному законодавстві, а й на положення відповідних міжнародно-правових актів. Зрозуміло, що їх сприйняття і деталізація у національному законодавстві повинні відбуватися з урахуванням реальних, насамперед матеріальних, можливостей здійснення у повсякденному житті.

Метою адміністративно-правового регулювання взаємин громадян з органами виконавчої влади має стати регламентація таких основних форм і напрямів діяльності зазначених органів,

їхніх посадових осіб, які б забезпечували повсякденний, справедливий, демократичний режим цих взаємин на основі непорушності конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Оцінюючи сутність та суспільне призначення адміністративного права доцільно робити переважаючий наголос на спрямуванні цієї галузі на служіння потребам найповнішого забезпечення реалізації та захисту належних приватним особам прав, свобод і законних інтересів у їхніх стосунках із суб'єктами державного управління. Такий підхід сприятиме утвердженню в науці, освіті та практиці сучасних європейських цінностей у правовому регулюванні взаємин між публічною владою і людиною та наближенню вітчизняної доктрини адміністративного права до стандартів, що панують нині в демократичних країнах світу [226, 3–4].

Водночас залучення нашої держави до світової цивілізації, а завдяки цьому — докорінне демократичне перетворення суспільства, збереження миру, злагоди та спокою, розбудови незалежної, демократичної правової держави, активізації усіх сфер життя — економічного, соціального та духовного, так чи інакше пов'язано з адміністративним правом, з правами людини, правосуддям, діяльністю державних органів влади та місцевого самоврядування тощо.

У навчальному посібнику, автори намагалися надати студентам стислі, конспективні знання про сутність адміністративного права у сучасному розумінні. Водночас матеріал цього навчального посібника надто складний для засвоєння. Після вивчення кожної теми у студентів виникне багато запитань, що спонукатиме їх до використання відповідної навчальної літератури і нормативних актів. Це, своєю чергою, сприятиме всебічному та глибокому вивченню усіх тем і належному засвоєнню багатогранних засад адміністративного права України.

Проректор — генеральний директор
Президентського університету МАУП,
Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук

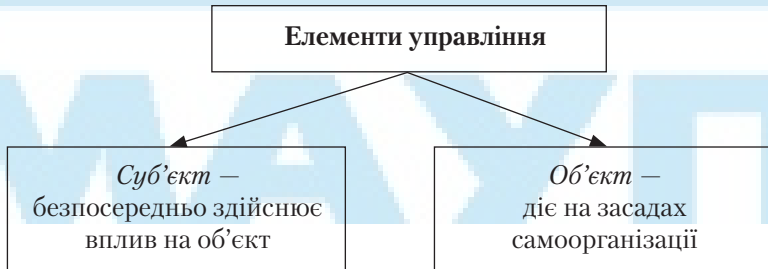
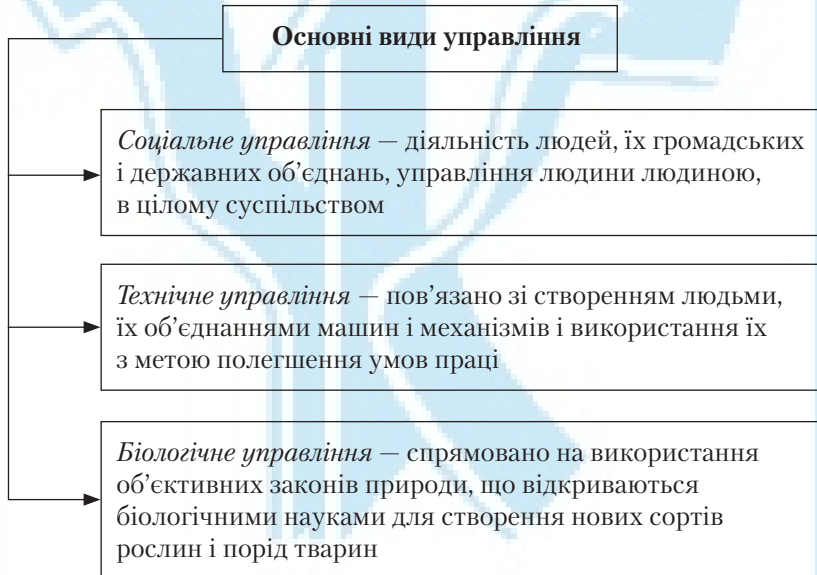
М. Н. Курко

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Тема 1

Основні засади державного управління

Управління використовується як родове поняття, що характеризує впорядкування взаємозв'язків і взаємодії певної множини елементів або складових природи, суспільства чи людини.

Особливості соціального управління

Виявляється через спільну діяльність людей, організовує і оформлює їх для такої діяльності у відповідні колективи й організації

Своїм головним призначенням має упорядкування та врегулювання спільної діяльності шляхом забезпечення погоджених індивідуальних дій учасників такої діяльності через вплив на їх поведінку

Виступає в ролі регулятора управлінських взаємин, що виникають між об'єктом і суб'єктом у процесі соціального управління

Є владним, оскільки ґрунтується на підпорядкуванні волі учасників управлінських відносин – суб'єкт формує та реалізує волю, а об'єкт їй підкоряється

Має особливий механізм реалізації через організаційно оформлені групи людей, якими виступають органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та об'єднання громадян або уповноважені особи цих організацій

Види соціального управління

Державне управління – суб'єкт управління держава, її органи

Самоврядне управління – тобто муніципальне управління, суб'єкт управління – органи місцевого самоврядування

Громадське управління – суб'єкт управління – органи громадських організацій

Корпоративне управління – органи господарських товариств та об'єднань підприємств

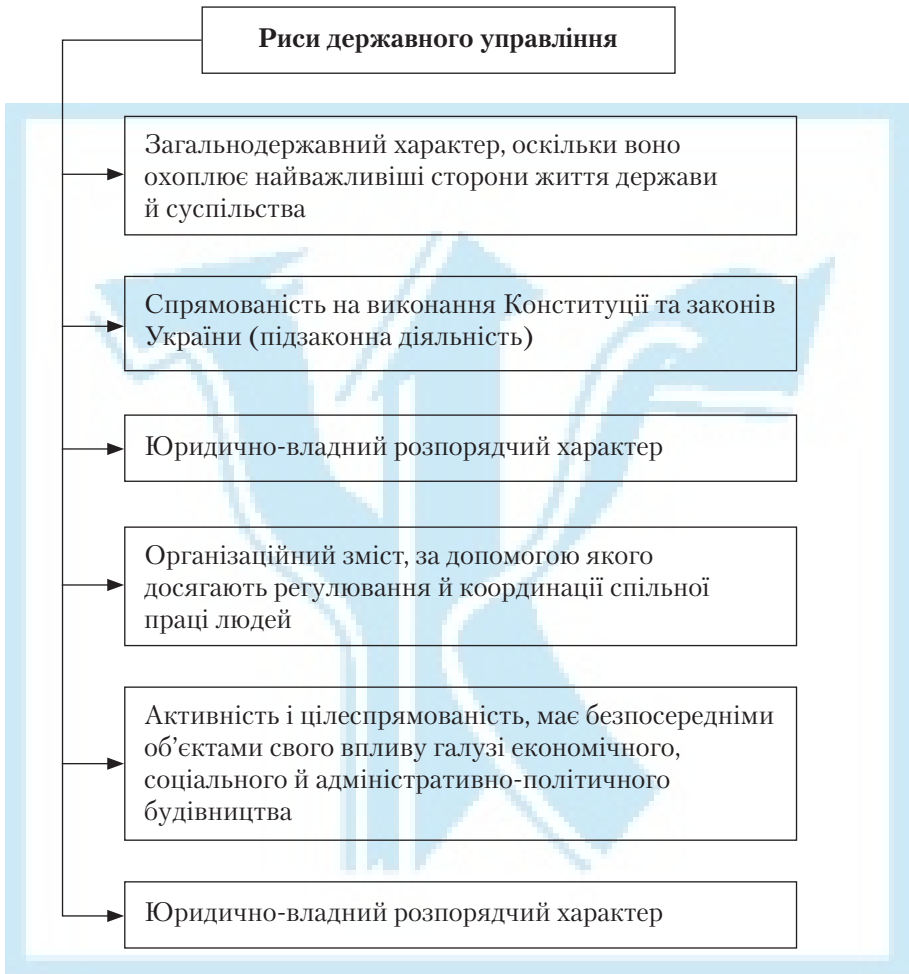
Державне управління – це нормотворча і розпорядча діяльність органів виконавчої влади з метою владно-організуючого впливу на відповідні суспільні відносини і процеси в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах, а також внутрішню організаційну діяльність апарату всіх державних органів щодо забезпечення належного виконання покладених на них завдань, функцій і повноважень.

Елементи державного управління

Прийняття рішення

Контроль за реалізацією

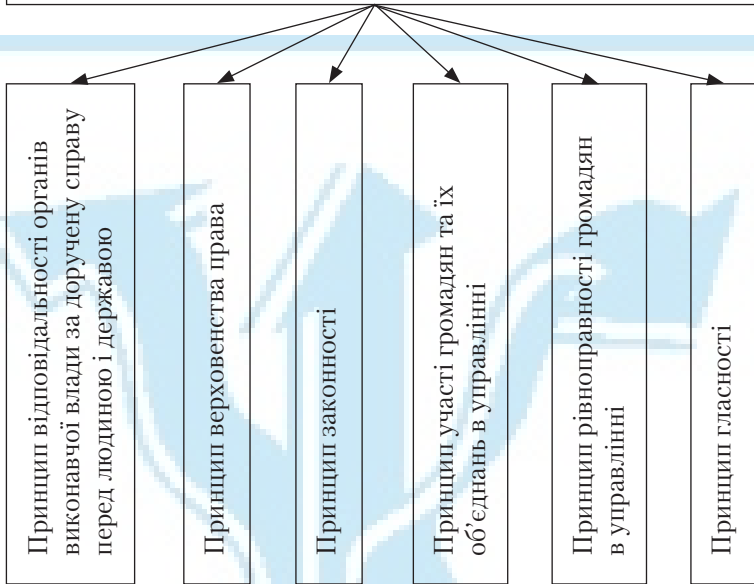
Виконання рішення

Функції державного управління є відносно самостійними елементами виконавчої державної діяльності, що здійснюється на основі закону чи іншого правового акта спеціальною системою органів виконавчої влади притаманними їм методами.

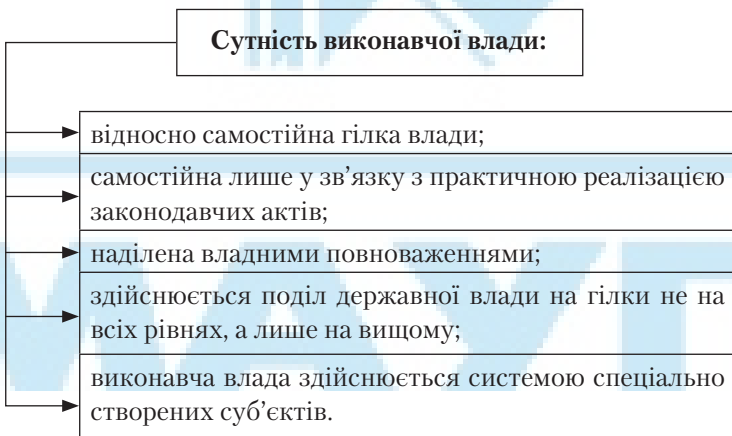
Виконавча влада — це орган державної влади, який забезпечує практичне виконання законів та інших правових актів державних органів.

Основні принципи державного управління

Державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Сутність виконавчої влади:

Співвідношення виконавчої влади та державного управління

<i>Державне управління</i>	<i>Виконавча влада</i>
<ul style="list-style-type: none"> • організаційно-правова категорія; • за своїм призначенням становить вид державної діяльності, в межах якої реалізується державна влада; 	<ul style="list-style-type: none"> • політико-правова категорія; • за своїм призначенням є органами державного управління, що здійснюють управлінську діяльність;
виконавчу владу і державне управління здійснюють виконавчі органи, проте:	
<ul style="list-style-type: none"> • до таких органів, окрім органів виконавчої влади, належать також адміністрація підприємства, установи, керівники підприємств та організацій, що належать до сфери управління міністерств, органи міністерств і відомств; 	<ul style="list-style-type: none"> • до органів цієї влади належать лише ті, що закріплені в Конституції: Кабінет Міністрів України і Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації на відповідній території;
<ul style="list-style-type: none"> • тісні взаємозв'язки виконавчої влади і державного управління як різновиду соціального управління поєднує в одне ціле й таке явище, як адміністративне право, оскільки його формування як самостійної галузі права традиційно пов'язують із державним управлінням. 	

Державне регулювання — це спрямоване впорядкування соціальних об'єктів і соціальних процесів, переведення їх з одного стану в інший, а також вплив на суспільне середовище цих об'єктів.

Тема 2

Предмет, метод і система адміністративного права

Предмет регулювання – певна сукупність однорідних суспільних відносин, що регулюються нормами відповідної галузі права.

Суспільні відносини, що перебувають у сфері регулювання адміністративним правом:

а) відносини, що формуються у ході державного управління економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами, а також реалізації повноважень виконавчої влади, делегованих державою органам місцевого самоврядування, громадським організаціям і деяким іншим недержавним інституціям;

б) відносини, що формуються у ході діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо забезпечення реалізації та захисту в адміністративному порядку прав і свобод громадян, надання їм, а також юридичним особам різноманітних адміністративних (управлінських) послуг;

в) відносини, що формуються у процесі внутрішньої організації та діяльності апаратів усіх державних органів, адміністрацій державних підприємств, установ та організацій, а також у зв'язку з проходженням державної служби або служби в органах місцевого самоврядування;

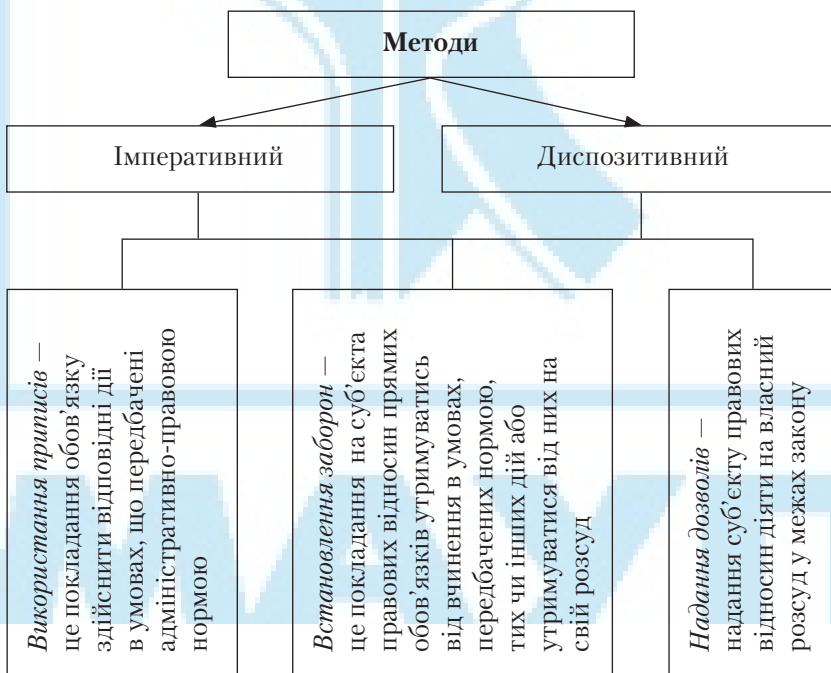
г) у зв'язку з реалізацією юрисдикції адміністративних судів і поновлення порушених прав громадян та інших суб'єктів адміністративного права;

д) у ході застосування заходів адміністративного примусу, включаючи адміністративну відповідальність щодо фізичних і юридичних осіб

Предмет адміністративного права — суспільні відносини, які виникають з метою реалізації і захисту прав громадян, створення нормальних умов для функціонування громадянського суспільства й держави.

Адміністративне право — сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються в ході забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також: у процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку.

Метод адміністративного права — сукупність певних загальних і специфічних способів, що використовуються законодавцем для забезпечення регулюючої дії норм адміністративного права.

Принципи адміністративного права — це основні ідеї, положення, вимоги, що характеризують зміст адміністративного права, відображують закономірності його розвитку і визначають напрями і механізми адміністративно-правового регулювання суспільних відносин:

- 1) принцип законності;
- 2) принцип пріоритету прав і свобод людини і громадянина;
- 3) принцип рівноправності громадян перед законом;
- 4) принцип демократизму нормотворчості й реалізації права;
- 5) принцип взаємної відповідальності держави і людини;
- 6) принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою і людиною.

Система адміністративного права — це сукупність адміністративно-правових норм та інститутів, об'єднаних єдиним предметом і методом, принципами і цілями та розташованих у певній логічній послідовності

Загальна частина

складається з норм, які розраховані на застосування в усіх галузях і сферах функціонування органів виконавчої влади, інших уповноважених здійснювати управлінську діяльність суб'єктів: принципи здійснення державного управління, форми і методи управлінської діяльності органів виконавчої влади тощо

Особлива частина

містить норми для регулювання відносин, що виникають в окремих галузях управління: управління народним господарством; соціально-культурне, а також адміністративно-політичне будівництво

Наука адміністративного права — це галузева юридична наука, предметом дослідження якої є комплекс організаційно-правових проблем, пов'язаних із здійсненням державою повноважень виконавчої влади, завдань і функцій державного управління. Вона досліджує:

- адміністративно-правові інститути та їх співвідношення;
- проблеми систематизації та кодифікації адміністративного права;
- правовий статус суб'єктів адміністративного права, їхні права та обов'язки, адміністративні процедури та проблеми адміністративного процесу й адміністративної юрисдикції;
- засоби забезпечення і зміцнення режиму законності, дисципліни та відповідальності у сфері виконавчої і розпорядчої діяльності;
- взаємозв'язок адміністративного права з іншими галузями правової системи;
- етапи історичного розвитку адміністративного права, шляхи подальшого його вдосконалення;
- досвід адміністративно-правового регулювання і досягнення зарубіжної правової науки

Зв'язки адміністративного права з іншими галузями права

За допомогою норм *конституційного права* закладаються основи правового статусу цілої низки суб'єктів адміністративного права, фундамент, на якому вибудовується решта адміністративних норм; закріплені загальні принципи державного управління

Норми *цивільного права*, як і адміністративного, регулюють певні майнові відносини, незважаючи на суттєві відмінності у методах правового регулювання

Кримінальне право створює специфічний режим охорони відносин у сфері державного управління через встановлення кримінальної відповідальності за посягання на чинний порядок управління

Адміністративне право певним чином зв'язане з *трудовим правом*, оскільки дві галузі права виступають регуляторами відносин державної служби

За допомогою норм *цивільно-процесуального права* врегульовано порядок вирішення судами деяких категорій справ, що виникають з адміністративних відносин

За допомогою *кримінально-процесуального права* здійснюється провадження у випадках вчинення правопорушень суб'єктами процесу

Тема 3

Адміністративно-правові норми та відносини

Норма адміністративного права — це встановлені, санкціоновані або ратифіковані державою, формально визначені, юридично обов'язкові, охоронювані засобами державного примусу правила поведінки учасників суспільних відносин у сфері реалізації виконавчої влади та управлінської діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування, які забезпечують умови реалізації цими учасниками своїх прав і виконання покладених на них обов'язків.

Особливості норм адміністративного права

1) предметом їх регулювання є суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, інших суб'єктів, повноважених на здійснення функцій державного управління;

2) більшість норм має імперативний характер (одностороннє виявлення носія владних повноважень), що виражається: у прямому приписі; у заборонах і дозволах;

3) для адміністративно-правових норм характерне пряме застосування адміністративних санкцій за правопорушення;

4) адміністративно-правові норми часто встановлюються у процесі реалізації повноважень виконавчої влади і безпосередньо її суб'єктами

**Засоби виконання приписів
адміністративно-правової норми:**

примусові засоби
можливість притягнення
до відповідальності перед
державою

організаційні засоби
видання норм, створення
умов для їх застосування,
матеріально-технічне
забезпечення, тощо

роз'яснювальні засоби
доведення змісту норми
до адресата, підкреслення її
значущості та неминучості
відповідальності

стимулюючі засоби
застосування різних
заохочувальних засобів
до тих, хто точно виконує
приписи норм

Види адміністративно-правових норм:

I. Залежно від ступеня загальності:

- 1) загальні;
- 2) міжгалузеві;
- 3) особливі;
- 4) місцеві.

II. За галузевою належністю:

- 1) матеріальні;
- 2) процесуальні.

III. Залежно від характеру припису виділяють:

- 1) зобов'язуючі;
- 2) заборонні;
- 3) дозвільні;
- 4) стимулюючі;
- 5) рекомендаційні.

IV. Залежно від спрямованості змісту:

- 1) такі, що закріплюють порядок утворення і правовий стан суб'єктів;

- 2) такі, що визначають форми і методи управлінської діяльності;
- 3) такі, що встановлюють порядок проходження державної служби, права і обов'язки державних службовців;
- 4) такі, що визначають способи і порядок забезпечення законності в державному управлінні;
- 5) такі, що регулюють управління окремими галузями;
- 6) такі, що встановлюють права і обов'язки громадян у сфері виконавчої і розпорядчої діяльності держави, у тому числі адміністративну відповідальність за порушення громадянами своїх обов'язків.

V. Залежно від дії у просторі:

- 1) загальної дії;
- 2) регіональні;
- 3) місцеві.

VI. Залежно від дії в часі:

- 1) строкові;
- 2) безстрокові.

VII. Залежно від дії на коло осіб:

- 1) норми, що встановлюють правила для всіх громадян;
- 2) норми, що встановлюють правила для окремих громадян.

VIII. За повнотою викладених велінь:

- 1) визначені;
- 2) відсильні.

IX. За адресами або суб'єктами:

- 1) адресовані органам державно-виконавчої влади;
- 2) адресовані державним виконавчо-розпорядчим органам;
- 3) адресовані державним службовцям;
- 4) адресовані державним підприємствам, закладам, організаціям;
- 5) адресовані недержавним об'єднанням, підприємствам, закладам;
- 6) адресовані громадянам.

Структура адміністративно-правової норми

Наявність всіх елементів в адміністративно-правовій нормі обов'язкова

Гіпотеза — частина норми, яка вказує на фактичні умови, за яких дана норма застосовується і повинна виконуватися

Диспозиція — елемент адміністративно-правової норми, в якому формулюється саме правило поведінки

Санція — містить вказівку на заходи адміністративно-правового примусу або заходи дисциплінарної відповідальності, які застосовуються у разі невиконання своїх обов'язків суб'єктами адміністративного права

невизначена — вона може бути загальною для кількох адміністративно-правових норм, але в результаті логічного аналізу завжди може бути знайдена

відносно визначена — містить вказівки на можливість її застосування на розсуд правозастосовувача

абсолютно визначена — містить вказівки на можливість приймати рішення, враховуючи особливості часу та місця, пов'язуючи його єдиною умовою

Джерела адміністративного права – акти правотворчості державних органів та організацій, органів місцевого самоврядування, прийняті в межах їхньої встановленої законодавством компетенції, а також міжнародні угоди і міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною

Конституція України встановлює основи правового регулювання державного управління

Міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, наприклад, Угода між Україною і Республікою Польщею “Про правовий режим українсько-польського кордону, співпрацю та взаємодію у прикордонних питаннях” від 14 липня 1993 р.

Акти України, що мають силу закону: Закон “Про державну службу”, кодекси (КУпАП), Декрети Кабінету Міністрів України

Постанови Верховної Ради України

Укази та розпорядження Президента України

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України

Нормативні накази керівників центральних органів виконавчої влади (міністерств)

Розпорядження голів місцевих державних адміністрацій

Рішення органів місцевого самоврядування, що містять адміністративно-правові норми

Адміністративне законодавство — система нормативно-правових актів, у яких міститься найбільш загальні й важливі адміністративно-правові норми.

Систематизація законодавства — впорядкування і вдосконалення чинних нормативно-правових актів шляхом їх опрацювання, перегляду і викладу в певному порядку у формі збірників, актів чи зведених кодифікаційних актів

Інкорпорація законодавства — це впорядкування нормативно-правового масиву шляхом його опрацювання і викладу у вигляді хронологічних, предметних, алфавітних збірників

Кодифікація законодавства — складніша і досконаліша форма систематизації, яка передбачає переосмислення, творчу переробку і якісне поліпшення існуючого законодавства. Результатом виступає новий зведений акт кодифікаційного типу (кодекс, статут, положення), який комплексно врегульовує окрему галузь суспільних відносин, визначається логічною послідовністю, чіткістю структури

Консолідація законодавства — це об'єднання виданих у різний час актів, що регулюють однорідні суспільні відносини, в один зведений нормативно-правовий акт, але без зміни їх змісту

Реалізація права — це втілення у діяльність суб'єктів права приписів правових норм, встановлених або санкціонованих державою.

Ознаки реалізації правових норм:

завжди правомірна поведінка

діяльність пов'язана з досягненням певного результату, передбаченого нормою права

вольова поведінка, коли суб'єкт права узгоджує свою поведінку з вимогами норм права

Реалізація адміністративно-правових норм означає практичне втілення правил поведінки (приписів), які вони містять, у діяльність суб'єктів суспільних відносин, що перебувають у сфері регулювання адміністративного права.

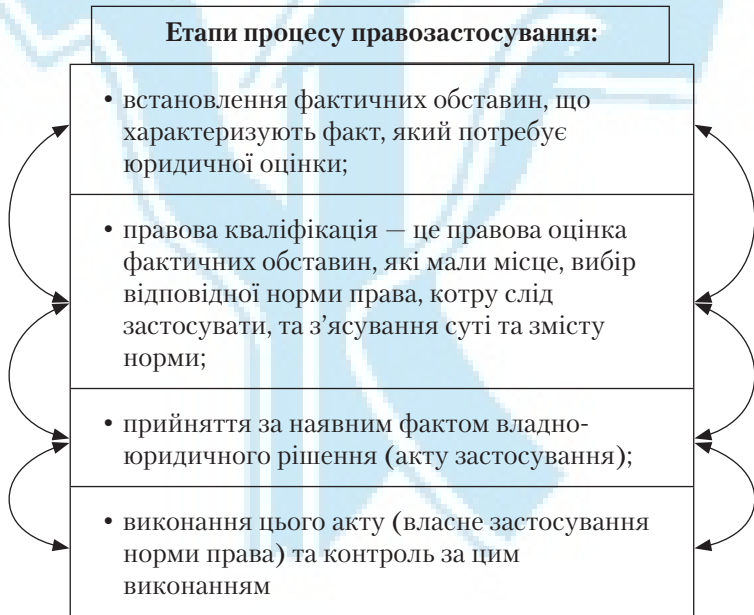
Форми реалізації адміністративно-правових норм

Виконання норм полягає у тому, що учасники регульованих відносин точно слідують приписам, які містяться в нормах щодо їхніх обов'язків

Використання норм полягає в активній поведінці суб'єктів правовідносин щодо добровільного, тобто за їхнім власним бажанням, здійснення наданих їм прав у сфері управління

Застосування норм полягає у прийнятті уповноваженим суб'єктом обов'язкових до виконання індивідуальних юридично-владних рішень відповідно до вимог матеріальних і процесуальних норм

Акт застосування (або правозастосовчий акт) — це оформлене відповідним чином юридичне владне рішення уповноваженого органу, посадової особи щодо встановлення (зміни, скасування) суб'єктивних прав і обов'язків персоніфікованих суб'єктів адміністративно-правових відносин для вирішення конкретних питань у сфері державного управління і місцевого самоврядування.

Адміністративно-правові відносини — це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в яких їх сторони (суб'єкти) взаємопов'язані і взаємодіють шляхом здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами.

Учасники адміністративно-правових відносин мають конкретні права і обов'язки.

Особливості адміністративно-правових відносин

виникають у сфері здійснення публічного (в першу чергу державного) управління на основі адміністративно-правових норм;

одна зі сторін адміністративно-правових відносин наділена державно-владними повноваженнями, може приймати в односторонньому порядку рішення й застосувати примус щодо іншої сторони у разі порушення адміністративно-правових норм;

адміністративно-правові відносини можуть виникати з ініціативи будь-якої зі сторін, але згода другої сторони не є обов'язковою умовою їх виникнення;

порушення учасником адміністративно-правових відносин, щодо вимог адміністративного законодавства призводить до його відповідальності перед державою в особі її органів;

одним із учасників цих відносин завжди є відповідний орган виконавчої влади (його посадова особа) або інший носій владних повноважень;

суперечки, що можуть виникати між учасниками адміністративно-правових відносин, у більшості вирішуються в адміністративному порядку — шляхом прямого юридично-владного розпорядження уповноваженого на те органу виконавчої влади, хоча існує можливість звернення до адміністративного суду

Елементи адміністративно-правових відносин

Суб'єкти адміністративно права – носії передбачених адміністративно-правовими нормами прав і обов'язків, котрі здатні ці права реалізувати, а покладені обов'язки виконувати

Об'єкт – це те, заради чого виникають правовідносини (тобто поведінка учасників управлінських відносин (дії, утримання від дій). Ці дії можуть здійснюватися заради різноманітних правових інтересів

Юридичні факти – підстави виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин

Зміст – це сукупність прав і обов'язків

Дії – факти, які виникають за волею людей

Події – це явища, що не залежать від волі людей, але зумовлюють певні правові наслідки

Правомірні дії – це дії, які відповідають адміністративно-правовим нормам. До правових дій, що породжують адміністративно-правові відносини, належать акти управління

Неправомірні дії – це правопорушення, проступки, що тягнуть за собою застосування заходів примусового впливу

Суб'єкти адміністративно-правових відносин

державні органи та їх структурні підрозділи; органи місцевого самоврядування; підприємства, установи, організації всіх форм власності

громадські (недержавні) об'єднання

службовці державних органів та організацій, громадських об'єднань

представники громадських формувань, наділені адміністративними правами й обов'язками

громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства

Існує кілька класифікацій адміністративних правовідносин.

I. Залежно від ступеня взаємної підпорядкованості суб'єктів:

- 1) між підпорядкованими суб'єктами, що перебувають на різному ієрархічному рівні;
- 2) між непідпорядкованими суб'єктами, що перебувають на однаковому ієрархічному рівні;
- 3) між суб'єктами виконавчої влади й державними об'єднаннями, підприємствами та установами, які перебувають у їхньому організаційному підпорядкуванні;
- 4) між суб'єктами публічного управління та об'єднаннями, підприємствами та установами, які не знаходяться в їхньому організаційному підпорядкуванні (фінансовий контроль, адміністративний нагляд);

- 5) між суб'єктами виконавчої влади і виконавчих органів системи місцевого самоврядування;
- 6) між суб'єктами виконавчої влади і громадськими об'єднаннями;
- 7) між органами публічної адміністрації і фізичними особами.

II. Залежно від функцій, які вони виконують, поділяються на регулятивні та правоохоронні:

- 1) до регулятивних належать ті, що пов'язані з реалізацією позитивних завдань державного управління;
- 2) правоохоронні відносини виникають між правопорушником і правозастосовним органом (його посадовою особою).

III. Залежно від конкретних цілей виникнення суспільних відносин виділяють:

- 1) внутрішні — відносини, пов'язані з формуванням управлінських структур, визначенням основ взаємодії між ними та їхніми підрозділами, з розподілом прав і обов'язків, прав і відповідальності між працівниками апарату органу управління;
- 2) зовнішні — відносини, пов'язані з безпосереднім впливом на об'єкти, що не входять у систему виконавчої влади.

IV. За характером юридичних фактів адміністративно-правові відносини поділяються на:

- 1) спричинені правомірними діями;
- 2) спричинені неправомірними діями.

V. Залежно від галузевої належності розрізняють такі види адміністративно-правових відносин:

- 1) матеріальні;
- 2) процесуальні.

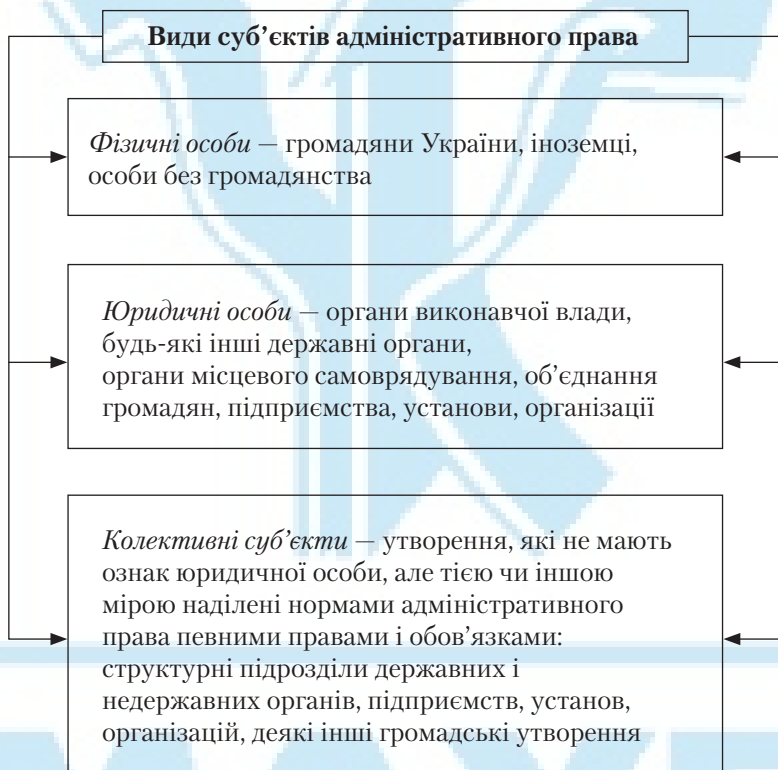
VI. За кількісним складом учасників:

- 1) двосторонні;
- 2) багатосторонні.

Тема 4

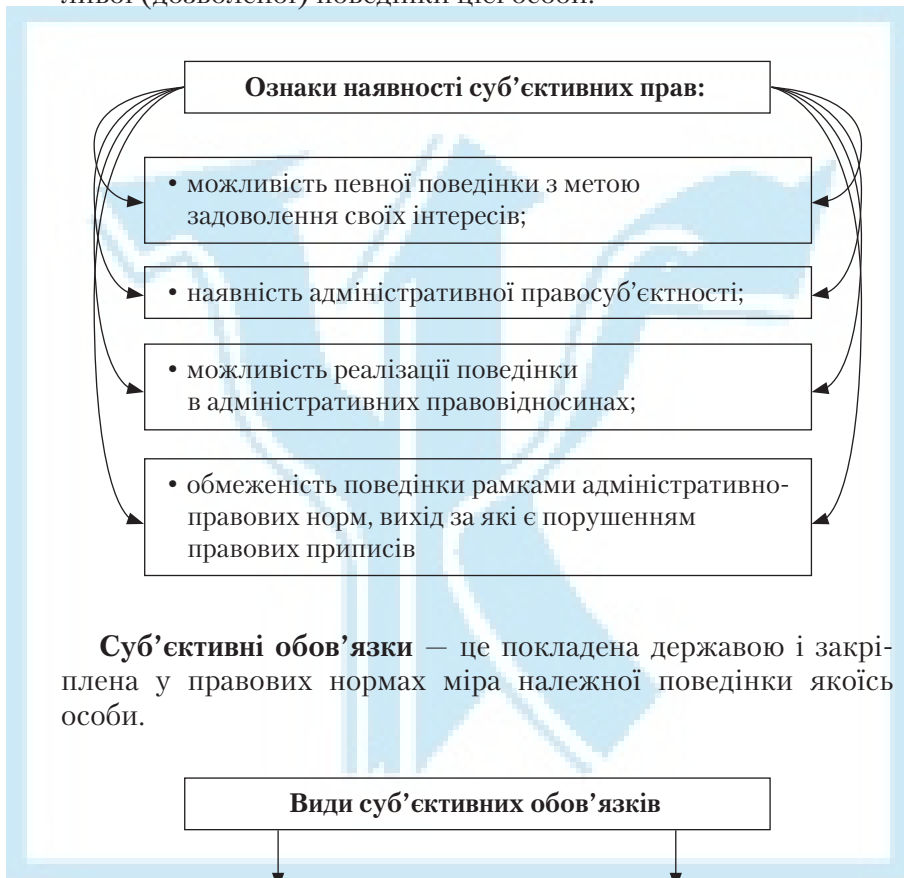
Громадяни України і об'єднання громадян як суб'єкти адміністративного права

Суб'єкт адміністративного права — носій передбачених адміністративно-правовими нормами прав та обов'язків у сфері державного управління та місцевого самоврядування, здатний реалізовувати права та виконувати обов'язки.

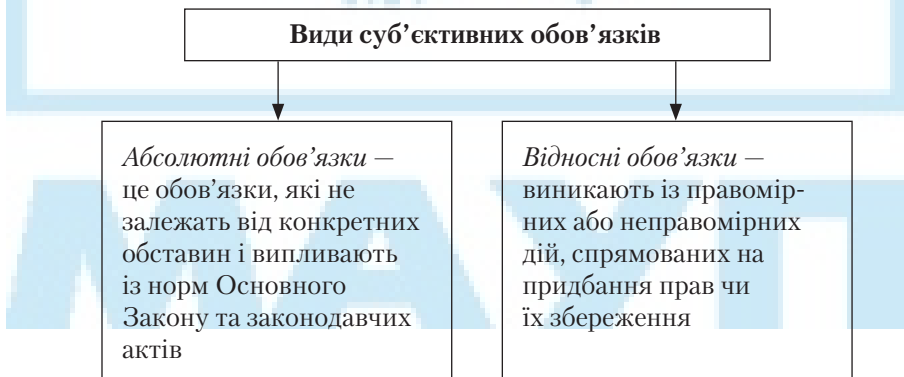

Адміністративна правосуб'єктність — це здатність суб'єкта адміністративного права бути носієм суб'єктивних прав і обов'язків.

Суб'єктивні права якоїсь особи — це надана і гарантована державою шляхом закріплення в правових нормах міра можливої (дозволеної) поведінки цієї особи.

Суб'єктивні обов'язки — це покладена державою і закріплена у правових нормах міра належної поведінки якоїсь особи.

В органах державної влади та місцевого самоврядування адміністративна правосуб'єктність виявляється у нормативно закріпленій за ними **компетенції**, тобто у сукупності їх юридично владних повноважень (прав і обов'язків), що надаються їм для виконання відповідних завдань і функцій.

Адміністративно-правовий статус — комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права, реалізація яких забезпечується певними гарантіями.

Адміністративно-правовий статус

Громадянин — це фізична особа, яка має тісний правовий зв'язок з конкретною державою

Правовий статус громадянина включає:

- основні (невід'ємні) права;
- права, закріплені конституцією:
 - 1) особисті права і свободи громадянина;
 - 2) політичні права і свободи;
 - 3) соціально-економічні права;
- гарантії реалізації цих прав і обов'язків

Іноземці — іноземні громадяни, тобто особи, які належать до громадянства іноземних держав і не є громадянами України. Іноземці користуються тими самими правами і свободами, і несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України. Вони можуть перебувати на території України постійно або тимчасово

Особи без громадянства — особи, які не належать до громадянства будь-якої держави. Мають такі самі права і несуть ті самі обов'язки, як громадяни України та іноземці

Об'єднання громадян як добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод, можуть діяти у вигляді політичної партії або громадської організації (при цьому назва об'єднання — рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка, союз — не має значення).

Види об'єднань громадян

Політична партія — це об'єднання прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, для яких головною метою є участь у виробленні державної політики, формування органів влади, формування органів місцевого самоврядування, представництво у складі органів влади й органів місцевого самоврядування

Громадська організація — це об'єднання громадян для забезпечення і захисту власних законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів

Професійні спілки — це добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їхньої професійної (трудової) діяльності (навчання), тощо

Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян — це сукупність прав та обов'язків, які реалізуються в адміністративних правовідносинах, що виникають між об'єднаннями громадян і державними органами, органами місцевого самоврядування.

Ознаки об'єднань громадян

добровільність об'єднання, що виражається у добровільності вступу та виходу з об'єднання громадян, методах роботи, сутнісно яких є досягнення певної мети внутрішньоорганізаційними методами, в особливих формах примусу, з яких найвищою є виключення з об'єднання громадян;

засоби внутрішньої самоорганізації, якими в діяльності об'єднань громадян виступають самоврядування та саморегуляція;

відсутність у об'єднань громадян державно-владних повноважень, за винятком;

обов'язкова участь членів об'єднання громадян в його роботі та створенні матеріальної бази об'єднання шляхом внесення членських внесків;

наявність статуту об'єднання громадян. Як правило, у діяльності об'єднань громадян відсутні комерційні цілі або цілі отримання прибутку

Тема 5

Правовий статус державних службовців

Державна служба України — це професійна діяльність осіб, які займають посади у державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та отримують заробітну плату за рахунок державних коштів. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження.

Зміст державної служби

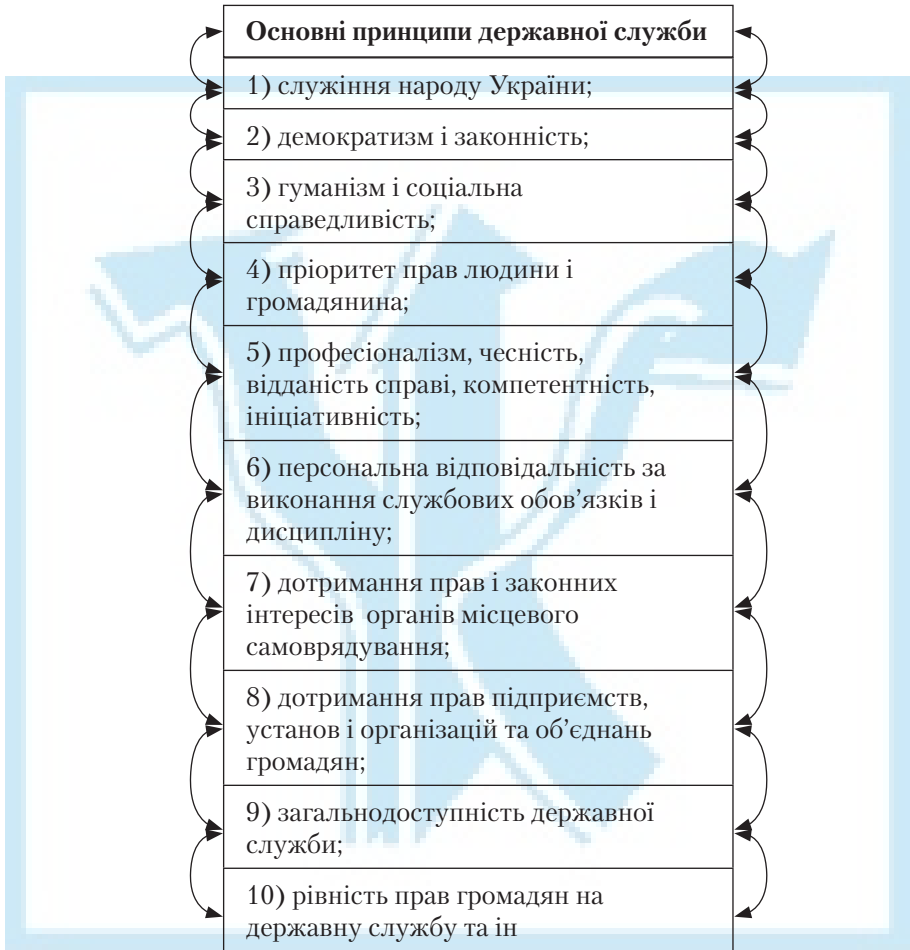
державна служба в Україні — це професійна діяльність осіб, які займають посади у державних органах та їх апараті;

вона є частиною або однією зі сторін організаційної діяльності держави;

цю організаційну діяльність спрямовано на комплектування особового складу державних органів та інших організацій і правове регулювання роботи державних службовців;

зміст діяльності державних службовців полягає у практичному виконанні завдань і функцій держави;

особливість державної служби пов'язано з оплатою праці осіб, що на ній перебувають, з державних коштів

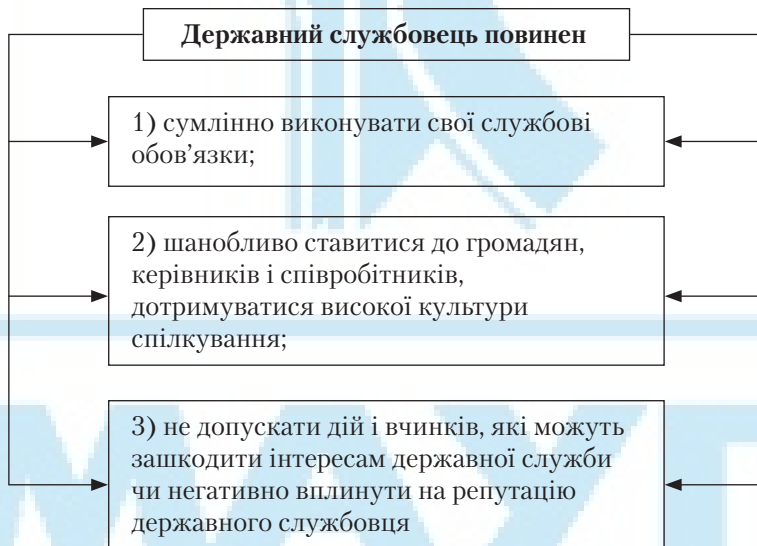

Державний службовець — це особа, яка займає певну посаду в державних органах або їх апараті, здійснює на професійній основі діяльність щодо практичного виконання завдань і функцій держави, наділена у зв'язку з цим відповідними службовими повноваженнями та отримує за це заробітну плату за рахунок державних коштів.

Посада — це визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень.

Посадовими особами відповідно до Закону “Про державну службу” вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих і консультативно-дорадчих функцій.

Службова особа — особа, яка постійно чи тимчасово здійснює функції представника влади, а також обіймає постійно або тимчасово на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форм власності посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи/або адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальними розпорядженнями.

Державний службовець не має права

- 1) займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо або через посередників, крім випадків, передбачених чинним законодавством, або бути повіреном третіх осіб у справах державного органу, де він працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики);
- 2) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним та юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності з метою отримання за це винагороди у грошовому чи іншому вигляді, послуг, пільг;
- 3) самостійно або через представника входити до складу керівних органів підприємств, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що здійснюють підприємницьку діяльність;
- 4) приймати подарунки чи послуги від фізичних або юридичних осіб у зв'язку із своєю службовою діяльністю. Державні службовці не можуть брати участі у страйках і вчиняти інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню державного органу. Інші обмеження, пов'язані з проходженням державної служби окремими категоріями державних службовців, встановлюються виключно законодавчими актами України

Державний службовець має право

- 1) користуватися правами й свободами, які гарантуються громадянам України Конституцією та законами України;
- 2) брати участь у розгляді питань і прийнятті в межах своїх повноважень рішень;
- 3) одержувати від державних органів, підприємств, установ і організацій, органів місцевого та регіонального самоврядування необхідну інформацію з питань, що належать до їх компетенції;
- 4) на повагу особистої гідності, справедливе і шанобливе ставлення до себе з боку керівників, співробітників і громадян;
- 5) вимагати затвердження керівником чітко визначеного обсягу службових повноважень за посадою службовця;
- 6) на оплату праці залежно від посади, яку він займає, рангу, який йому присвоюється, якості, досвіду та стажу роботи;
- 7) безперешкодно ознайомлюватися з матеріалами, що стосуються проходження ним державної служби, в необхідних випадках давати особисті пояснення;
- 8) на просування по службі з урахуванням кваліфікації та здібностей, сумлінного виконання своїх службових обов'язків, участь у конкурсах на заміщення посад більш високої категорії;
- 9) на соціальний і правовий захист відповідно до його статусу; захищати свої законні права та інтереси у вищестоящих державних органах та у судовому порядку

Встановлюється **сім категорій посад** державних службовців, у межах яких присвоюється **15 рангів** державних службовців (у межах кожної категорії – три ранги).

Державний службовець має обов'язки:

- 1) додержання Конституції України та інших актів законодавства України;
- 2) забезпечення ефективної роботи та виконання завдань державних органів відповідно до їх компетенції;
- 3) недопущення порушень прав і свобод людини та громадянина;
- 4) безпосереднє виконання покладених на них службових обов'язків, своєчасне і точне виконання рішень державних органів чи посадових осіб, розпоряджень і вказівок своїх керівників;
- 5) збереження державної таємниці, інформації про громадян, що стала їм відома під час виконання обов'язків державної служби, а також іншої інформації, яка згідно з законодавством не підлягає розголошенню;
- 6) постійне вдосконалення організації своєї роботи та підвищення професійної кваліфікації;
- 7) сумлінне виконання своїх службових обов'язків, ініціатива і творчість у роботі

Тема 6

Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права

Державний орган — це частина державного апарату, організований колектив, який безпосередньо виконує завдання та функції держави, повноваження якого визначенні законом або нормативно правовим актом.

Орган виконавчої влади — організаційно самостійний елемент державного апарату (механізму держави), який наділений чітко окресленим обсягом повноважень (компетенцією) відповідно до покладених на нього завдань і функцій, складається зі структурних підрозділів і посад, що обіймають державні службовці, і віднесений Конституцією і законами України до системи органів виконавчої влади.

Компетенція — це певний обсяг державної діяльності, покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати у процесі практичної діяльності.

Система органів виконавчої влади — сукупність усіх органів виконавчої влади. Ця система має досить поширену назву — “апарат державного управління”.

До органів виконавчої влади **не належать** такі органи державного управління, як адміністрації (органи управління) державних підприємств, об'єднань, установ, а також будь-яких інших організацій державної форми власності.

Головне призначення апарату державного управління є створення усіх необхідних умов для ефективної реалізації органом наданих йому основних функцій і повноважень.

Кожен орган виконавчої влади має своє офіційне найменування та повноваження використовувати різні атрибути з державною символікою (штамп, бланки з офіційним найменуванням тощо).

Риси органу виконавчої влади:

1) вони є основними функціонально-галузевими носіями виконавчої влади в державі і статус такого органу закріплено у нормативному порядку;

2) найважливішою складовою органів державного управління і державного апарату в цілому;

3) об'єднані єдиним керівництвом і підпорядкуванням, внаслідок чого діють узгоджено і цілеспрямовано;

4) кожен з органів цієї системи наділений державою специфічною компетенцією у сфері державного управління і реалізації державної виконавчої влади;

5) система органів виконавчої влади справляє регулюючий вплив на всі сфери державного і суспільного життя;

6) у рамках своєї компетенції органи виконавчої влади самостійні в організаційному та функціональному відношеннях;

7) здійснюється специфічний вид державної діяльності, яка за своїм змістом є виконавчо-розпорядчою

**Органи виконавчої влади
залежно від територіального
масштабу діяльності
поділяються на:**

Центральні — органи, діяльність яких поширюється на всю територію України. Такі органи реалізують державну політику, здійснюють загальне або галузеве управління, спеціальний вплив на об'єкти. До них належать: Кабінет Міністрів України, міністерства, державні комітети та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом

Органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим здійснюють загальне або галузеве управління чи виконують спеціальні функції державного управління об'єктами, які розташовані на території Автономної Республіки Крим, у межах компетенції, визначеної Конституцією та законами України, Конституцією Автономної Республіки Крим. До них належать: Рада міністрів Автономної Республіки Крим, міністерства, республіканські комітети та інші виконавчі органи Автономної Республіки Крим

Міжтериторіальні органи охоплюють своєю діяльністю певну частину території України, територію кількох адміністративно-територіальних одиниць

Місцеві органи виконавчої влади охоплюють своєю діяльністю певну територіальну одиницю (область, міста (Київ, Севастополь), район). Виконують завдання загального управління та координації чи функцій відповідних центральних органів виконавчої влади на території певної області, району, міста

Органи виконавчої влади залежно від обсягу і характеру компетенції поділяються на:

Органи загальної компетенції — це органи, які в межах відповідної території здійснюють державне управління та координацію всіх або більшості підпорядкованих чи підконтрольних їм органів галузевої чи функціональної компетенції. Вони несуть відповідальність за стан справ на відповідній території. До них належать: Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації

Органи галузевої компетенції — реалізують державну політику у відповідній галузі. Органами галузевої компетенції є: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні підприємства, установи, інші структури, місцеві органи цих підприємств

Органи спеціальної компетенції — забезпечують реалізацію державної політики у певній сфері, здійснюють керівництво з питань, які мають загальний характер для всіх чи багатьох галузей господарства, соціально-культурного будівництва

Органами предметної компетенції є адміністрації державних підприємств, установ, які керують діяльністю відповідних підприємств, установ

За критерієм організаційно-правового рівня органи виконавчої влади поділяються на:

1) <i>вищий орган у системі органів виконавчої влади</i> Кабінет Міністрів України
2) <i>центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ)</i> Міністерства Державні комітети Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом
3) <i>місцеві органи виконавчої влади</i> Обласні (Київські і Севастопольські міські) Районні державні адміністрації

Важливою особливістю побудови і функціонування органів виконавчої влади є організаційні зв'язки структурних одиниць системи:

Розпорядництво — одного органу управління відносно інших виявляється насамперед у обов'язковості для них його нормативно-правових актів.

Підпорядкованість — характеризує найвищий ступінь залежності між органами, що передбачає обов'язковість виконання підпорядкованим органом адресованих йому владних рішень іншого органу.

Підконтрольність — означає, що всю діяльність органів або якийсь її обсяг перевіряють вищі органи або орган, спеціально створений для здійснення контролю чи нагляду.

Підзвітність — виражається в обов'язку органу інформувати про свою роботу вищий орган, який, керуючись даними звітів, оцінює діяльність підзвітного.

Координація — виявляється в об'єднанні координуючим органом підпорядкованих органів для виконання завдань.

Пост Президента України належить до системи органів виконавчої влади суто **функціонально**, а точніше **компетенційно**, тобто через певний обсяг своїх повноважень, але він не віднесений до неї структурно.

**Повноваження Президента України
у сфері виконавчої влади:**

1) утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Прем'єр-міністра України міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

2) призначає за згодою Верховної Ради України Прем'єр-міністра України, припиняє його повноваження та приймає рішення про його відставку;

3) видає акти — укази і розпорядження, якими має керуватися у своїй діяльності Кабінет Міністрів;

4) визначає функції Кабінету Міністрів України;

5) здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, а також у сферах національної безпеки і оборони держави;

6) через очолювання Ради національної безпеки і оборони України координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у зазначених сферах;

7) скасовує акти Кабінету Міністрів України та акти Ради Автономної Республіки Крим, а також рішення голів місцевих державних адміністрацій

Склад Кабінету Міністрів України

Прем'єр-міністр України

Перший віце-прем'єр-міністр

Три віце-прем'єр-міністри

Міністри:

міністр аграрної політики;
міністр будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства;
міністр внутрішніх справ;
міністр вугільної промисловості;
міністр економіки;
міністр закордонних справ;
міністр культури і туризму;
міністр оборони;
міністр освіти і науки;
міністр охорони здоров'я;
міністр хорони навколишнього природного середовища;
міністр палива та енергетики;
міністр праці та соціальної політики;
міністр промислової політики;
міністр транспорту та зв'язку;
міністр з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи;
міністр у справах сім'ї, молоді та спорту;
міністр фінансів;
міністр юстиції

Центральні органи виконавчої влади

Міністерство — головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, утворений для забезпечення реалізації державної політики у визначеній сфері діяльності. Керівництво міністерством здійснює міністр

Державний комітет — це орган, діяльність якого спрямовує і координує Прем'єр-міністр України, або один із віце-прем'єр-міністрів чи міністрів. Державний комітет вносить пропозиції щодо формування державної політики та забезпечує її реалізацію в певній сфері діяльності, здійснює управління в цій сфері, а також міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань, віднесених до його відання

Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом — має визначені Конституцією та законодавством України особливі завдання й повноваження, щодо нього можуть встановлювати спеціальний порядок утворення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності, підзвітності, а також призначення і звільнення керівників і розв'язання інших питань

Виконавчу владу на місцевому територіальному рівні, тобто в областях, районах, Автономній Республіці Крим, у містах Києві та Севастополь, здійснюють **обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації**, а також **місцеві (територіальні) органи центральних органів виконавчої влади**.

Види місцевих органів ЦОВВ

Органи, що підпорядковані центральним органам виконавчої влади, хоч і мають певні зв'язки з місцевими державними адміністраціями

Органи, що підпорядковані головам відповідних місцевих державних адміністрацій, хоч і мають враховувати вимоги реалізації завдань відповідних центральних органів виконавчої влади

Основні завдання місцевих державних адміністрацій

- виконання Конституції України і актів виконавчої влади;
- забезпечення законності й правопорядку, дотримання прав і свобод громадян;
- виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин — також програм їхнього національно-культурного розвитку;
- підготовка та виконання відповідних бюджетів і програм;
- взаємодія з органами місцевого самоврядування;
- реалізація інших наданих державою повноважень

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади мають право:

1) залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій для розгляду питань, що належать до їх компетенції;

2) представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях і під час укладення міжнародних договорів України;

3) одержувати в установленому законодавством порядку від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представницьких органів інформацію, документи, матеріали;

4) скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до їх компетенції;

5) притягати до дисциплінарної відповідальності керівників територіальних органів міністерств, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери їх управління;

6) самостійно або за участю роботодавців підприємств недержавної форми власності проводити переговори й укладати галузеві угоди з представниками найманих працівників

Місцеве самоврядування в Україні конституційно визначено як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення, котре здійснюється нею як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

Органи **місцевого самоврядування** мають визначену нормами права **компетенцію** — предмети відання, права і обов'язки (повноваження), несуть відповідальність за дії або бездіяльність у межах власної чи делегованої компетенції, виконують публічні, виконавчо-розпорядчі, дозвольно-реєстраційні, контрольні функції, беруть участь в адміністративних правовідносинах регулятивного чи охоронного характеру.

Окрема група повноважень органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права:

Дозвільно-реєстраційні — органи місцевого самоврядування надають дозвіл, зокрема, на спеціальне використання природних ресурсів районного або обласного значення, на спорудження об'єктів містобудування, на розміщення реклами.

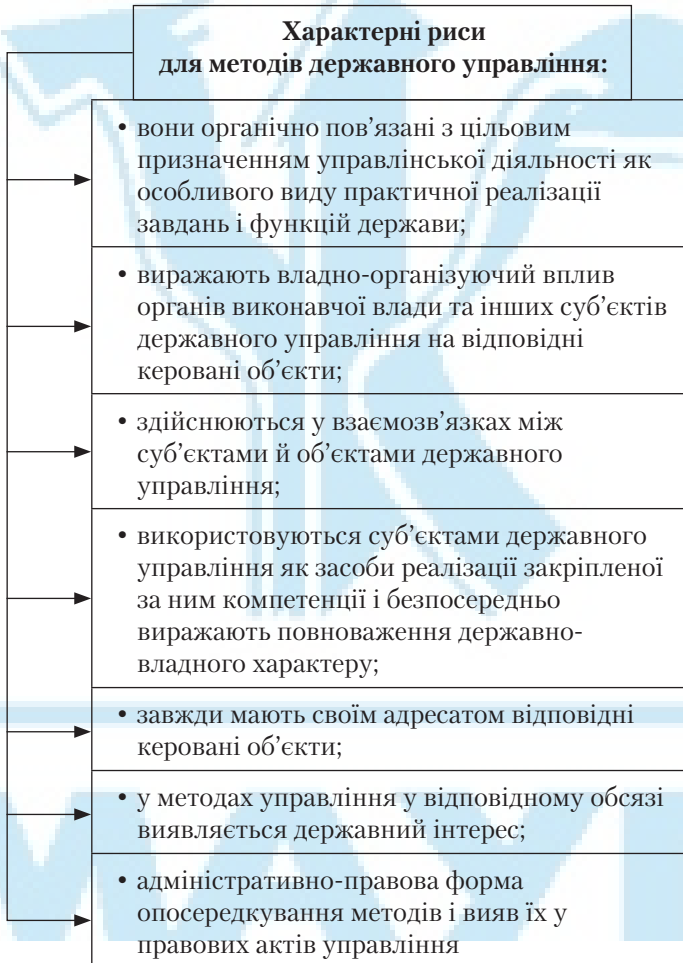
Розпорядчі повноваження — адміністративна правосуб'єктність органів місцевого самоврядування пов'язана з підпорядкованістю, коли складаються субординаційні відносини, наприклад, між органами місцевого самоврядування та підприємствами.

Контроль — внутрішній контроль органів місцевого самоврядування повинен регулюватися законодавством про місцеве самоврядування. Зовнішній контроль має адміністративно-правову природу незалежно від галузевого законодавства

Тема 7

Форми і методи державного управління

Методи державного управління — це способи здійснення владно-організуючого впливу керуючих суб'єктів на керовані об'єкти.

Види методів державного управління:

I

- 1) *переконання* – система заходів правового й неправового характеру, які проводять державні та громадські органи, що виявляється у здійсненні виховних, роз'яснювальних і заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян розуміння необхідності чіткого виконання законів та інших актів;
- 2) *примус* – психологічний або фізичний вплив державних органів на певних осіб з метою спонукати, примусити їх виконувати правові норми;

II

- 1) *адміністративні методи* – способи або засоби впливу на діяльність підприємств, установ і організацій, посадових осіб і громадян шляхом прямого встановлення їхніх прав і обов'язків через систему наказів;
- 2) *економічні методи* – способи і засоби формування таких економічних умов і стимулів, які створюють у виконавців зацікавленість у кінцевих результатах праці;

III

- 1) *прямий вплив* – виражає наказ відповідного органу;
- 2) *непрямий вплив* – це створення умов зацікавленості у виконавців, надання їм можливості обрати варіант поведінки тощо;

IV

- 1) *регулювання*;
- 2) *керівництво*;
- 3) *управління*

Форми адміністративних методів управління:

встановлення обов'язковості вчинення певних дій;

встановлення стандартів;

заборона певних дій;

здійснення реєстраційних дій;

проведення контролю і нагляду;

видача різноманітних дозволів;

застосування економічних санкцій;

визначення державних замовлень тощо

Характерні особливості економічних методів управління:

а) управлінський вплив на керовані об'єкти здійснюється з урахуванням їх матеріальних інтересів, через створення ситуацій, що зацікавляють у необхідній поведінці виконавців;

в) у керованих об'єктах існує можливість вибору одного з кількох або багатьох варіантів поведінки;

б) акти суб'єктів управління, уповноважують на певні дії;

г) правовими нормами закріплені належний механізм заохочення;

д) розвинений механізм вирішення спорів, що забезпечує захист законних інтересів громадян і юридичних осіб, раціональні процедури розв'язання суперечок

Без **адміністративних методів** практично неможливо забезпечити в економічній сфері подолання монополізму, захист прав і законних інтересів учасників економічної діяльності, відповідальність суб'єктів ринку за порушення законодавства, реальний контроль за законністю підприємства.

Адміністративний примус — система засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку і законності.

Особливості адміністративного примусу:

1) адміністративний примус використовують у державному управлінні для охорони суспільних відносин, що виникають у цій сфері державної діяльності;

2) механізм правового регулювання адміністративного примусу встановлює підстави і порядок застосування відповідних примусових заходів;

3) порядок застосування примусових заходів здебільшого регулюють норми адміністративного права, що включають норми законодавства або адміністративно-правові норми актів виконавчих органів;

4) застосування адміністративного примусу — це результат реалізації державно-владних повноважень органів державного управління, і лише у виключних випадках такі засоби можуть застосовувати суди;

5) адміністративний примус використовують для:
а) запобігання вчиненню правопорушень;
б) припинення адміністративних проступків;
в) притягнення до адміністративної відповідальності

Співвідношення адміністративних і економічних методів:

- ці методи використовуються з єдиною кінцевою метою — реалізації управлінського впливу суб'єкта управління на поведінку керованого об'єкта;
- ці методи практично використовуються одними й тими самими, а не різними суб'єктами управління;
- вони застосовуються щодо одних і тих самих керованих об'єктів; практично немає таких об'єктів, до яких застосовувався б якийсь один метод впливу;
- для реалізації і тих, й інших методів потрібна, як правило, правова форма

Види заходів адміністративного примусу:

- а) заходи адміністративного запобігання;
- б) заходи припинення правопорушень;
- в) притягнення до адміністративної відповідальності

Заходами адміністративного запобігання є:

1) вимога припинення окремих дій;
2) перевірка документів;
3) огляд речей і особистий огляд;
4) тимчасове обмеження або заборона доступу громадян до окремих ділянок місцевості чи об'єктів з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони здоров'я людей;
5) обмеження або заборона руху транспорту та пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних шляхів при виникненні загрози громадської безпеки;
6) закриття ділянок державного кордону;
7) здійснення адміністративного нагляду за особами, до яких він встановлений, а також контролю за засудженими до кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі;
8) облік і офіційне застереження осіб, ревізування;
9) право входити на територію та до приміщень підприємств, установ і організацій, до житлових та інших приміщень громадян;
10) введення карантину при епідеміях і епізоотіях;
11) огляд медичного стану осіб і санітарного стану підприємств громадського харчування

Заходи адміністративного запобігання — дії уповноважених органів або посадових осіб, спрямовані на примусове забезпечення виконання громадянами обов'язків перед суспільством, забезпечення суспільної безпеки й громадського порядку, недопущення та боротьбу зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями й ліквідацію їх наслідків.

Заходи припинення правопорушень — це примусове зупинення протиправних діянь, що носять ознаки адміністративного проступку, спрямоване на недопущення шкідливих наслідків і забезпечення застосування до винної особи адміністративного стягнення, а у виключних випадках — і кримінального покарання.

Види заходів припинення правопорушень:

Загального призначення:

- 1) адміністративне затримання;
- 2) особистий огляд і огляд речей;
- 3) вилучення речей і документів;
- 4) тимчасове відсторонення від роботи інфекційних хворих;
- 5) примусове лікування осіб, які страждають на небезпечні для оточуючих захворювання, тощо

Спеціального призначення:

- 1) заходи фізичного впливу;
- 2) спеціальні засоби;
- 3) використання вогнепальної зброї

Форма державного управління — це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюють органи виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань.

Залежно від настання тих чи інших правових наслідків формами державного управління є:

правові — це форми, використання яких спричиняє виникнення конкретного юридичного результату: видання юридичних актів; застосування примусових заходів тощо, виступають як юридичні факти і можуть породжувати адміністративно-правові наслідки

неправові — це форми, які безпосереднього значення не мають, тобто не спричиняють виникнення конкретного юридичного результату: різноманітні організаційні дії службовців органів виконавчої влади на різних етапах підготовки і виконання управлінських рішень

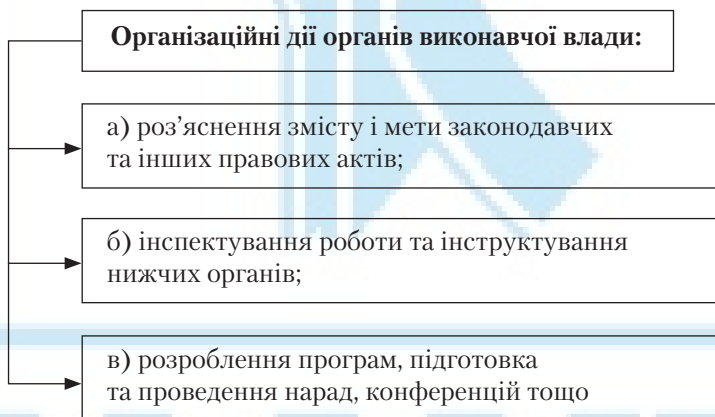
Форми управлінської діяльності:

- 1) видання нормативних актів управління;
- 2) видання індивідуальних актів управління;
- 3) проведення організаційних заходів;
- 4) здійснення матеріально-технічних операцій

Видання нормативних актів управління — є особливою формою діяльності органів виконавчої влади, яка передбачає розпорядчу діяльність, спрямовану на виконання закону шляхом встановлення певних правил у сфері державного управління.

Видання індивідуальних (ненормативних, адміністративних) актів управління — акти, які встановлюють, змінюють або припиняють конкретні адміністративні правовідносини, вони звернені до конкретних суб'єктів управлінських відносин і їх дія припиняється після здійснення встановлених у них прав і обов'язків, тобто після одноактного їх застосування.

Проведення організаційних заходів — це дії, що складають необхідний чинник управлінської діяльності в усій системі органів виконавчої влади держави, які здійснюються систематично, постійно і спрямовані на забезпечення чіткої та ефективної роботи відповідних систем управління.

Здійснення матеріально-технічних операцій — це дії, пов'язані з підготовкою матеріалів для видання юридичних актів, проведення організаційних заходів, провадження діловодства, складання довідок, звітів тощо.

Види матеріально-технічних операцій:

1) діловодські (всі операції, які пов'язані з виготовленням документів органами управління та яким притаманний технічний характер — листування, передрук, розмноження тощо);

2) безпосереднє використання приписів правових актів, якщо воно має матеріальний (технічний) характер (операції про передачу засобів або майна, видачу виконавчих документів і т. ін.);

3) реєстраційні, що мають самостійне значення (реєстрація фактів і подій у сфері управління);

4) статистичні (збирання та оброблення статистичної інформації відповідно до встановлених правил);

5) інформаційно-довідкові (складання та опрацювання доповідних записок, довідок за результатами перевірок, підготовка довідників і довідок про роботу органів управління, дача відповідних роз'яснень і консультацій на підставі інформаційних матеріалів);

6) за систематизацією матеріалів, у тому числі правових актів (створення комплексних інформаційно-аналітичних систем для державних потреб);

7) інформаційно-технічні (впровадження інформаційних технологій у різних ланках державного управління)

Правовий акт управління — це офіційно оформлений результат волевиявлення органів виконавчої влади (та інших суб'єктів державного управління), здійснюваний в односторонньому порядку з дотриманням встановленої процедури і спрямований на виникнення певних юридичних наслідків.

Ознаки правового акта управління:

- 1) підзаконний характер, при цьому окрім законів акт управління має відповідати актам вищих органів виконавчої влади;
- 2) офіційність — видається від імені органу держави, повноваження якого на видання такого акту закріплене законами;
- 3) загальнообов'язковість — акт офіційно визнаний державою та її інститутами, підлягає виконанню як адресатом, так і державними органами, що його прийняли;
- 4) компетентність — акт видається лише в межах повноважень органу державного управління;
- 5) односторонність волевиявлення;
- 6) належна оформленість — відповідність встановленій законодавством юридичній формі для кожного виду правового акта;
- 7) визначеність місця в ієрархії правових актів управління;
- 8) упорядкований вплив на суспільні відносини

Види правових актів управління:

I. За юридичною природою:

- 1) *нормативні акти* — це правові акти управління, які встановлюють, змінюють або скасовують правові норми;
- 2) *індивідуальні акти управління* — це акти, які стосуються конкретних осіб, їх прав і обов'язків:
 - а) правоохоронні;
 - б) юрисдикційні рішення;
- 3) *змішані (комплексні) акти управління* — це акти, які містять разом з нормами права індивідуальні приписи та рішення щодо конкретних управлінських справ.

II. За критерієм юридичної форми вираження:

- 1) *укази* — це акти Президента України, видані в межах компетенції на основі та на виконання конституції і законів України;
- 2) *постанови* — акти управління переважно нормативного характеру, які приймають на вищому й центральному рівнях виконавчої влади в колегіальному порядку з важливих питань державного будівництва;
- 3) *розпорядження* — це, як правило, індивідуальні акти управління, які приймають одноособово на всіх рівнях управлінської ієрархії держави;
- 4) *рішення* — це акти управління, які приймає Рада Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування в межах їх повноважень;
- 5) *накази* — це акти управління, видані в процесі здійснення єдиноначальності відповідними посадовими особами органів виконавчої влади;
- 6) *інструкції* — це акти управління, що визначають порядок здійснення певних дій, робіт тощо

III. За сферою дії:

- 1) акти управління, що діють на всій *території держави, на території спеціального округу чи особливої режимної території;*
- 2) акти, що діють у межах сфери, *галузі державного управління, регіону та в межах органу чи організації;*
- 3) акти, дія яких поширюється на *певне коло організацій чи громадян;*

IV. За порядком прийняття:

- 1) єдиноначальні;
- 2) колегіальні;
- 3) спільно двома або більше суб'єктами;
- 4) за узгодженням.

V. За формою волевиявлення:

- 1) *письмові* акти, які є різновидом службових документів;
- 2) *усні* акти, що переважно використовуються при безпосередньому керівництві виробничою діяльністю.

VI. Залежно від початку моменту дії:

- 1) *негайно, з дати підписання прийняття;*
- 2) *з дати, вказаної в самому акті;*
- 3) *в строк, вказаний в іншому акті;*
- 4) *після державної реєстрації;*
- 5) *після офіційного доведення до відома населення у встановленому порядку.*

VII. За обсягом повноважень суб'єкта видання:

- 1) *дискреційні* акти управління, що приймаються на вільний розсуд органу, посадової особи, без необхідності їх узгодження з будь-ким;
- 2) акти, що приймаються на основі *альтернативних повноважень;*
- 3) акти "*пов'язаної адміністрації*", що приймаються за відсутності можливості вибору

Стадії прийняття правових актів управління

Підготовка акта:

- *правова ініціатива*. Акт приймається, якщо є юридичні та фактичні підстави його прийняття, коли в ньому є об'єктивна потреба;
- *аналіз ситуації і варіантів правового впливу*. На даному етапі з'ясовується фактичний стан справ і можливі варіанти вирішення питань, що виникли;
- *підготовка проекту акта*. Вона покладається на орган, структурний підрозділ або окрему посадову особу. Проект акта підлягає обговоренню, належному оформленню і вважається погодженим за наявності віз керівників відповідного органу.

Прийняття рішення:

- *можливе обговорення та обов'язкове голосування в колегіальних органах*;
- *внесення змін до проекту*. Проект може бути визнаний таким, що потребує доопрацювання. Це передбачає розробку нового, з урахуванням вимог і зауважень, висунутих у процесі обговорення й узгодження;
- *оформлення рішення*. Остаточне редагування проекту акта, його підписання та присвоєння акту порядкового номера.

Доведення акта до відома виконавців і заінтересованих осіб:

- *персональне ознайомлення*;
- *опублікування в засобах масової інформації*;
- *окремі неофіційні засоби оприлюднення*

Чинність правових актів управління

1. Припинення.

Дія акта може бути припинена:

- у зв'язку з додержанням вимоги виконати певні дії, яка містилася в акті, якщо його зміст зводився лише до виконання цієї вимоги;
- у зв'язку з настанням певної юридичної події;
- закінчення строку дії акта;
- якщо новим актом анулюється або поглиблюється зміст попереднього акта;
- у зв'язку з скасуванням акта органом, що видав цей акт.

Акти скасовуються у випадках виявленого порушення порядку видання, зміни умов, за яких вони були прийняті.

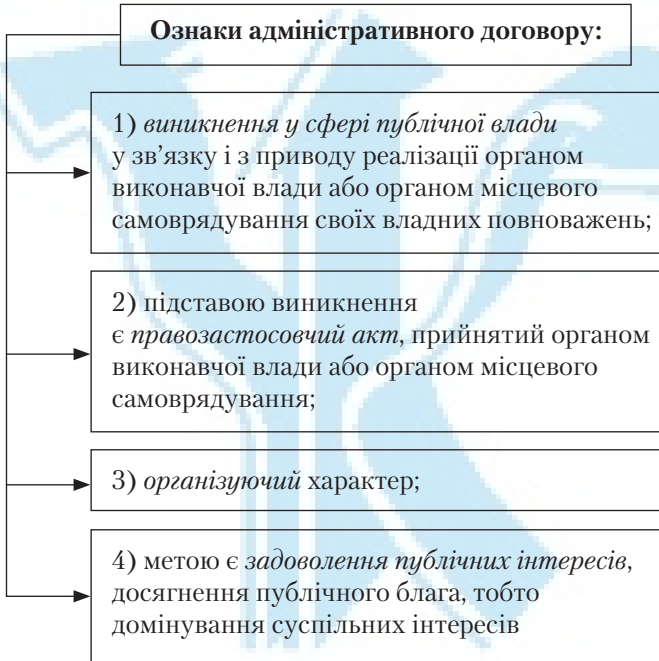
2. *Зупинення дії акта* — тимчасовий правовий захід, що застосовується шляхом прийняття відповідного рішення. Уповноважений орган, посадова особа може зупинити дію акта з мотивів законності або доцільності.

3. *Зміна акта.*

Як засіб підвищення його якості використовується тоді, коли є потреба уточнити його приписи, надати їм іншу редакцію чи доопрацювати окремі частини. Зміна приписів акта, як правило, здійснюється тим самим органом, посадовою особою, що видали акт у первинному вигляді.

4. *Скасування акта* — визнання нечинним акт повністю або окремих його приписів, положень. За загальним правилом, акти можуть бути скасовані тим, хто їх прийняв, або вищестоящим органом, посадовою особою

Адміністративний договір — угода двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один із яких завжди є суб'єктом виконавчої влади. Це багатосторонній акт, за допомогою якого виникають, змінюються або припиняються взаємні права й обов'язки сторін.

Предметом публічно-правового договору є відносини владного характеру, причому лише ті з них, в яких допускається узгодження волевиявлення владних суб'єктів.

Суб'єктами публічного договору є суб'єкти публічно-правових відносин, які наділені публічно-владними повноваженнями: органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи.

Зміст полягає в тому, що права і обов'язки сторін мають наперед заданий, передбачений характер.

Тема 8

Способи забезпечення законності в управлінні

Законність — неухильне виконання законів і відповідних їм інших нормативних актів органами держави, посадовими особами, громадянами і громадськими організаціями:

1) як *принцип діяльності держави*, законність розглядається як обов'язок державних органів, інших фізичних і юридичних осіб діяти відповідно до вимог закону;

2) як *метод державного управління*, законність є сукупністю прийомів, способів, за допомогою яких держава забезпечує належну поведінку своїх суб'єктів;

3) як *режим системи відносин* громадян, громадських та інших недержавних утворень, органів місцевого самоврядування з органами, що представляють різні гілки державної влади

Дисципліна — це точне, своєчасне і неухильне дотримання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки у державному і суспільному житті.

Законність і дисципліна — це обов'язкові риси правової держави, сукупність форм і методів державного управління, які знаходять своє відображення в чинному законодавстві та за допомогою яких держава регулює взаємовідносини в суспільстві, досягається стан законослухняної поведінки об'єктів управління.

Забезпечення законності потребує створення і зміцнення певних гарантій.

Гарантії законності — це зумовлені закономірностями суспільного розвитку умови, засоби, фактори, що забезпечують дотримання законності. Виділяють:

Загальні гарантії:

До них належать об'єктивні умови суспільного розвитку, в яких здійснюється правове регулювання:

- *політичні умови* — розвиток демократії, гласність, поділ влади, свобода інформації;
- *економічні умови* — рівень розвитку ринкових відносин, виробництва, гарантованість економічної свободи, добробуту населення тощо;
- *ідеологічні умови* — рівень розвитку правосвідомості, заснованої на визнанні пріоритету прав і свобод людини, правової культури громадян, і насамперед державних службовців

Спеціальні гарантії:

- стан законодавства, його стабільність і відповідність розвитку відносин у суспільстві, рівень юридичної техніки;
- рівень діяльності з попередження і припинення правопорушень, у тому числі заходів юридичної відповідальності;
- доступність і якість правосуддя;
- ефективність контролю за реалізацію правових актів.

Активне використання гарантій законності досягається різними шляхами, проте всі вони передбачають цілеспрямовану діяльність відповідних державних органів і посадових осіб

Основні засоби забезпечення законності у державному управлінні:

1) різні види *контрольної діяльності* у сфері державного управління з боку державних органів, органів місцевого самоврядування і громадських організацій;

2) різні способи *реагування державних органів*, насамперед виконавчої влади, на *звернення громадян* (пропозиції, заяви, скарги) з метою правової охорони і захисту їхніх прав і свобод;

3) здійснення *спеціального судового захисту* порушених прав і свобод громадян у порядку адміністративного судочинства;

4) *притягнення до різних видів юридичної відповідальності посадових осіб* державних органів за протиправні дії у сфері державного управління, а також, за потреби, застосування заходів адміністративної відповідальності до громадян, які своїми протиправними діями порушують встановлений порядок управління

Державний контроль — спостереження і перевірка розвитку суспільної системи та всіх її елементів відповідно до визначених напрямів, а також попередження та виправлення можливих помилок і неправомірних дій, що перешкоджають такому розвитку.

Мета контролю полягає у встановленні результатів діяльності певних суб'єктів, допущених відхилень від прийнятих вимог, принципів організації, виявленні причин цих відхилень, а також у визначенні шляхів подолання перешкод для ефективного функціонування всієї системи.

Нагляд — окремий вид контролю, застосування якого при виявленні порушень може супроводжуватися заходами впливу державно-владного характеру. Особливості:

- нагляд здійснюється державними органами щодо об'єктів, які їм організаційно не підпорядковані, тоді як контроль стосується організаційно підпорядкованих суб'єктів;
- у процесі нагляду застосовуються заходи адміністративного впливу, тоді як за результатами контролю можуть застосовуватися і заходи дисциплінарні;
- адміністративний нагляд здійснюється за дотриманням відповідними суб'єктами спеціальних норм і правил, тоді як контроль — за діяльністю підконтрольних об'єктів у цілому чи окремими її аспектами

Моніторинг — це різновид контролю, певна його форма, яку порівняно з наглядом за наслідками впливу, можна віднести до його пасивної форми.

Види контролю

I. Залежно від характеру та обсягу повноважень:

- 1) *загальний*;
- 2) *спеціальний*.

II. Залежно від часу проведення:

- 1) *попередній* – виявляє необхідні умови і обґрунтованість підстав для прийняття рішень;
- 2) *поточний* – проводиться в процесі виконання управлінських рішень, поставлених завдань, взятих зобов'язань і полягає в перевірці дотримання умов на конкретних стадіях виконання, виявленні можливих недоліків і завчасному попередженні можливих негативних наслідків неправомірних дій;
- 3) *наступний* – з'ясовує відповідність результату початковому рішення, оцінку досягнутого та розробку стратегії на майбутнє.

III. За характером організаційних зв'язків контролюючого суб'єкта з підконтрольним об'єктом:

- 1) *внутрішній* – це контроль з боку окремих органів виконавчої влади щодо інших органів цієї самої гілки влади;
- 2) *зовнішній* – контроль, який здійснюють державні органи, що перебувають за межами системи власне органів виконавчої влади.

IV. Залежно від суб'єктів, які здійснюють контроль:

- 1) *внутрішній адміністративний* – у самій системі органів виконавчої влади;
- 2) *президентський* – з боку Президента України;
- 3) *парламентський* – з боку Верховної Ради України;
- 4) *судовий* – з боку органів судової влади;
- 5) *прокурорський нагляд* – з боку органів прокуратури

Система державного контролю — це органи і посадові особи, наділені державою контрольними повноваженнями щодо органів державного управління, форм і методів контрольної діяльності, взаємозв'язків між ними.

Система органів державного контролю — є вузким поняттям, оскільки включає лише державні органи, для яких контроль є основною діяльністю, і здійснюється у відповідній сфері чи стосується певної функції, конкретних питань.

До основних об'єктів внутрішнього контролю належить:

- реалізація єдиної державної політики у різних сферах;
- дотримання прав і законних інтересів громадян;
- надання адміністративних (управлінських) послуг органами виконавчої влади, їхніми посадовими особами;
- відповідність фактичної діяльності органів виконавчої влади визначеному законом обсягу їх повноважень;
- раціональне використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, економічності та ефективності діяльності управлінського апарату;
- сумлінне виконання службових обов'язків і підвищення професійної підготовки державних службовців

Органи, які здійснюють контроль у сфері виконавчої влади:

Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади, який спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади і здійснює контроль за всіма ланками виконавчої влади.

Центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль, який має певні особливості, що полягають у зміцненні законності, службової дисципліни, підвищення рівня організованості й порядку в сфері державного управління.

Місцеві органи виконавчої влади – це контроль, який здійснюється державними адміністраціями та територіальними органами міністерств та інших ЦОБВ, має менший обсяг, але він найбільш наближений до контрольованих об'єктів, а отже, і значення його досить вагоме

Загальний контроль здійснюють органи виконавчої влади загальної компетенції: Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації.

Спеціальний контроль здійснюється органами, для яких контроль є основним чи одним з основних напрямів діяльності.

Президент України відповідно до Конституції України має широкі повноваження з контролю у сфері державного управління. Такі права йому надані як главі держави, гаранту державного суверенітету, територіальної цілісності України, дотримання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Президентський контроль та його повноваження:

- *припиняти повноваження* Прем'єр-міністра України та приймати рішення про його відставку;

- *призначати на посади* членів Кабінету Міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади, а також голів місцевих державних адміністрацій та припиняти їх повноваження;

- *скасовувати акти* Кабінету Міністрів та Ради міністрів Автономної Республіки Крим та ін.

Парламентський контроль є особливою формою державного контролю, мета якого:

- виявлення відхилень від конституційних вимог, державних програм;
- визначення причин незаконної або недоцільної діяльності та засобів, спрямованих на вдосконалення, раціоналізацію, розвиток об'єкта контролю;
- встановлення не тільки відповідності діяльності на території України або в межах її інтересів за кордоном Конституції і законам України, а й доцільності, соціально-економічної та політичної обґрунтованості діяльності;
- виявлення передумов притягнення винних до відповідальності

Непрямий парламентський контроль:

- призначення шести суддів Конституційного Суду України;
- обрання суддів у системі загальної юрисдикції;
- надання згоди Верховної Ради України на затримання чи арешт судді;
- призначення трьох членів Вищої ради юстиції

Прямий парламентський контроль:

- забезпечення конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина;
- діяльність Кабінету Міністрів України, Генерального прокурора України, інших державних органів і посадових осіб, які обираються, призначаються, затверджуються Верховною Радою України, або на призначення яких потрібна її згода;
- фінансово-економічна діяльність держави

Судовий контроль — це використання судом своїх повноважень у випадках встановлення факту, що державний орган здійснив незаконну, необґрунтовану або несправедливу дію, прийняв подібне рішення (акт).

Судовий контроль щодо органів виконавчої влади можуть здійснювати такі суди:

1) *суди загальної юрисдикції* — головним завданням є розгляд кримінальних, цивільних, адміністративних та інших справ. Контрольна функція здійснюється ними не окремо, а в процесі розгляду зазначених справ. Перевіряють законність актів управління у зв'язку зі зверненнями заінтересованих осіб шляхом перевірки доцільності, законності, обґрунтованості рішень або дій відповідних органів;

2) *господарські суди* — головним завданням є: захист порушених або оспорюваних прав, а також інтересів організацій і громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність; сприяння правовими методами запобіганню правопорушенням і зміцненню законності в економічних відносинах. Такий вплив спеціального судочинства дає змогу встановити жорстку дисципліну договірних відносин, покласти край економічній сваволі чиновників, цивілізовано здійснювати процес банкрутства, захищати інтереси підприємств. Контроль за діяльністю органів виконавчої влади здійснюється на підставі Господарського процесуального кодексу України;

3) *адміністративні суди* — такий тип спеціалізованих судів загальної юрисдикції в Україні тільки створюється

Конституційний Суд України наділений спеціальною юрисдикцією, яка здійснюється з допомогою самостійного виду судочинства — **конституційного судового провадження**.

Конституційне правосуддя — це поєднання двох засад сутності (конституційний контроль) і форми (конституційне судове провадження), в результаті чого виникає самостійний вид державно-владної контрольної діяльності, що має такі основні риси:

а) наявність конституційних судів як спеціалізованих судових органів, що здійснюють конституційний контроль;

б) автономне становище цих судів в ієрархії судових органів;

в) самостійна процесуальна форма;

г) юридична сила рішення прирівняна до юридичної сили Конституції України;

д) особлива система законодавства, що його регулює

Одна з особливостей судового контролю полягає в тому, що він здійснюється у сферах, які не доступні деяким іншим видам контрольно-наглядової діяльності.

Визнання органами конституційного правосуддя закону неконституційним означає зупинення дії цього закону, тобто, по суті, його скасування. Додаткового рішення парламенту з питань чинності неконституційного закону не потрібно.

Конституційна судова юрисдикція і відповідне судочинство становлять **конституційну юстицію (або конституційне правосуддя)**.

Прокурор у механізмі державного контролю посідає особливе місце, так як крім нього ніхто не здійснює нагляд за дотриманням законності у діяльності самих контролюючих органів.

Органи прокуратури здійснюють контрольні функції у вигляді нагляду за:

1) дотриманням законів органами, які проводять дізнання, оперативно-розшукову діяльність, досудове слідство;

2) дотриманням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян

При виявленні у процесі нагляду порушень законодавства прокурор реагує на них шляхом видання **актів прокурорського реагування**. Питання застосування, змісту та дії актів прокурорського реагування регламентується Законом України “Про прокуратуру”.

Формами прокурорського реагування є:

1) *протест* на акт, що суперечить закону, вноситься прокурором, його заступником до органу, який його видав, або до вищого органу.
У протесті прокурора ставиться питання щодо скасування акта чи приведення його у відповідність до закону, а також припинення дії посадової особи, поновлення порушеного права;

2) *притис* щодо усунення порушень закону вноситься прокурором, його заступником до органу чи посадовій особі, які допустили порушення, або до вищого в порядку підпорядкованості органу чи посадовій особі, які правомочні усунути порушення;

3) *подання* з вимогами усунути порушення закону, причини цих порушень і умови, що їм сприяють, вносяться прокурором, його заступником до державного органу, громадської організації чи посадовій особі, які наділені повноваженнями усунути порушення закону, і підлягає негайному розгляду;

4) *постанова* — вноситься прокурором у разі порушення закону посадовою особою або громадянином. Залежно від характеру порушення вноситься вмотивована постанова щодо: дисциплінарного провадження; провадження про адміністративне правопорушення

Адміністративно-правовий захист прав, свобод і законних інтересів громадянина є сукупністю застосовуваних і порядку, врегульованому нормами адміністративного права, засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими на те органами,

а також особами і громадянами відповідних процесуальних дій (процедур).

Особливе місце в системі засобів захисту прав, свобод і законних інтересів громадян посідає реалізація їхніх **прав на звернення**.

Види звернень громадян

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їхніх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їхньої діяльності.

Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб

Тема 9

Адміністративна відповідальність за законодавством України

Адміністративна відповідальність — це різновид юридичної відповідальності, який полягає в накладенні на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру.

Основні риси адміністративної відповідальності:

- 1) адміністративна відповідальність регулюється нормами інституту адміністративної відповідальності, що містяться в законах і підзаконних актах;
- 2) підставою адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення;
- 3) суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути фізичні та юридичні особи;
- 4) за адміністративні правопорушення застосовуються міри адміністративного стягнення;
- 5) адміністративні стягнення застосовуються широким колом уповноважених органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також судами;
- 6) застосування адміністративного стягнення не тягне за собою судимості й звільнення з роботи — особа, до якої воно застосовано, вважається такою, яка мала адміністративне стягнення протягом визначеного терміну;
- 7) міри адміністративної відповідальності застосовуються відповідно до законодавства, що регламентує провадження у справах про адміністративні правопорушення

Ознаки адміністративного правопорушення:

1) *суспільна шкідливість*. Правопорушення завжди є викликом суспільству, знехтування тим, що суттєве, цінне для нього. Суспільна шкідливість правопорушення полягає в тому, що воно посягає на важливі цінності суспільства, на умови його існування. Правопорушення суспільно шкідливі своєю типовістю, розповсюдженням, це не одиничний акт, а масове в своєму прояві діяння;

2) *протиправність* полягає у здійсненні діяння, що порушує норми адміністративних та інших галузей права (трудового, земельного, фінансового і т. д.), які охороняються мірами адміністративної відповідальності (таке діяння завжди посягає на загальнообов'язкові правила, встановлені тим чи іншим нормативним актом);

3) *винність*. Законодавство розглядає протиправне діяння, вчинене особою, як адміністративне правопорушення тільки в тому випадку, якщо має місце вина даної особи, тобто вчинене було здійснено навмисно або через необережність;

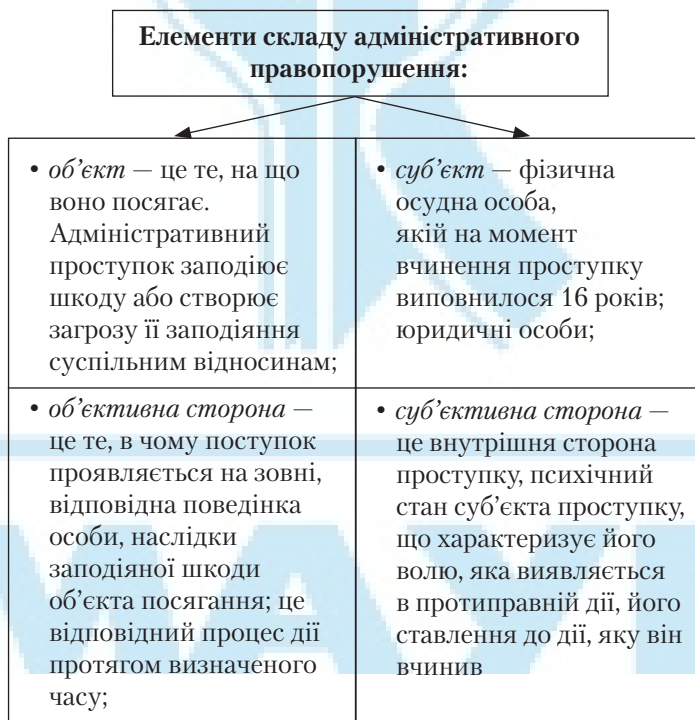
4) *караність діяння*. Адміністративним правопорушенням визнається тільки те діяння, за яке законодавством передбачена адміністративна відповідальність;

5) вчинене *суб'єктом* адміністративних правовідносин — осудна фізична особа, яка досягла на момент вчинення проступку 16 років, або юридична особа, яка передбачена нормативно-правовим актом

Правопорушення — це суспільно-шкідливе, протиправне, винне діяння деліктоздатного суб'єкта (фізичної чи юридичної особи), яке передбачене чинним законодавством.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність суб'єкта адміністративного права, який посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність.

Склад адміністративного правопорушення — це встановлена правом сукупність ознак (елементів), за наявності яких суспільно-шкідливе діяння може розглядатися як адміністративне правопорушення.

Предметом адміністративного правопорушення є предмети матеріального світу, з приводу яких виникають суспільні відносини, що охороняються нормами адміністративного права.

Об'єкт проступку поділяється на:

загальний об'єкт — є всі суспільні відносини, що охороняються за допомогою адміністративного права;

родовий об'єкт — є група цих суспільних відносин, що характеризуються спільними ознаками;

безпосередній об'єкт — це конкретні відносини, якими завдано шкоди певним проступком і які охороняються відповідною адміністративно-правовою нормою

Суб'єктивну сторону становить:

• *вина* — психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно шкідливого діяння та його наслідків;

• *мотив* — усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яким вона керувалася під час вчинення проступку;

• *мета* — це наслідок, результат якого прагне досягти особа, що вчиняє адміністративне правопорушення

Ознаки об'єктивної сторони

Обов'язкові:

- 1) *діяння* — це дія або бездіяльність, вольові поступки:
 - а) дія — активна форма поведінки правопорушника, що безпосередньо пов'язана з невиконанням обов'язків і законних вимог, порушенням заборони;
 - б) бездіяльність — пасивна форма поведінки правопорушника, що безпосередньо пов'язана з невиконанням обов'язків;
- 2) *шкідливі наслідки* — це ті негативні зміни, які настають, завдаються об'єкта посягання — суспільним відносинам, що охороняються:
 - а) з матеріальним складом — це такі правопорушення, для об'єктивної сторони яких закон вимагає встановлення не тільки факту діяння, а й шкідливих наслідків;
 - б) з формальним складом — це такі правопорушення, для об'єктивної сторони яких закон вимагає встановлення тільки факту власне діяння;

3) *причинний зв'язок між діянням і суспільно шкідливими наслідками, що настали.*

Факультативні:

4) *місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення проступку* можуть бути обов'язковими ознаками, якщо їх включено до конкретного складу проступку

**Форми вини суб'єкта
адміністративного проступку:**

I. *Умисел* має місце в правопорушенні тоді, коли особа усвідомлювала суспільно небезпечні наслідки дії, що ним вчинена, або передбачала її суспільно шкідливі наслідки, бажала або свідомо допускала виникнення цих наслідків:

- а) *прямий умисел* — має місце тоді, коли особа усвідомлює шкідливий для суспільства характер проступку, передбачає наслідки цього діяння і бажає їх настання;
- б) *непрямий умисел* — виявляється в тому випадку, коли особа усвідомлює шкідливий для суспільства характер свого діяння, передбачає негативні наслідки, але не бажає їх, хоча свідомо припускає їх появу.

II. *Необережність* — це така форма вини, за якої особа, що вчинила правопорушення, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити:

- а) *протиправна легковажність* — це вид вини, за якої особа, що вчинила проступок, передбачала настання шкідливих наслідків, але легковажно, самовпевнено розраховувала на їх ненастання;
- б) *протиправна недбалість* — вид вини, за якої особа, що вчинила проступок, не передбачала настання шкідливих наслідків, хоча повинна була та могла їх передбачити

Види адміністративних стягнень:

- 1) *попередження* як захід адміністративного стягнення виноситься у письмовій формі або у передбачених законодавством випадках фіксується іншим установленим способом;
- 2) *штраф* є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених Кодексом про адміністративні правопорушення та іншими законами;
- 3) *оплатне вилучення предмета*, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні й подальшій реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з відрахуванням витрат щодо реалізації вилученого предмета;
- 4) *конфіскація предмета*, який став знаряддям учинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок учинення адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета, грошей у власність держави;
- 5) *позбавлення спеціального права*, наданого даному громадянину, стосується тільки права керування транспортними засобами та права полювання;
- 6) *виправні роботи* — захід адміністративного стягнення, що застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи правопорушника з відрахуванням до 20 % його заробітку в доход держави;
- 7) *адміністративний арешт* накладається лише за окремі види проступків і застосовується за окремих випадків. Призначається тільки судом на строк до 15 діб

Адміністративне стягнення — це матеріалізований вияв адміністративної відповідальності, негативний правовий наслідок неправомірної поведінки особи, яка вчинила адміністративний проступок і повинна відповісти за свій протиправний вчинок і понести за це відповідне покарання у вигляді певних несприятливих заходів морального, матеріального та фізичного впливу.

Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративні проступки:

- щире розкаяння винного;
- відвернення винним шкідливих наслідків проступку, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди;
- вчинення правопорушення у стані сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих, або сімейних обставин;
- вчинення правопорушення неповнолітнім;
- вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину до одного року.

Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративні проступки:

- продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених на те осіб припинити її;
- повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; вчинення правопорушення особою, яка раніше вчинила злочин;
- втягнення неповнолітнього у правопорушення;
- вчинення правопорушення групою осіб;
- вчинення правопорушення в умовах стихійного лиха;
- вчинення правопорушення у стані сп'яніння

Тема 10

Адміністративний процес в Україні

Адміністративний процес становить собою врегульовану нормами адміністративного права діяльність виконавчо-розпорядчих органів держави, їх посадових осіб, інших уповноважених на те суб'єктів, спрямовану на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права в ході розгляду індивідуально-конкретних справ.

Принципи адміністративного процесу:
• законності;
• правової рівності;
• охорони інтересів держави та особи;
• об'єктивної істини;
• публічності (офіційності);
• гласності;
• обов'язковості державної мови і забезпечення прав користування рідною мовою кожному з громадян;
• швидкості та економічності адміністративного процесу;
• самостійності в ухваленні рішень;
• дотримання правових презумпцій адміністративного процесу

Відмінність адміністративного процесу від кримінального і цивільного:

1. Адміністративний процес реалізується у державному управлінні, кримінальний і цивільний – в ході здійснення правосуддя. Адміністративний процес є юридичним вираженням управлінської діяльності.

2. Адміністративний процес не обмежується юрисдикційною діяльністю, тобто діяльністю щодо розгляду суперечок і застосування примусових заходів, а включає діяльність по реалізації регулятивних норм. Кримінальний процес є повністю юрисдикційним, цивільний – переважно юрисдикційним.

3. Адміністративний процес відрізняється переліком і розташуванням проваджень. Провадження в адміністративному процесі розташовані паралельно, а для кримінального і цивільного процесу характерно розташування справ за інстанціями.

4. Адміністративний процес реалізується іншими суб'єктами, ніж кримінальний і цивільний. Це переважно органи виконавчо-розпорядчої системи держави, які крім адміністративно-процесуальних виконують й інші функції. Кримінальний і цивільний процес здійснюється обмеженим колом органів, які спеціально створені з цією метою

Мета адміністративного процесу — це заздалегідь заплановані результати, досягнення яких можливе за допомогою відповідних засобів.

Завдання адміністративного процесу становлять собою поняття, що відображають необхідність для суб'єкта здійснити певні дії, спрямовані на досягнення мети процесу.

Адміністративне провадження — це певна єдність послідовно здійснюваних дій і процедур, спрямованих на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних справ.

Види адміністративних проваджень:

1) для *нормотворчих* проваджень найбільш характерними є провадження по виданню нормативних актів управління;

2) для *установчих* проваджень найбільш характерними є провадження по створенню, реорганізації і ліквідації організаційних структур у сфері державного управління персоналом, комплектування організаційних структур у сфері державного управління персоналом;

3) *правозастосовні* провадження:

а) провадження по застосуванню заходів примусу в державному управлінні: дисциплінарне провадження; провадження в справах про адміністративні правопорушення; провадження по застосуванню заходів матеріального впливу;

б) провадження по застосуванню заходів заохочення в державному управлінні;

в) провадження по реалізації громадянами своїх прав та обов'язків: провадження по пропозиціях, скаргах, заявам громадян; провадження про одержання громадянами дипломів, авторських свідоцтв, патентів і т. д.

Процесуальна стадія — це відносно уособлена відділена часом і логічно пов'язана сукупність процесуальних дій, спрямованих на досягнення певної мети та вирішення відповідних завдань конкретного адміністративного провадження, що характеризується колом суб'єктів і закріплюється у процесуальних актах.

Стадії адміністративно-процесуальної діяльності:

1) стадія *аналізу* ситуації (збирається та фіксується інформація про фактичний стан справ, реальні факти, оцінюється перспектива подальшого руху справи, приймається рішення про необхідність такого руху. Фактично ця стадія становить собою порушення адміністративної справи;

2) стадія *прийняття* рішення по справі — дається юридична оцінка зібраної інформації, повно та всебічно досліджуються матеріали справи з метою встановлення об'єктивної істини, приймається конкретне рішення;

3) стадія *оскарження* або опротестування рішення по справі (факультативна);

4) стадія *виконання* прийнятого рішення

Неюрисдикційні адміністративні провадження – це провадження, спрямовані на вирішення справ щодо відносин позитивного характеру, що виникають у ході виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів. Види:

• з підготовки і ухвалення нормативно-правових актів;

• з підготовки і ухвалення індивідуальних правових актів;

• з укладення адміністративних договорів;

• з розгляду пропозицій і заяв громадян;

• реєстраційне і дозвільне;

• установче;

• з реалізації контрольно-наглядових повноважень;

• виконавче;

• з діловодства;

• з приватизації державного і громадського майна

Адміністративна юрисдикція — це розгляд адміністративно-правових спорів, справ про адміністративне правопорушення в установленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально уповноваженими на те органами, яких наділено правом розглядати спори та накладати адміністративні стягнення.

Види юрисдикційних проваджень:

- провадження у справах про адміністративне правопорушення;
- провадження з розгляду скарг громадян;
- дисциплінарні провадження щодо державних службовців.

Риси адміністративно-юрисдикційної діяльності:

- 1) наявність *правового спору*, оскільки юрисдикція виникає лише тоді, коли необхідно розв'язати спір про право або у зв'язку з порушенням правових норм;
- 2) вимагає *належного процесуально-правового регулювання*;
- 3) передбачає *змагальність при розгляді справ*;
- 4) обов'язковість *укладення рішення у вигляді правового акта*;
- 5) *різноманітність суб'єктів адміністративної юрисдикції*;
- 6) наявність *судів* як орган адміністративної юрисдикції

Контрольні питання

(загальна частина)

1. Поняття управління та його особливості.
2. Суб'єкт та об'єкт управління.
3. Широке та вузьке визначення державного управління.
4. Характерні риси державного управління.
5. Функції державного управління.
6. Принципи державного управління.
7. Предмет адміністративного права.
8. Суб'єкт управлінських відносин, що є предметом адміністративного права.
9. Метод адміністративного права.
10. Особливості методу адміністративного права.
11. Поняття системи адміністративного права.
12. Основні інститути адміністративного права.
13. Основні цілі та принципи адміністративного права.
14. Відмінність адміністративного права від інших галузей права.
15. Перспектива реформування адміністративного права України.
16. Наука адміністративного права.
17. Поняття адміністративно-правової норми.
18. Особливості адміністративно-правової норми.
19. Структура адміністративно-правової норми.
20. Класифікація адміністративно-правових норм.
21. Форми реалізації адміністративно-правової норми.
22. Джерела адміністративного права.
23. Поняття адміністративно-правових відносин.
24. Класифікація адміністративно-правових відносин.
25. Адміністративно-правовий статус громадян України.
26. Адміністративна правоздатність та дієздатність громадян України.
27. Правове становище іноземців та осіб без громадянства.
28. Адміністративно-правовий статус біженців.

29. Поняття та види об'єднань громадян.
30. Поняття державної служби.
31. Органи управління державною службою.
32. Види державних службовців.
33. Правовий статус державних службовців.
34. Права та обов'язки державних службовців.
35. Поняття та ознаки державного органу.
36. Класифікація органів виконавчої влади.
37. Місцеві органи державного управління.
38. Повноваження Президента України щодо виконавчої влади.
39. Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.
40. Поняття методів управління.
41. Класифікація методів управління.
42. Поняття форми державного управління.
43. Правові акти державного управління.
44. Процесуальні норми державного управління.
45. Поняття контролю в державному управлінні.
46. Система органів, що здійснюють контроль у державному управлінні.
47. Контрольна функція Верховної Ради України за діяльністю органів виконавчої влади.
48. Контроль Президента України за законністю у сфері діяльності органів виконавчої влади.
49. Відомчий контроль.
50. Прокурорський нагляд та його види.
51. Поняття адміністративної відповідальності.
52. Поняття юридичного складу адміністративного правопорушення.
53. Адміністративна відповідальність неповнолітніх.
54. Види адміністративних стягнень.
55. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за адміністративні правопорушення.
56. Поняття адміністративного процесу та його особливості.
57. Принципи адміністративного процесу.

58. Юрисдикційні провадження.
59. Стадії адміністративного провадження.
60. Основні завдання міліції.
61. Система органів міліції.
62. Компетенція органів міліції.
63. Правовий статус працівників міліції.
64. Поняття паспортної системи і паспортного режиму.
65. Характеристики загального та особливого паспортного режиму.
66. Обмін паспортів.
67. Особливості реєстрації військовослужбовців.
68. Поняття дозвільної системи.
69. Правова основа діяльності дозвільної системи в Україні.
70. Об'єкти контролю дозвільної системи та їх класифікація.

МАУП

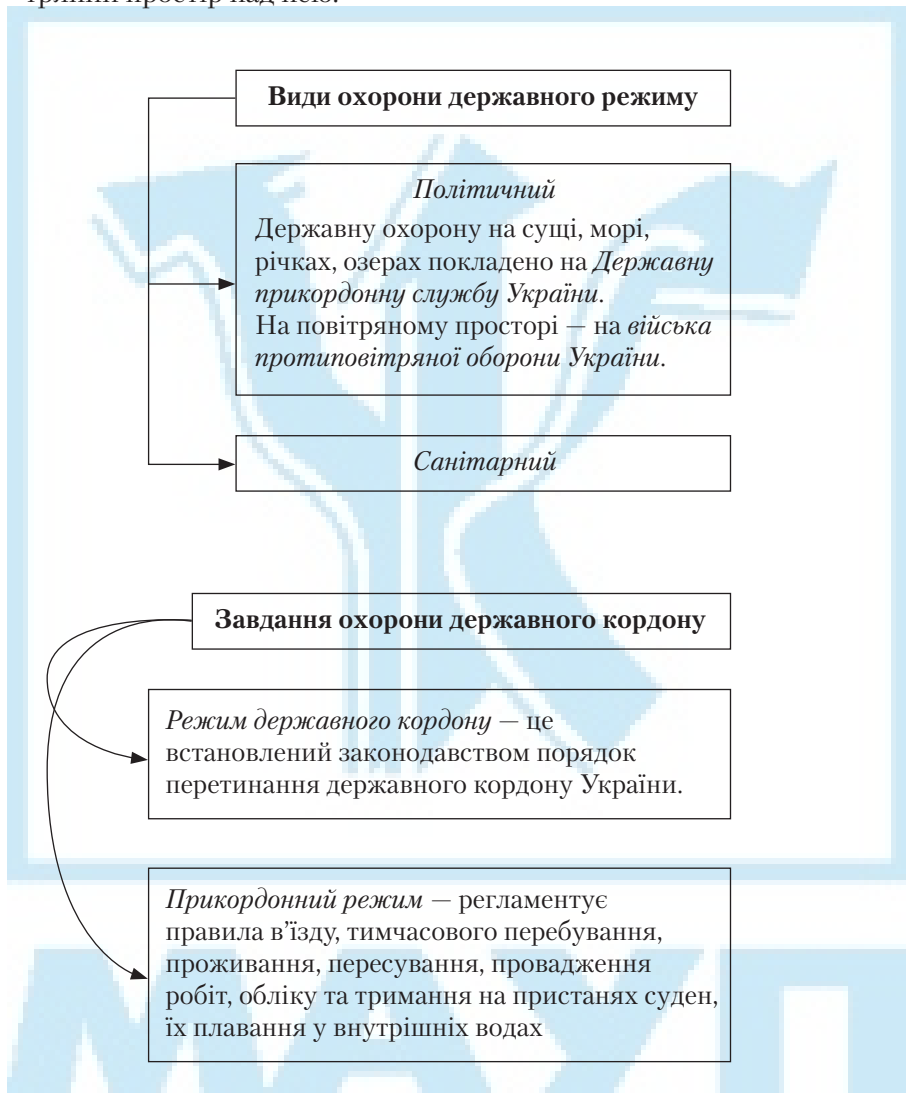
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема 11

Управління у сфері оборони

	<p>Національна безпека — стан захищеності державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу України законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп і осіб.</p>
→	<p><i>Український народ</i> — громадяни на виборах, референдумах, а також через органи державної влади й органи місцевого самоврядування.</p>
→	<p><i>Верховна Рада</i> — в межах своїх повноважень здійснює законодавче регулювання й контроль за діяльністю органів державної влади та посадових осіб.</p>
→	<p><i>Президент</i> — забезпечує державну незалежність, здійснює керівництво в сферах національної безпеки й оборони.</p>
→	<p><i>Кабінет Міністрів</i> — вживає заходів щодо забезпечення обороноздатності, національної безпеки й боротьби зі злочинністю.</p>
→	<p><i>Конституційний суд</i> — вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів у цій сфері.</p>
→	<p><i>Суди загальної та спеціальної юрисдикції.</i></p>
→	<p><i>Прокуратура України</i> — здійснює наглядові повноваження.</p>
→	<p><i>Національний банк України.</i></p>
	<p><i>Збройні сили України</i></p>

Державний кордон України становить собою лінію, яка визначає межі сухопутної і водної території країни, а також повітряний простір над нею.

Тема 12

Управління в галузі забезпечення державної безпеки України

Національна безпека — це стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Основні напрями національної безпеки:

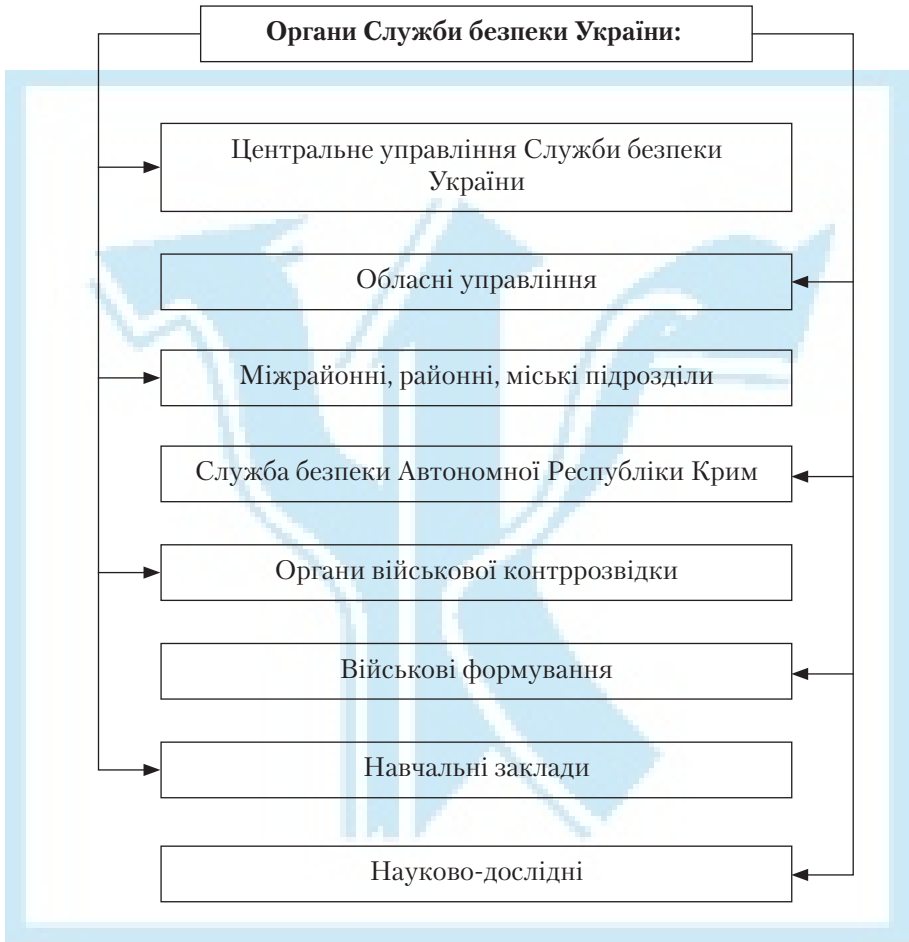
- політична сфера;
- соціальна сфера;
- сфера державної безпеки та воєнна сфера;
- економічна сфера;
- науково-технологічна сфера;
- інформаційна сфера;
- екологічна сфера

Взаємодія національної безпеки з іншими державними органами

Верховна Рада України. Визначає пріоритети в захисті життєво важливих інтересів об'єктів безпеки; розробляє систему правового регулювання відношень у сфері безпеки; встановлює порядок організації та діяльності органів забезпечення безпеки; не рідше одного разу на рік заслуховує доповідь Президента України про забезпечення безпеки; визначає бюджетні асигнування на фінансування органів забезпечення безпеки і державних програм у сфері безпеки; ратифікує і денонсує міжнародні договори й угоди України з питань забезпечення безпеки.

Органи виконавчої влади. Забезпечують виконання законів та інших нормативних актів, що регламентують відносини в сфері безпеки; організують розробку та легалізацію державних програм забезпечення безпеки; здійснюють систему заходів щодо забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави в межах своєї компетенції; відповідно до законодавства формують, реорганізують і ліквідують державні органи забезпечення безпеки.

Судові органи. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів у сфері національної безпеки Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України з відповідних питань; суди загальної юрисдикції здійснюють правосуддя у справах про злочини, що посягають на безпеку особистості, суспільства і держави

Функціями системи безпеки є: створення нормативно-правової бази, необхідної для ефективного функціонування системи національної безпеки; виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз життєво важливим інтересам об'єктів безпеки, здійснення комплексу оперативних і довгострокових заходів для їх попередження і нейтралізації; створення і підтримка в готовності сил і засобів забезпечення без-

пеки; керування силами і засобами забезпечення безпеки в повсякденних умовах і при надзвичайних ситуаціях.

Органи Служби безпеки здійснюють:

Контррозвідувальну діяльність, що полягає у виявленні, попередженні, припиненні розвідувальної та іншої діяльності спеціальних служб і організацій іноземних держав, а також окремих осіб, спрямованої на заподіяння шкоди безпеці України.

Боротьбу з корупцією й організованою злочинністю — це оперативно-розшукові заходи виявлення, попередження, припинення та розкриття шпигунства, терористичної діяльності, організованої злочинності, корупції, незаконного обігу зброї і наркотичних засобів, контрабанди та інших злочинів; проведення дізнання й попереднього слідства в справах, віднесених до компетенції органів Служби безпеки України.

Розвідувальну діяльність — це комплекс заходів спеціального призначення, спрямованих на інформаційно-аналітичне забезпечення ефективного вирішення органами виконавчої влади питань внутрішньої і зовнішньої діяльності, пов'язаних із національною безпекою

Президент як глава держави

Визначає основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики держави, у тому числі стратегію забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки.

Здійснює загальне керівництво державними органами забезпечення безпеки.

Контролює та координує діяльність цих органів.

Формує та очолює Раду національної безпеки й оборони України.

У межах компетенції приймає оперативні рішення щодо забезпечення безпеки.

За умов і порядку, передбачених Конституцією України і чинним законодавством, вводить на території України або в окремих її місцевостях надзвичайний стан з негайним повідомленням про це Верховній Раді України.

Не рідше одного разу на рік подає Верховній Раді України доповідь про забезпечення безпеки України.

Здійснює контроль за діяльністю Служби безпеки України

Рада національної безпеки

Розробляє, розглядає на своїх засіданнях та надає пропозиції Президентові України щодо визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів і напрямів забезпечення національної безпеки й оборони у різних сферах життєдіяльності держави.

Координує та здійснює поточний контроль за діяльністю органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в межах наданих повноважень під час введення воєнного чи надзвичайного стану.

Створює умови для реалізації Президентом України його конституційних повноважень щодо захисту прав і свобод людини і громадянина, охорони суверенітету України, її незалежності і державної цілісності.

Розглядає питання внутрішньої та зовнішньої політики України у сфері забезпечення безпеки, стратегічні проблеми державної, економічної, громадської, оборонної, інформаційної та інших видів безпеки, охорони здоров'я населення, прогнозування, запобігання надзвичайних ситуацій і подолання інших наслідків, забезпечення стабільності та правопорядку в країні

Тема 13

Адміністративно-правові режими, встановлені на державному кордоні України

Режим державного кордону — сукупність правил, що встановлюють порядок його дотримання, перетинання громадянами і транспортними засобами, переміщення через кордон товарів і тварин, ведення на ньому господарської діяльності, вирішення з іноземними державами інцидентів, пов'язаних із порушенням режиму кордону.

Прикордонний режим — сукупність правил в'їзду, тимчасового перебування осіб і транспортних засобів у прикордонній смузі, здійснення в її межах господарської діяльності, проведення масових суспільно-політичних заходів у прикордонній смузі.

Прикордонна смуга — частина території України, яка безпосередньо прилягає до державного кордону на всьому її просторі.

Режим у пунктах пропуску через державний кордон — це сукупність правил в'їзду в названі пункти, перебування і виїзду з них осіб, транспортних засобів, ввезення, перебування і вивезення товарів і тварин

Державна прикордонна служба:

Зобов'язана припиняти спроби незаконного перетинання державного кордону України на місцевості.

Відбивати вторгнення на територію України озброєних формувань.

Припиняти збройні та інші провокації на державному кордоні.

Здійснювати пропуск через державний кордон в установлених місцях осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

Проводити спільні заходи із Службою безпеки України з питань охорони державного кордону.

Здійснювати контроль за дотриманням усіма невійськовими суднами та військовими кораблями порядку плавання і перебування в територіальному морі України, внутрішніх водах, а також частини вод прикордонних річок, озер та інших водоймищ, що належать Україні

Державний комітет у справах охорони державного кордону України є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики з прикордонних питань, здійснює управління Прикордонними військами України, а також координує діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань організації перетинання державного кордону особами.

Завдання Державного комітету у справах охорони державного кордону України

Організація охорони державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

Розроблення разом з відповідними органами виконавчої влади пропозицій щодо правового оформлення державного кордону та реалізації міжнародних договорів з питань дотримання режиму державного кордону.

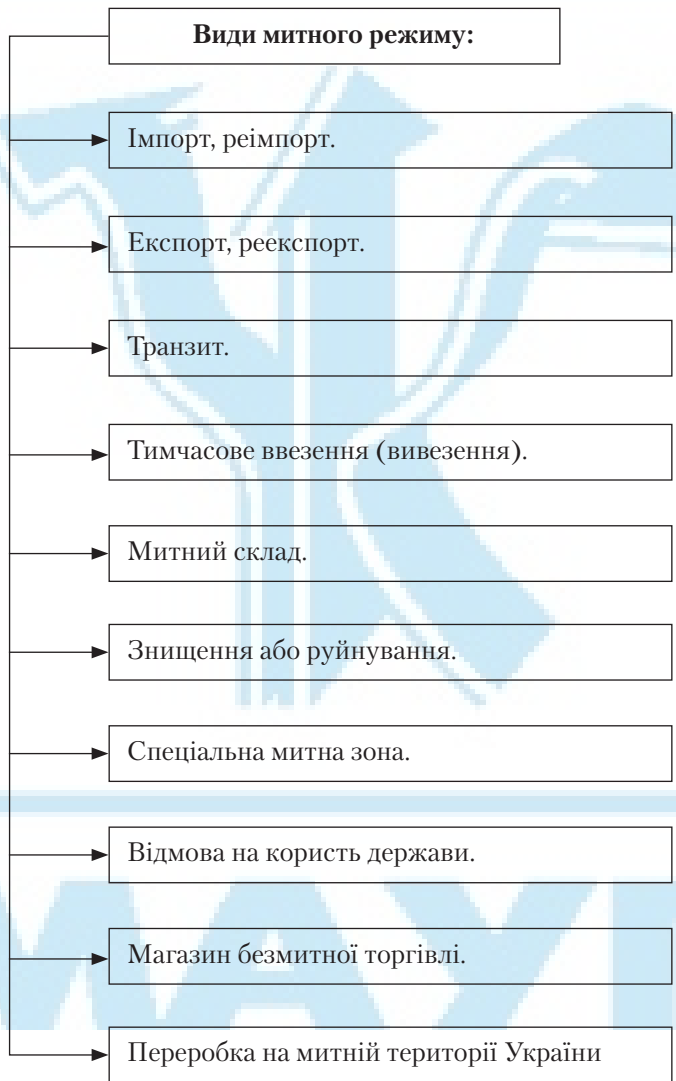
Забезпечення участі України в міжнародному співробітництві з прикордонних питань і виконання відповідних зобов'язань, що впливають із міжнародних договорів України.

Здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо державного кордону.

Безпосереднє керівництво Прикордонними військами України.

Забезпечення оснащення Прикордонних військ України озброєнням і військовою технікою

Митний режим — сукупність положень, які визначають статус товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Головні завдання митних органів:

- захист економічних інтересів України;
- контроль за дотриманням законодавства України про митну справу;
- забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України;
- забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України стосовно митної справи;
- використання засобів митно-тарифного та позатарифного регулювання при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів;
- вдосконалення митного контролю і оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України;
- комплексний контроль разом з Національним банком України за валютними операціями;
- здійснення заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і дотримання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку за участю Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України;
- ведення митної статистики

Державна митна служба України створюється Президентом України. Голова Державної митної служби України призначається відповідно до чинного законодавства України. Регіональні митниці відповідно до закону створюються Кабінетом Міністрів України. Створення, реорганізація і ліквідація митниць, спеціалізованих митних управлінь та організацій, установ і навчальних закладів здійснюється Державною митною службою України за погодженням з Міністерством фінансів України. Товари та інші предмети переміщуються через митний кордон України під митним контролем.

МАУП

Тема 14

Загальна характеристика управління у сфері внутрішніх справ України

Сфера **внутрішніх справ** — це система суспільних відносин, де обов'язковим суб'єктом є орган внутрішніх справ, його підрозділ, установа або окремий службовець. При визначенні названої сфери необхідно брати до уваги правову регламентацію закріплених за відповідними органами внутрішніх справ та їх підрозділами завдань і функцій.

Основні завдання міліції:

Забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, участь у наданні їм соціальної та правової допомоги.

Охорона громадської безпеки та громадського порядку.

Боротьба із злочинністю.

Захист власності та охорона об'єктів від незаконних посягань та пожежі.

Сприяння державним органам та іншим суб'єктам суспільних відносин у виконанні ними обов'язків, передбачених законом

Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ — це урегульована нормами адміністративного права їх виконавчо-владна діяльність, яка спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, громадського порядку, громадської безпеки та боротьбу з правопорушеннями.

Напрями адміністративної діяльності органів внутрішніх справ

Внутрішньосистемна, або організаційна.

Це діяльність, спрямована на упорядкування управлінських відносин, які виникають, з питань організації самої системи та структури органів внутрішніх справ, забезпечення необхідних умов для її функціонування.

Зовнішня адміністративна діяльність

(тобто вона виходить за межі системи органів внутрішніх справ і пов'язана з регулюванням відносин у суспільстві).

Цей різновид діяльності називається **правоохоронною** адміністративною діяльністю. Така назва зумовлюється тим, що основний зміст цієї роботи зводиться до забезпечення працівниками органів внутрішніх справ функцій з охорони правовідносин. Незважаючи на те, що міліція також здійснює правозастосовчу адміністративну діяльність, слід підкреслити, що ця діяльність має обслуговуючий характер, виступає засобом забезпечення правоохоронної діяльності

Міністерство внутрішніх справ — є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику в сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, організовує і координує діяльність органів внутрішніх справ щодо боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки.

Структура МВС

Галузеві департаменти, головні управління і відділи центрального апарату МВС вивчають стан і узагальнюють досвід роботи на місцях, готують пропозиції для керівництва, організовують виконання вказівок міністерства і доводять до відома відповідних підлеглих ланок.

Функціональні підрозділи центрального апарату міністерства здійснюють оперативне керівництво органами внутрішніх справ.

Управління МВС в *областях* безпосередньо на місцях здійснюють функції виконавчої влади у галузі внутрішніх справ. До них належать відділи: карного розшуку, боротьби з організованою злочинністю, адміністративної служби міліції, державної служби охорони, фінансово-економічна служба та ін.

Міські і районні відділи внутрішніх справ місцеві органи, які безпосередньо виконують функції МВС на території міста, району. Саме вони своїми силами і засобами забезпечують *порядок у громадських місцях*, попереджають правопорушення та припиняють їх

Основні напрями діяльності МВС:

1) забезпечує державну політику боротьби зі злочинністю;

2) організовує роботу органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку на вулицях та в інших громадських місцях, запобігання й припинення адміністративних правопорушень;

3) організовує здійснення органами внутрішніх справ профілактичних і оперативно-розшукових заходів з метою попередження, виявлення, припинення й розкриття злочинів, провадження дізнання та досудового слідства;

4) безпосередньо здійснює роботу з виявлення, припинення, розкриття й розслідування злочинів, що мають міжрегіональний і міжнародний характер, веде боротьбу з організованою злочинністю та наркобізнесом, зі злочинами в сфері економіки;

5) забезпечує профілактику правопорушень;

6) бере участь у наукових, кримінологічних і соціологічних дослідженнях, розробках на їх основі державних програм боротьби зі злочинністю й охорони правопорядку;

7) вживає разом з іншими державними органами заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед неповнолітніх;

8) організовує на договірних засадах охорону майна різних власників

Функції МВС у напрямі охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю:

- забезпечує реалізацію державної політики з цих питань;
- організовує роботу внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку на вулицях, майданах, у скверах, парках та інших громадських місцях, запобігання і припинення адміністративних правопорушень і забезпечення провадження у справах по них;
- накопичує і аналізує інформації про злочини, скоєні в громадських місцях, масові безладдя, групові хуліганські прояви, про ефективність діяльності підрозділів органів внутрішніх справ з питань раціонального використання сил і засобів та управління ними при охороні громадського порядку в містах, інших населених пунктах;
- взаємодіє із заінтересованими органами виконавчої влади в розробці та організації планів охорони громадського порядку під час проведення важливих подій громадсько-політичного, культурного і спортивного характеру;
- координує діяльність галузевих служб міністерства щодо виконання чинного протIALкогольного законодавства;
- забезпечує профілактику правопорушень;
- організовує здійснення заходів щодо врятування людей, охорони їхньої безпеки, забезпечення громадського порядку у разі стихійного лиха, пожеж, катастроф;
- забезпечує високу бойову і мобілізаційну готовність органів внутрішніх справ і внутрішніх військ;
- бере відповідно до закону участь у забезпеченні режиму воєнного або надзвичайного стану в разі його оголошення на території України або в окремих місцевостях

Функції МВС у напрямі забезпечення безпеки дорожнього руху:

- організовує виконання підвідомчими службами, на основі спеціалізації їх окремих підрозділів, законодавства України з питань аварійності на транспорті;
- бере участь у створенні законодавчої та нормативної бази, необхідної для ефективної роботи підвідомчих служб щодо забезпечення в межах компетенції державної автомобільної інспекції безпеки дорожнього руху, забезпечує безперервний контроль за станом оперативної обстановки на автомобільних шляхах України та організує реагування на її зміни

Права МВС:

- отримувати від центральних органів виконавчої влади необхідні для виконання покладених на міністерство завдань;
- залучати для розробки актуальних проблем боротьби зі злочинністю висококваліфікованих фахівців, практиків;
- укладати угоди про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю та інших питань, віднесених до компетенції міністерства;
- скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції тощо

Тема 15

Правове становище органів міліції

Міліція України — це державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.

Основні завдання міліції:

1) забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод;

2) запобігання правопорушенням та їх припинення;

3) охорона та забезпечення громадського порядку;

4) виявлення та розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;

5) забезпечення безпеки дорожнього руху;

6) захист власності від злочинних посягань;

7) виконання кримінальних покарань та адміністративних стягнень;

8) участь у поданні соціальної, правової допомоги громадянам, сприяння в межах своєї компетенції державним органам, підприємствам і організаціям у виконанні покладених на них законам обов'язків

Підрозділи міліції:

Кримінальна міліція — це служби: карного розшуку щодо боротьби з організованою злочинністю; кримінального пошуку; боротьби з економічною злочинністю; слідчої роботи і дізнання.

Міліція громадської безпеки — це служби: охорони громадського порядку; паспортної, реєстраційної та міграційної роботи; дозвільної системи; дільничних інспекторів міліції; забезпечення карантинних і ветеринарно-санітарних заходів при проведенні боротьби з епізоотією.

Транспортна міліція — це підрозділи, які забезпечують охорону громадського порядку і боротьбу зі злочинністю на залізничному, водному і повітряному транспорті.

Підрозділи забезпечення безпеки дорожнього руху, які діють у складі дорожньо-патрульної служби, дорожнього нагляду, реєстраційно-екзаменаційної роботи, технічного нагляду, розшуку транспортних засобів, пропаганди і агітації з безпеки руху.

Спеціальна міліція складається з підрозділів внутрішніх справ на закритих об'єктах, які мають особливе народногосподарське значення або постраждали від стихійного лиха, катастрофи, забруднення.

Судова міліція забезпечує підтримання порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду та ін.

Місцева міліція утворюється за рішенням органів місцевого самоврядування з погодженням МВС

Правове положення міліції, форми і методи практичного здійснення завдань щодо охорони правопорядку зумовлені її призначенням:

1) її апарати, служби і підрозділи здійснюють заходи з попередження і припинення протиправних діянь, розкриття злочинів, розшуку і затримання злочинців;

2) її співробітники згідно з законом можуть застосовувати спеціальні засоби фізичного впливу і вогнепальну зброю;

3) дисципліна в міліції і проходження служби встановлені стосовно до військової: особи рядового і начальницького складу міліції приймають Присягу на вірність державі, віддану і бездоганну службу своєму народу

Обов'язки міліції:

- охорона прав і свобод громадян;
- забезпечення громадського порядку;
- боротьба зі злочинністю;
- охорона власності і фізичних осіб;
- попередження правопорушень

Функції органів міліції

Адміністративну діяльність міліції регламентують норми адміністративного права, й полягає вона в організації і практичному провадженні заходів щодо охорони правопорядку. Здійснюють її служби й підрозділи міліції громадської безпеки, а саме: патрульно-постова служба, служба дільничних інспекторів, підрозділів, що організують роботу спеціальних установ (приймальників-розподільників), Державтоінспекція, відділи дозвільної системи та ін.

Оперативно-розшукову діяльність міліції регулюють норми різних галузей права: адміністративного, кримінального, кримінально-процесуального та ін. Цю діяльність здійснюють оперативні підрозділи органів внутрішніх справ: кримінальна та спеціальна міліція, спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю, підрозділами Державтоінспекції.

Кримінально-процесуальну діяльність міліції регулює кримінально-процесуальне законодавство, здійснюють її різні служби й підрозділи кримінальної міліції та міліції громадської безпеки. Предмет цієї діяльності — провадження дізнання в кримінальних справах.

Профілактичну діяльність міліції здійснюють всі служби міліції і регулюють закони та відомчі нормативні акти, що регламентують діяльність міліції і насамперед служб і підрозділів кримінальної міліції та міліції громадської безпеки

Серед заходів державного примусу у сфері внутрішніх справ вирізняється адміністративний *нагляд органів внутрішніх справ за особами, звільненими з місць позбавлення волі*. Він застосовується насамперед для попередження рецидиву злочинів, і є *системою тимчасових примусових профілактичних заходів спостережень і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі*.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо осіб:

- засуджених до позбавлення волі за тяжкі або особливо тяжкі злочини, або засуджених два і більше рази до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їхня поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

- що перелічені у попередньому пункті, але підставою для встановлення нагляду є факти систематичного порушення особою громадського порядку після відбування покарання, незважаючи на попередження органу внутрішніх справ, систематичного порушення громадського порядку і прав інших громадян, вчинення інших правопорушень;

- засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

У процесі здійснення адміністративного нагляду працівники міліції мають право:

1) витребувати відомості про поведінку піднаглядного від адміністрації підприємств, установ та організацій за місцем його роботи та мешкання, а також від громадян;

2) порушувати клопотання перед відповідними державними, громадськими та господарськими організаціями про трудове та побутове влаштування піднаглядного;

3) викликати піднаглядного для бесід у міліцію, а також проводити при необхідності такі бесіди в присутності представників адміністрації підприємств, установ, громадських організацій та родичів піднаглядного;

4) вимагати від піднаглядного усних та письмових пояснень з питань, які пов'язані з виконанням правил адміністративного нагляду

Адміністративний нагляд *автоматично припиняється*: після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом внутрішніх справ не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду; у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання; у разі смерті піднаглядного.

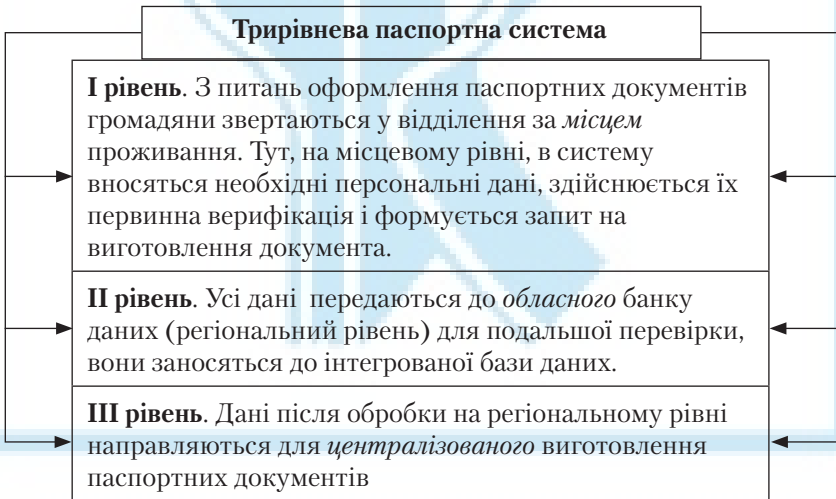
Тема 16

Паспортна система в Україні

Єдина державна автоматизована паспортна система (ЄДАПС) – це сучасна, повністю комп'ютеризована практично інтелектуальна паспортна система, яка оперує цифровою і машинозчитуваною інформацією.

Основне призначення ЄДАПС – комплексна автоматизація процесу паспортизації (оформлення, виготовлення, контроль використання документів).

Одна з основних функцій ЄДАПС – накопичення і систематизація персональних та облікових даних про громадян України.

Паспорт громадянина України (далі – паспорт) видається кожному громадянину України паспортною службою органів внутрішніх справ (далі – паспортна служба) після досягнення 16-річного віку.

Структура паспорта громадянина України:

1) паспортна книжечка являє собою зшити внакидку нитками обрізну книжечку розміром 88 × 125 мм, що складається з обкладинки та 16 сторінок;

2) усі сторінки книжечки пронумеровані і на кожній з них зображено Державний герб України і перфоровано серію та номер паспорта. У верхній частині лицьового боку обкладинки зроблено напис “Україна”, нижче – зображення Державного герба України, під ним напис “Паспорт”.

На внутрішньому лівому боці обкладинки у центрі – зображення Державного прапора України, нижче – напис “Паспорт громадянина України”;

3) на першу і другу сторінки паспортної книжечки заносяться прізвище, ім'я та по батькові, дата і місце народження. На першій сторінці також вклеюється фотокартка і відводиться місце для підпису його власника. На другу сторінку заносяться відомості про стать, дату видачі та орган, що видав паспорт, ставиться підпис посадової особи, відповідальної за його видачу;

4) претя, четверта, п'ята і шоста сторінки призначені для фотокарток, додатково вклеюваних до паспорта, а сьома, восьма і дев'ята – для особливих відміток. На десятій сторінці робляться відмітки про сімейний стан власника паспорта, на одинадцятій–шістнадцятій – про реєстрацію постійного місця проживання громадянина. На прохання громадянина до паспорта може бути внесено (сьома, восьма і дев'ята сторінки) на підставі відповідних документів дані про дітей, групу крові і резус-фактор

Головні завдання паспортної служби органів внутрішніх справ:

- реалізація державної політики щодо паспортизації громадян;
- забезпечення видачі громадянам України, які постійно проживають в Україні, паспорта громадянина України і паспорта громадянина України для виїзду за кордон та проїзного документа дитини;
- організація виконання законодавства з питань громадянства щодо осіб, які постійно проживають в Україні;
- забезпечення видачі іноземним громадянам і особам без громадянства (далі – іноземці) документів для в'їзду в Україну, перебування на її території та виїзду за її межі;
- організація контролю за дотриманням іноземцями правил перебування в Україні або транзитного проїзду через її територію;
- підготовка документів для видворення іноземців з України в установленому порядку

Повноваження паспортної служби:

- 1) організовує роботу, пов'язану з оформленням і видачею паспортних та інших документів, реєстрацією та обліком громадян за обраним ними місцем проживання, здійснює контроль за виконанням громадянами і посадовими особами правил паспортної системи;
- 2) розглядає клопотання і забезпечує оформлення громадянам України паспортів для виїзду за кордон і документів іноземцям для відвідування України і виїзду за її межі;
- 3) забезпечує виконання законодавства про громадянство України, прийом громадян, оформлення та перевірку заяв і клопотань з питань громадянства;
- 4) організовує в установленому порядку реєстрацію національних паспортів іноземців, які прибувають в Україну, і контроль за дотриманням ними правил перебування в країні, а також вживає заходів до запобігання їх порушенням;
- 5) бере участь у розробленні спеціальних засобів і техніки для оформлення паспортно-візових документів, у встановленому порядку вносить пропозиції про зразки національних паспортів, посвідчень особи, віз, документів для проживання, інших бланків суворої звітності та виступає замовником їх виготовлення;
- 6) забезпечує розшук осіб, які не сплачують аліментів, відповідачів і державних боржників;
- 7) бере участь у проведенні роботи щодо запобігання правопорушенням і злочинам, пов'язаним з використанням можливостей в'їзду в Україну і виїзду з неї, а також паспортної системи;
- 8) проводить роз'яснення державної політики щодо паспортизації населення і відповідальності за порушення законодавства у цій сфері

Працівники паспортної служби мають право:

- 1) перевіряти у громадян і посадових осіб документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи для з'ясування питання щодо дотримання правил паспортної системи і вимог законодавства про правовий статус іноземців в Україні;
- 2) вживати заходи, передбачені чинним законодавством, до громадян і посадових осіб, які порушують правила паспортної системи, в'їзду, перебування і виїзду з України та транзитного проїзду через її територію іноземців;
- 3) безперешкодно заходити до приміщень підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності з метою виконання покладених на паспортну службу завдань;
- 4) на підставах, передбачених законодавством, скорочувати термін перебування іноземців в Україні та готувати висновки про їх видворення;
- 5) перевіряти обставини і визначати належність осіб, які постійно проживають в Україні, до громадянства України та реєструвати факти його втрати;
- 6) у передбачених чинним законодавством випадках тимчасово затримувати видачу або вилучати у громадян паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- 7) вилучати у громадян і посадових осіб документи, що мають ознаки підробки, і передавати їх у встановленому порядку за призначенням та ін.

Видача та обмін паспорта провадяться у місячний термін за місцем постійного проживання громадянина. Вклеювання до паспорта нових фотокарток при досягненні громадянином 25- і 45-річного віку провадиться у п'ятиденний термін. Для одержання паспорта громадянин подає: заяву за формою, встановленою Міністерством внутрішніх справ України; свідоцтво про народження; дві фотокартки розміром 35 × 45 мм; у необхідних випадках — документи, що підтверджують громадянство України. За видачу паспорта справляється державне мито.

Для вклеювання до паспорта нових фотокарток при досягненні громадянином 25- і 45-річного віку подаються паспорт і дві фотокартки зазначеного розміру. Обмін паспорта провадиться у разі: зміни (переміни) прізвища, імені або по батькові; встановлення розбіжностей у записах; непридатності для користування. Для обміну паспорта громадянин подає: заяву за формою, встановленою Міністерством внутрішніх справ України; паспорт, що підлягає обміну; дві фотокартки розміром 35 × 45 мм.

Для обміну паспорта у зв'язку із зміною (переміною) прізвища, імені чи по батькові або встановленням розбіжностей у записах подаються також документи, що підтверджують ці обставини. Для одержання, обміну паспорта і вклеювання до нього нових фотокарток громадянин подає документи і фотокартки не пізніше як через місяць після досягнення відповідного віку або зміни (переміни) прізвища, імені чи по батькові, встановлення розбіжностей у записах або непридатності паспорта для користування.

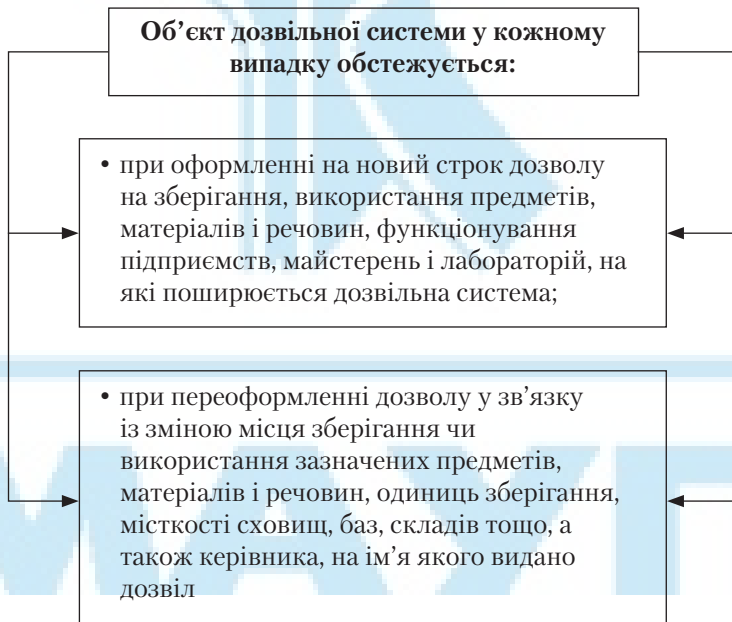
Громадянин повинен надійно зберігати паспорт. Про втрату паспорта громадянин зобов'язаний терміново повідомити паспортну службу, яка видає тимчасове посвідчення, що підтверджує його особу. Форма тимчасового посвідчення та порядок його видачі встановлюються Міністерством внутрішніх справ України.

Тема 17

Дозвільна система в Україні

Дозвільна система — це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

Міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади, підприємства, установи, організації, господарські об'єднання, а також громадяни мають право у встановленому порядку використовувати, зберігати, перевозити предмети, матеріали і речовини, відкривати підприємства, майстерні та лабораторії, на які поширюється дозвільна система.

**До предметів, матеріалів і речовин,
підприємств, майстерень
і лабораторій, на які поширюється
дозвільна система, належать:**

вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї; холодна зброя, (арбалети, мисливські ножі тощо); пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду; пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначені патрони; вибухові матеріали і речовини; сильнодіючі отруйні речовини I–II класу безпечності; збудники інфекційних захворювань I–II групи патогенності і токсини; сховища, склади і бази, де вони зберігаються; стрілецькі тири і стрільбища; мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї; піротехнічні майстерні; пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування; магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї; штемпельно-граверні майстерні; печатки і штампи; організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин; лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I–II групи патогенності і токсинами

Тема 18

Управління у сфері юстиції

Юстиція є однією із сфер адміністративно-політичної діяльності держави. Вона охоплює діяльність органів судової і виконавчої влади, що спрямована на розв'язання спорів, забезпечення прав і свобод людини, захисту її інтересів, інтересів підприємств, установ, організацій та держави.

Управління юстицією — це діяльність, спрямована на виконання завдань зміцнення законності, організації захисту прав і законних інтересів громадян та їх об'єднань, підприємств, установ, організацій і держави.

У сфері юстиції реалізуються важливі завдання:

- забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань;
- зміцнення законності, що здійснюється шляхом організаційного забезпечення функціонування судів, нотаріату, органів реєстрації актів громадянського стану, судово-експертних установ;
- керівництво державною виконавчою службою;
- правове регулювання діяльності юридичних служб і співробітництво з організаціям адвокатів (захисників)

Суб'єкти, які беруть участь в управлінні юстицією

Державні:

- Міністерство юстиції України;
- Державна судова адміністрація України та її органи;
- нотаріальні контори;
- установи судової експертизи;
- органи реєстрації актів громадянського стану;
- державна виконавча служба та ін.

Недержавні:

- приватні нотаріуси;
- експерти;
- адвокати та їх об'єднання

Нотаріат в Україні — це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок засвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші юридичні дії для надання їм юридичної вірогідності.

Головним завданням нотаріату є:

- захист прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб, власності та держави шляхом здійснення різноманітних нотаріальних дій;

- попередження окремих правопорушень і зміцнення законності

Здійснення нотаріальних дій покладено на:

Державні нотаріуси нотаріальних контор надають правову допомогу шляхом роз'яснень з питань чинного законодавства, консультацій правового характеру, усних і письмових довідок із законодавства, складання заяв, проектів правочинів та інших документів, а також надання консультацій та послуг з нарахуванням доходів при посвідченні договорів купівлі-продажу, міни нерухомого та рухомого майна. Вчиняють дії, передбачені пунктом 2 Інструкції “Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України”, затвердженою Міністерством юстиції від 03.03.2004 р.

Приватні нотаріуси вчиняють нотаріальні дії, передбачені пунктом 2 Інструкції “Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України”, затвердженою Міністерством юстиції, крім:

- 1) видачі свідоцтва про право на спадщину;
- 2) видачі свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя у разі смерті одного з подружжя;
- 3) ужиття заходів до охорони спадкового майна;
- 4) видачі свідоцтва виконавцю заповіту в разі, якщо заповідач не призначив виконавця заповіту або якщо виконавець відмовився від виконання заповіту чи був усунений від його виконання.

У місцевих пунктах, де немає державних нотаріусів, нотаріальні дії вчиняють *посадові особи виконавчих комітетів* сільських, селищних, міських рад народних депутатів. Уповноважені *посадові особи консульських установ* України, що розташовані за кордоном, можуть вчиняти відповідні нотаріальні дії

Адвокатура — це добровільне професійне громадське об'єднання, яке покликане сприяти захисту прав, свобод і представляти законні інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм іншу юридичну допомогу.

Міністерство юстиції України — це провідний центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у зазначеній сфері.

**Основними завданнями
Міністерства юстиції є:**

1) підготовка пропозицій щодо проведення в Україні правової реформи та вдосконалення законодавства, сприяння розвитку правової науки;

2) забезпечення захисту прав і свобод людини й громадянина;

3) організація виконання судових рішень, робота з кадрами, експертне забезпечення правосуддя;

4) організація роботи нотаріату, діяльності щодо реєстрації актів цивільного стану;

5) розвиток правової інформації, формування у громадян правового світогляду;

6) здійснення міжнародно-правового співробітництва

Управління юстиції функціонує у такому складі:

*Центральні органи
виконавчої влади:*

- Міністерство юстиції України;
- Державна судова адміністрація України

*Місцеві органи виконавчої
влади:*

- Головне управління юстиції Мін'юсту в Автономній Республіці Крим;
- обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції;
- районні, районні у містах управління юстиції;
- міські управління юстиції

Основні функції Мін'юсту

Координація нормотворчої діяльності виконавчої влади.

Державна експертиза і реєстрація прийнятих органами виконавчої влади нормативних актів.

Ведення реєстру нормативних актів і надання інформації з бази даних цього реєстру.

Систематизація законодавства України.

Легалізація всеукраїнських, міжнародних і місцевих об'єднань громадян

Основні завдання обласних управлінь юстиції:

- участь у забезпеченні державної правової політики, сприяння розвитку системи надання правової допомоги з метою реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;
- підготовка пропозицій щодо проведення в Україні правової реформи;
- організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності районних у містах та міжрайонних управлінь юстиції;
- організація виконання рішень судів та інших органів відповідно до законів України;
- робота з кадрами, експертне забезпечення правосуддя

Основні функції обласних управлінь юстиції:

Забезпечують функціонування та розвиток правової інформатизації.

За доручення Мін'юсту організують, забезпечують та контролюють виконання міжнародних договорів України з питань правової допомоги у цивільних, сімейних, кримінальних справах.

Організують діяльність відділень Національного бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини відповідно до запитів Європейського Суду з прав людини та ін.

Функції міськрайуправління юстиції

1) беруть участь у забезпеченні реалізації державної політики з питань громадянства, міжнаціональних і міграційних відносин;

2) узагальнюють практику застосування законодавства з питань, що належать до їх повноважень, та пропозиції щодо проведення в Україні правової реформи та подають їх до обласних управлінь юстиції;

3) здійснюють розвиток системи правової інформатизації;

4) робота з обліку і підтримання в контрольному стані актів законодавства, нотаріальної та судової практики відповідно до Єдиного класифікатора галузей законодавства України;

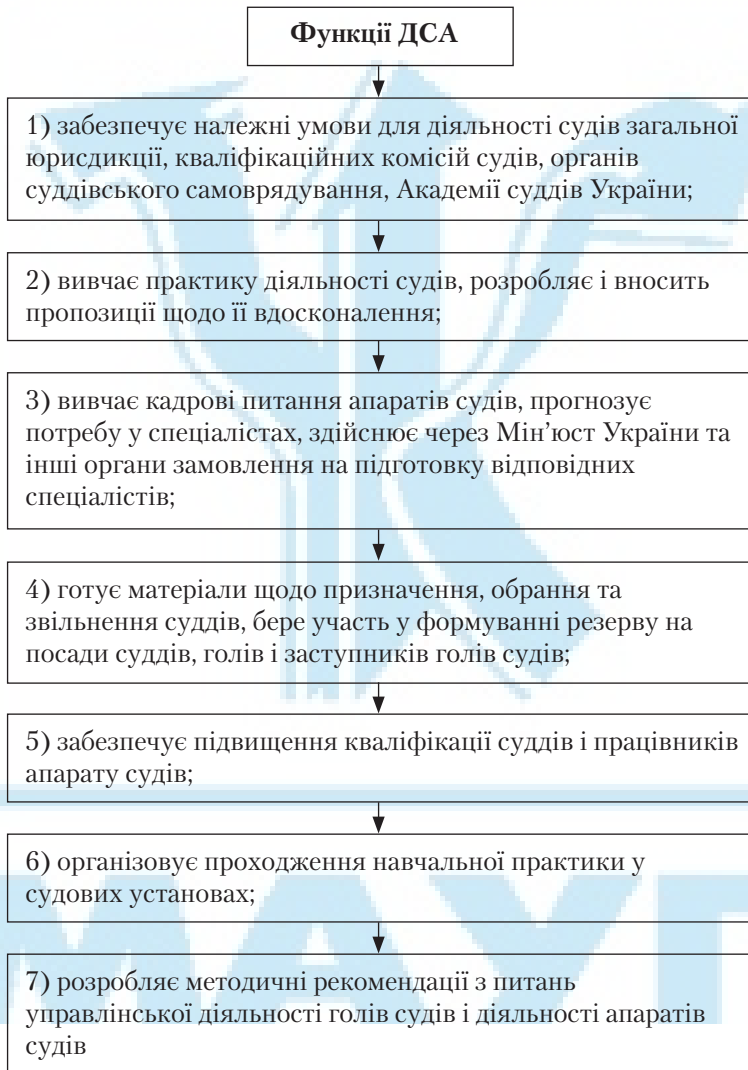
5) надають практичну допомогу районним (міським) судам та установам юстиції з цих питань;

6) інформують обласні управління юстиції про стан обліку нормативних актів у міськрайуправліннях юстиції, судах та установах юстиції;

7) узагальнюють практику виконання судових рішень;

8) організують навчання державних виконавців і поширюють позитивний досвід з питань виконання судових рішень

Державна судова адміністрація України — центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Її основним завданням є забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції.

Напрями діяльності ДСА:

- розробляє і затверджує за погодженням з Радою суддів України єдині нормативи фінансового забезпечення судів загальної юрисдикції, доводить їх до кожного суду;

- несе відповідальність за фінансове забезпечення діяльності кожного суду; організовує планово-фінансову роботу та бухгалтерський облік у судах;

- здійснює матеріальне і соціальне забезпечення суддів, у тому числі суддів у відставці, а також працівників апарату судів;

- контролює витрачання фінансових і матеріальних ресурсів;

- організовує та фінансує будівництво і ремонт будинків і приміщень судів, здійснює їх матеріально-технічне забезпечення

Територіальні управління ДСА утворені в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі і входять до системи органів державної судової адміністрації.

Актами цивільного стану є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав і обов'язків.

**Систему органів реєстрації актів
громадянського стану становлять:**

- відділ реєстрації актів громадянського стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим;
- обласні;
- Київські та Севастопольські міські відділи РАГС;
- Райони, райони у містах, міські відділи РАГС

**Завдання реєстрації актів
громадянського стану:**

• забезпечення повної, своєчасної і
правильної реєстрації актів
громадянського стану;

• внесення до актових записів
необхідних змін, доповнень та
виправлень;

• поновлення втрачених та анулювання
повторно складених актових записів;

• видача громадянам свідоцтва про
реєстрацію;

• збереження архівного фонду

Тема 19

Управління у сфері іноземних справ

Зовнішньополітична діяльність України, тобто діяльність у сфері закордонних справ, спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Метою **зовнішньої політики** України є забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співробітництва за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права.

До основних напрямів зовнішньої політики України Українська держава реалізує зовнішню політику на таких засадах:

1) здійснює відкриту зовнішню політику, прагне до співробітництва з усіма зацікавленими партнерами, уникаючи залежності від окремих держав чи груп держав;

2) розбудовує свої двосторонні та багатосторонні відносини з іншими державами та міжнародними організаціями на основі принципів добровільності, взаємоповаги, рівноправності, взаємовигоди, невтручання у внутрішні справи;

3) Україна не є ворогом жодної держави, засуджує війну як знаряддя національної політики та ін.

Представницькі функції Президента у сфері іноземних справ

- представляє державу у сфері міжнародних відносин;
- відвідує з офіційними і неофіційними візитами зарубіжні країни;
- бере участь у роботі міжнародних форумів тощо;
- здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори і укладає міжнародні договори України

До повноважень Верховної Ради у сфері зовнішніх відносин належать:

- 1) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики;
- 2) заслуховування щорічних і позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- 3) оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру;
- 4) схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;
- 5) затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам і міжнародним організаціям, а також про отримання Україною від імені держав, банків і міжнародних організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України;
- 6) схвалення рішень про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України

Міністерство закордонних справ України (далі – МЗС України) є центральним органом виконавчої влади, забезпечує в межах своїх повноважень проведення зовнішньої політики України та здійснює координацію всіх учасників зовнішньополітичних зв'язків держави.

Основні завдання МЗС України

1) участь у забезпеченні національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного й взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства;

2) сприяння забезпеченню стабільності міжнародного становища України, піднесенню її міжнародного авторитету, поширенню в світі образу України як надійного й передбачуваного партнера;

3) створення сприятливих зовнішніх умов для зміцнення незалежності, державного суверенітету, економічної самостійності та збереження територіальної цілісності України;

4) забезпечення відповідно до наданих повноважень цілісності й узгодженості зовнішньополітичного курсу України; захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном;

5) сприяння розвитку зв'язків із зарубіжними українськими громадянами та надання цим громадянам підтримки й захисту відповідно до норм міжнародного права та чинного законодавства України

МЗС України здійснює такі функції

1) бере участь у здійсненні зовнішньополітичної діяльності держави;

2) розробляє пропозиції щодо засад зовнішніх зносин і подає їх Президентові України;

3) розробляє проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань зовнішньої політики і дипломатичної служби;

4) проводить відповідні заходи та координує заходи, здійснювані органами виконавчої влади у цій сфері, а також щодо визнання іноземних держав, встановлення дипломатичних зносин з іноземними державами;

5) проводить роботу щодо підвищення ролі міжнародного права у міжнародних відносинах;

6) сприяє розширенню політичних, економічних, науково-технічних, культурних, гуманітарних та інших зв'язків України з іноземними державами і міжнародними організаціями та взаємодії органів виконавчої влади з органами законодавчої і судової влади в частині здійснення ними зовнішніх зносин;

7) оформляє або за дорученням Кабміну надає повноваження на укладення міжнародних договорів, а також на участь у роботі міжнародних організацій;

8) здійснює опублікування міжнародних договорів України та забезпечує офіційний їх переклад державною мовою України

Дипломатичне представництво України є постійно діючою установою України за кордоном, яку покликано підтримувати офіційні міждержавні відносини, здійснювати представництво України, захищати інтереси України, права та інтереси її громадян і юридичних осіб.

До функцій дипломатичного представництва України належить:

- 1) представництво України в державі перебування та підтримання з цією державою офіційних відносин;
- 2) захист інтересів України, прав та інтересів її громадян і юридичних осіб у цій державі;
- 3) ведення переговорів з її урядом;
- 4) займатися з'ясуванням усіма законними засобами становища й подій у державі перебування та інформувати про них відповідні органи України;
- 5) займатися поширенням у державі перебування інформації про становище в Україні та події міжнародного життя;
- 6) займатися розвитком співробітництва в галузі економіки, культури й науки. Дипломатичне представництво України за дорученням Міністра закордонних справ України може виконувати і консульські функції

Главою дипломатичного представництва України є **посол, посланник або повірений у справах**. Він є головним представником України в державі перебування, здійснює керівництво, координацію та контроль за діяльністю всіх установ України, спеціалістів, посадових та інших осіб, які перебувають у цій державі.

Консульські установи України (Консульське управління МЗС України, представництва МЗС України в Україні, консульські відділи дипломатичних представництв України, генеральні консульства, консульства, віце-консульства та консульські агентства) захищають за кордоном права та інтереси України, юридичних осіб, громадян України, сприяють розвитку дружніх відносин України з іншими державами, розширенню економічних, торговельних, науково-технічних, гуманітарних, культурних, спортивних зв'язків і туризму, а також сприяють вихідцям з України та їхнім нащадкам у підтримці контактів з Україною.

Консул зобов'язаний:

вживати відповідних заходів, для того щоб усі юридичні особи та громадяни України користувалися у повному обсязі всіма правами, а також мали можливість перебування, відповідно до міжнародних договорів і міжнародних звичаїв, на території певної держави

Основними принципами дипломатичної служби є: служіння Українському народові; відстоювання національних інтересів України; пріоритет прав і свобод людини та громадянина; демократизм і законність; гуманізм і соціальна справедливість; професіоналізм, компетентність, ініціативність, об'єктивність, чесність, відданість справі; персональна відповідальність за виконання службових обов'язків і підтримання дисципліни.

**До основних функцій дипломатичної
служби належать:**

- 1) забезпечення підтримання дипломатичних зносин з іншими державами, представництво України у міжнародних організаціях і спеціальних місіях;
- 2) здійснення зовнішньополітичної діяльності держави;
- 3) організація проведення переговорів і підготовка укладення міжнародних договорів України;
- 4) внесення на розгляд Президенту України, Верховній Раді та Кабінету Міністрів України пропозицій та рекомендацій з питань відносин України з іншими державами та міжнародними організаціями;
- 5) підготовка пропозицій щодо удосконалення законодавства України у галузі міжнародних відносин;
- 6) здійснення функцій дипломатичного протоколу у сфері забезпечення зовнішніх зносин з іншими державами, міжнародними організаціями;
- 7) забезпечення функціонування єдиної державної системи реєстрації, обліку та зберігання міжнародних договорів України;
- 8) здійснення функцій депозитарію міжнародних договорів, укладених Україною;
- 9) сприяння діяльності іноземних дипломатичних представництв і консульських установ, представництв міжнародних організацій в Україні, а також здійснення контролю за дотриманням дипломатичних і консульських привілеїв та імунітетів;
- 10) сприяння взаємодії органів законодавчої, виконавчої і судової влади в частині здійснення ними зовнішніх зносин і дотримання міжнародних зобов'язань України та ін.

Усіх громадян, які перетинають державний кордон України, тобто ті, що в'їжджають в Україну та виїжджають з України, поділяють на дві основні групи:

а) громадяни України;

б) іноземні громадяни

Порядок в'їзду до іноземної держави регулює законодавство відповідної держави. Громадянам України, які мають право виїхати з України, слід отримати документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну.

Документи, які необхідно мати при собі для перетину кордону України:

• паспорт громадянина України для виїзду за кордон;

• проїзний документ дитини;

• дипломатичний паспорт;

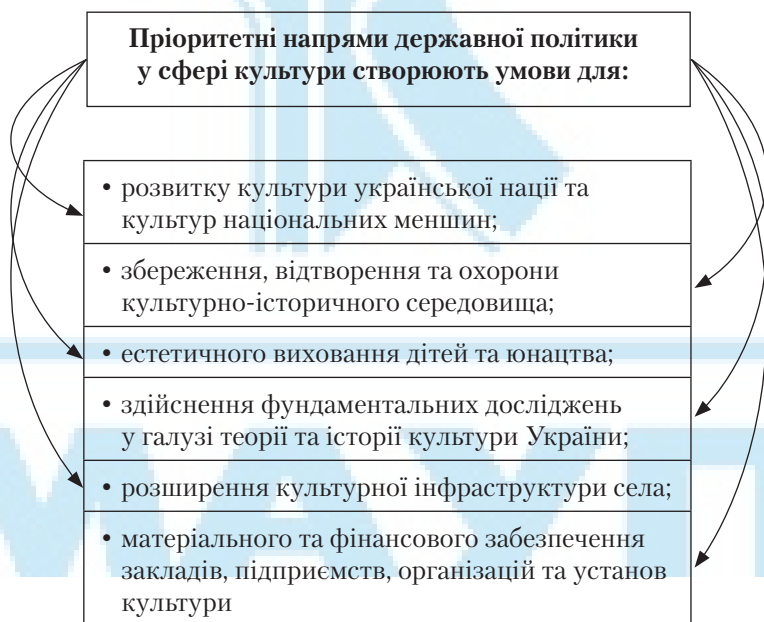
• службовий паспорт;

• посвідчення особи моряка

Тема 20

Управління культурою

Основи законодавства України про культуру визначають правові, економічні, соціальні, організаційні засади *розвитку культури* в Україні, регулюють суспільні відносини у сфері створення, поширення, збереження та використання культурних цінностей і спрямовані на реалізацію суверенних прав України у сфері культури, відродження і розвиток культури української нації і культур національних меншин, які проживають на території України, забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, професійної та самодіяльної художньої творчості, реалізацію прав громадян на доступ до культурних цінностей, соціальний захист працівників культури, створення матеріальних і фінансових умов розвитку культури.

Міністерство культури і туризму України є провідним центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері культури.

Завданнями Мінкультури є:

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері культури і мистецтв, питань з охорони культурної спадщини, національної музейної політики;

2) підготовка пропозицій щодо основних напрямів державної мовної політики та участь у її реалізації;

3) здійснення відповідно до законодавства державного управління і контролю у сфері охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, музейної та бібліотечної справи, кінематографії;

4) створення умов для задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України;

5) захист відповідно до законодавства прав і законних інтересів вітчизняних творчих працівників і творчих спілок, а також закладів, підприємств та організацій, що діють у сфері культури та ін.

Систему державних органів управління культурою складають:

I. Центральний рівень

Міністерство культури і туризму України

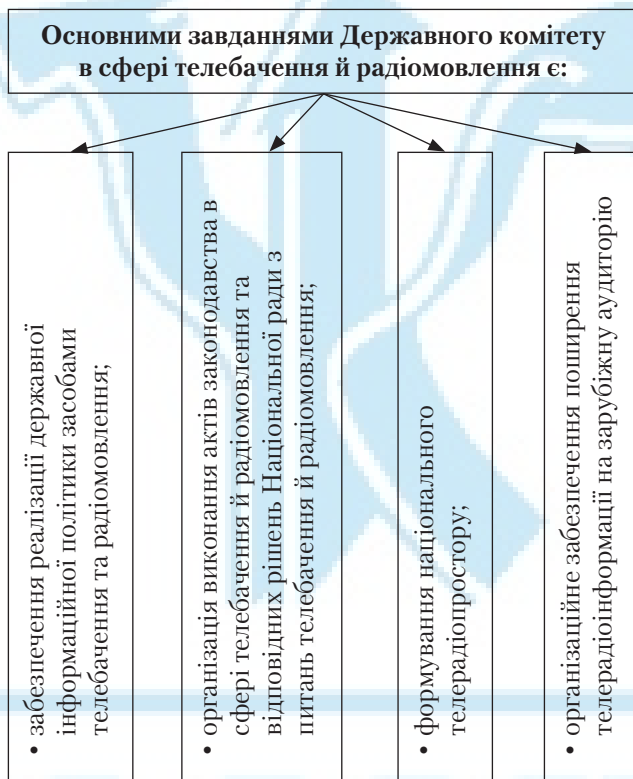
II. Місцевий рівень

Управління культурою обласної, Севастопольської міської державної адміністрації, Головне управління культури та мистецтв Київської міської державної адміністрації, відділ культури районної, районної в містах Києві та Севастополі державної адміністрації

Основними завданнями управлінь на місцевому рівні є:

- 1) забезпечення реалізації державної політики у сфері культури і мистецтв;
- 2) здійснення державного управління і контролю у сфері музейної, бібліотечної справи, кінематографії;
- 3) забезпечення реалізації прав громадян на свободу літературної і художньої творчості, забезпечення доступності всіх видів культурних послуг;
- 4) розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення умов для відродження і розвитку культури української нації, культурної самобутності корінних народів національних меншин;
- 5) створення умов для розвитку соціальної та ринкової інфраструктури у сфері культури, організації її матеріально-технічного забезпечення

Державний комітет телебачення та радіомовлення України вносить пропозиції щодо формування державної політики в *інформаційних і видавничій сферах*, забезпечує її реалізацію, здійснює управління в цих сферах, а також міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань, віднесених до його відання.

На місцевому рівні діють управління у справах преси та інформації обласної, Севастопольської міської держадміністрації і управління преси та інформації Київської міської держадміністрації.

Спеціальним наглядовим і регулюючим державним органом у сфері телерадіомовлення є **Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення**.

Функціями і повноваженнями Національної ради щодо організації та перспектив розвитку телерадіомовлення є:

- участь у розробці й реалізації державної політики у сфері телерадіомовлення;
- здійснення аналізу стану телерадіомовлення в Україні; прийняття рішень про створення та розвиток каналів мовлення, мереж мовлення, телемереж, які передбачають використання радіочастотного ресурсу;
- визначення порядку технічної розробки багатоканальних телемереж, які передбачають використання радіочастотного ресурсу, та порядку проведення конкурсів на технічну розробку, обслуговування та експлуатацію таких телемереж;
- замовлення розробки висновків щодо електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів мовлення;
- сприяння включенню телерадіоорганізацій України до світового інформаційного простору і здійсненню їх діяльності відповідно до міжнародних стандартів;
- здійснення співробітництва з питань телебачення і радіомовлення з міжнародними організаціями, з органами державної влади та неурядовими організаціями інших країн;
- узагальнення практики застосування законодавства у сфері телерадіомовлення, участь у розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавства у цій сфері;
- створення та утримання державного архіву телебачення і радіомовлення України

Державна служба з питань національної культурної спадщини як урядовий орган державного управління виконує такі функції:

1) контролює та наглядає за вивезенням, ввезенням та поверненням культурних цінностей;

2) разом з іншими державними органами запобігає незаконному переміщенню культурних цінностей і передачі права власності на них;

3) вживає заходів щодо повернення власникам їхніх незаконно вивезених культурних цінностей відповідно до законодавства;

4) забезпечує проведення державної експертизи культурних цінностей, заявлених до вивезення, та при поверненні після тимчасового вивезення;

5) видає свідоцтво на право вивезення культурних цінностей;

6) проводить реєстрацію ввезених культурних цінностей;

7) забезпечує дотримання порядку переміщення культурних цінностей через митний кордон України та ін.

Тема 21

Управління у сфері освіти

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими працівниками, фахівцями.

Модернізація управління освітою передбачає:

1) оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління;

2) перехід до програмно-цільового управління;

3) поєднання державного і громадського контролю;

4) запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципі позитивної мотивації;

5) прозорість розроблення, експертизи, апробації та затвердження нормативно-правових документів;

6) організацію експериментальної перевірки та експертизи освітніх інновацій;

7) більш широке залучення до управлінської діяльності талановитої молоді, жінок і т. ін.

Міністерство освіти і науки України є провідним центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти, наукової, науково-технічної діяльності та інтелектуальної власності.

Основні завдання МОН:

1. Участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері освіти, науково-технічної, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

2. Створення умов для здобуття громадянами повної загальної середньої освіти.

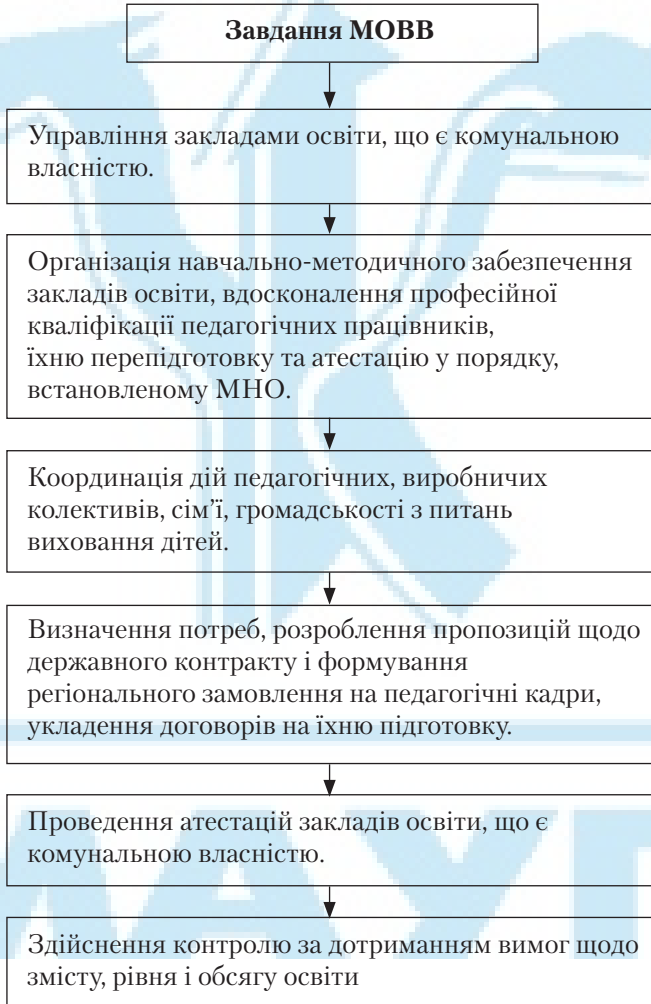
3. Забезпечення розвитку освітнього, наукового та науково-технічного прогресу.

4. Визначення перспектив і пріоритетних напрямів розвитку у сфері освіти, науково-технічної, інноваційної діяльності.

5. Сприяння функціонуванню національної системи науково-технічної інформації.

6. Забезпечення інтеграції вітчизняної освіти і науки у світову систему із збереженням і захистом національних інтересів

Місцевими органами виконавчої влади створюються спеціалізовані органи управління освітою, а саме: Головне управління освіти і науки обласних державних адміністрацій, відділи освіти районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій.

**Самоврядування закладів
має право:**

самостійно планувати роботу, вирішувати питання навчально-виховної, науково-дослідної, методичної, економічної і фінансово-господарської діяльності;

брати участь у формуванні планів прийому учнів, студентів, слухачів з урахуванням державного контракту та угод підприємств;

приймати на роботу педагогічних, науково-педагогічних, інженерно-педагогічних та інших працівників;

здійснювати громадський контроль за організацією харчування, охорони здоров'я, охорони праці в закладах освіти;

самостійно використовувати усі види асигнувань, затверджувати структуру і штатний розпис у межах встановленого фонду заробітної плати

Тема 22

Управління у сфері охорони здоров'я

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних та оздоровчо-профілактичних програм.

Принципи, на яких базується охорона здоров'я

Визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства і держави, одним із головних факторів виживання та розвитку народу України.

Дотримання прав і свобод людини і громадянина у галузі охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій.

Загальнодоступність медичної допомоги та інших послуг у галузі охорони здоров'я.

Орієнтація на сучасні стандарти здоров'я і медичну допомогу, поєднання вітчизняних традицій та досягнень зі світовим досвідом у галузі охорони здоров'я.

Децентралізація державного управління, розвиток самоуправління і самостійності працівників охорони здоров'я на правовій та договірній підставах

До основних завдань МОЗ належать:

Розробка пріоритетних напрямів діяльності національної служби охорони здоров'я.

Забезпечення гарантованого рівня кваліфікованої медичної допомоги населенню установами охорони здоров'я всіх форм власності.

Здійснення заходів щодо розвитку профілактичного напрямку в охороні здоров'я населення.

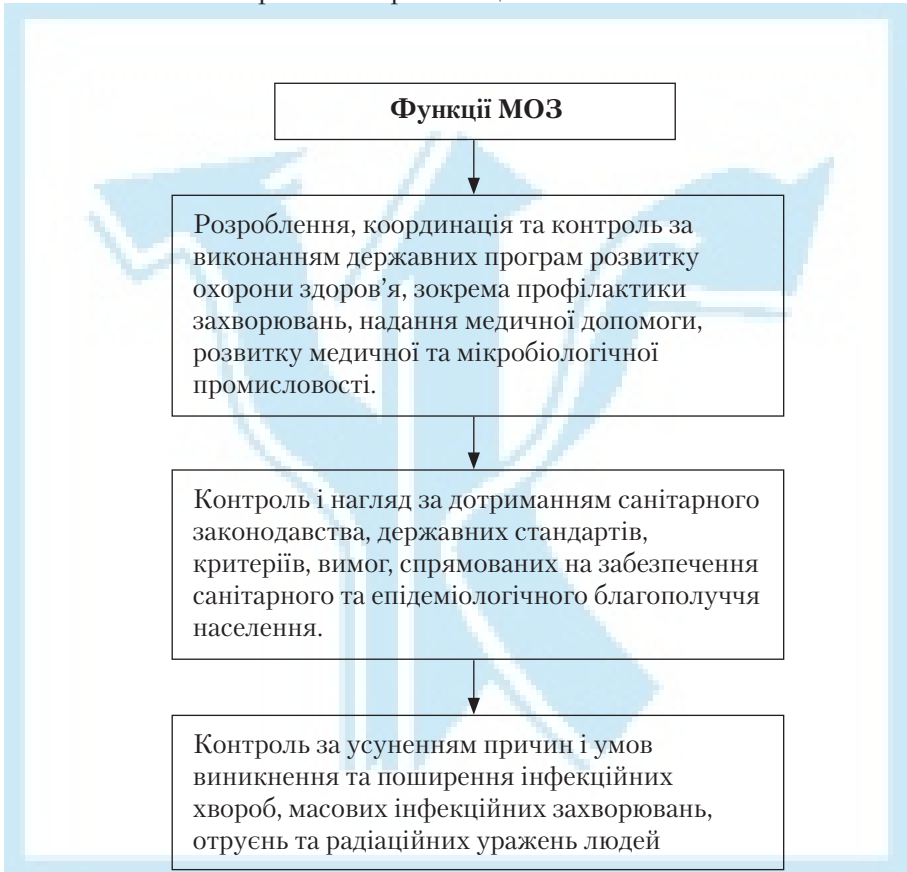
Формування здорового способу життя.

Забезпечення наданням державними установами охорони здоров'я загальнодоступної, як правило, безкоштовної, висококваліфікованої допомоги населенню.

Розробка прогнозу та показників розвитку національної служби охорони здоров'я, пов'язаних зі змінами власності.

Охорона материнства і дитинства

Міністерство охорони здоров'я у межах своїх повноважень організовує виконання актів законодавства і здійснює систематичний контроль за їх реалізацією.

Кабінетом Міністрів України у складі МОЗ на базі Державного департаменту з контролю за якістю, безпекою та виробництвом лікарських засобів і виробів медичного призначення утворено Державну службу лікарських засобів і виробів медичного призначення як урядовий орган державного управління.

Основні завдання Державної служби лікарських засобів і виробів медичного призначення

Участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері виробництва, контролю за якістю та реалізацією лікарських засобів і виробів медичного призначення.

Забезпечення державного регулювання та контролю виробництва, ввезення в Україну та вивезення з України, реалізації лікарських засобів і виробів медичного призначення, в тому числі вирішення питань їх державної реєстрації та державного контролю за якістю.

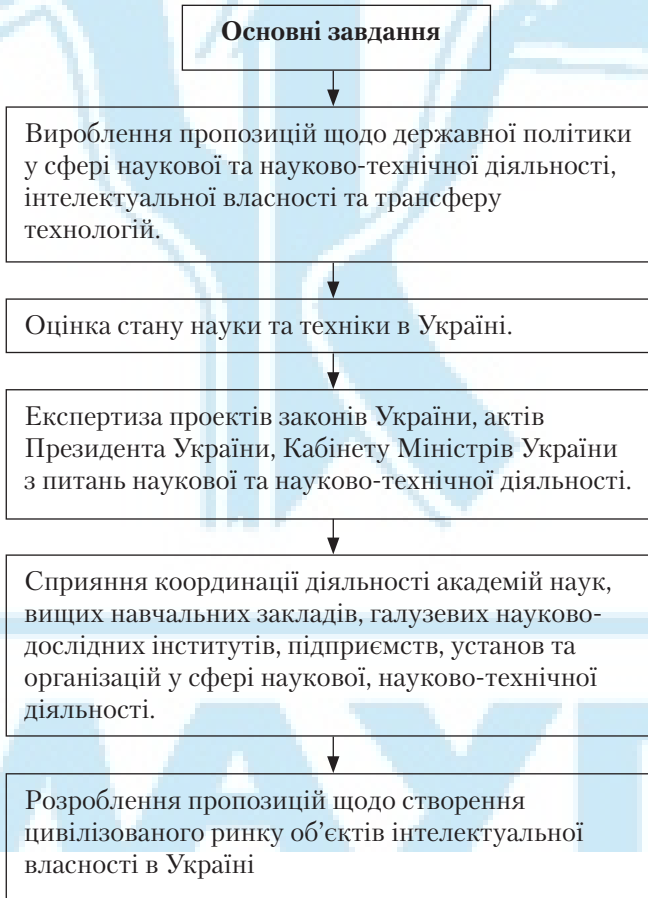
Здійснення державного контролю за дотриманням законодавства щодо забезпечення населення і закладів охорони здоров'я якісними, високоефективними, безпечними та доступними лікарськими засобами і виробами медичного призначення, а також законодавства щодо їх обігу, зберігання, застосування, утилізації та знищення.

Проводить ліцензування виробництва, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, розроблення, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, пересилання, ввезення, вивезення, відпуску, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

Тема 23

Управління у сфері науки

22 березня 2000 р. Президентом України була створена Рада з питань науки та науково-технічної політики для здійснення оцінки стану реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності та трансферу технологій і розроблення пропозицій з цих питань.

Кабінет Міністрів України у сфері науки здійснює такі функції:

• здійснює науково-технічну політику держави;

• подає Верховній Раді України пропозиції щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та її матеріально-технічного забезпечення;

• забезпечує реалізацію загальнодержавних науково-технічних програм;

• затверджує державні науково-технічні програми відповідно до визначених Верховною Радою України пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки

14 грудня 2001 р. Кабінет Міністрів України утворив Комісію з питань науково-технологічної діяльності для координації діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, пов'язаної з формуванням та реалізацією державної науково-технічної політики. Вона діє на підставі положення про Комісію Кабінету Міністрів України з питань науково-технологічного розвитку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів. Комісію очолює Прем'єр-міністр України і вона є постійним дорадчим органом Кабінету Міністрів України.

Організаційною формою є засідання, які проводяться відповідно до плану роботи Комісії, затвердженого головою Комісії. Рішення Комісії є обов'язковими для розгляду органами виконавчої влади.

Основні завдання Комісії

Координація роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, спрямованої на вжиття заходів щодо формування та реалізації державної науково-технічної політики.

Розгляд пропозицій щодо створення нових високотехнологічних виробництв на основі новітніх науково-технологічних розробок, фінансування загальнодержавних, науково-технічних програм за рахунок коштів державного бюджету.

Розроблення заходів, спрямованих на розвиток вітчизняного науково-технічного потенціалу з метою забезпечення наукової та технологічної незалежності державного здійснення контролю за їх виконанням.

Підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавчої та нормативної бази правовідносин у науковій, науково-технічній та інноваційній сферах, запровадження ефективних економічних механізмів стимулювання науково-технологічного розвитку в ринкових умовах

13 серпня 1999 р. на базі діючих на той час Міністерства України у справах науки і технологій Президентом України було утворено Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної діяльності.

15 грудня 1999 р. було утворено Міністерство освіти і науки України.

Основні завдання МОН

Забезпечує проведення комплексного аналізу стану вітчизняної та світової науки і техніки, прогнозує тенденцію їх розвитку і взаємозв'язку з виробничою, економічною, соціальною та оборонною сферами.

Готує пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетів інноваційної діяльності.

Подає Кабінету Міністрів України висновки щодо замовників і керівників державних наукових, науково-технічних програм.

Формує щороку разом з Міністерством економіки України державне замовлення на науково-технічну продукцію на основі переліку найважливіших розробок, спрямованих на створення новітніх технологій та продукцій.

Організовує діяльність координаційних рад з пріоритетних напрямів розвитку науки, техніки.

Забезпечує державну реєстрацію авторського права, державну реєстрацію та введення обліку об'єктів інтелектуальної власності, провадить реєстрацію угод про передачу прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, що охороняються на території України та ін.

Тема 24

Управління в галузі праці та соціального розвитку

Після проголошення незалежності України було розпочато створення **національної системи соціального забезпечення населення**.

Міністерство праці та соціальної політики — центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері зайнятості, соціального захисту населення, соціального страхування, оплати нормування та стимулювання праці, соціально-трудових відносин, трудової міграції.

Основні завдання:

• керівництво діяльністю державної служби зайнятості;
• розроблення і здійснення заходів для посилення мотивації до праці, сприяння раціональній, продуктивній і вільно вибраній зайнятості;
• забезпечення через систему підпорядкованих йому органів реалізації права громадян на соціальний захист шляхом своєчасного та адресного надання соціальної підтримки;
• забезпечення розвитку соціально-трудових відносин і захисту прав працюючих громадян шляхом здійснення державного нагляду за дотриманням роботодавцями вимог законодавства;
• розроблення заходів, спрямованих на реалізацію політики грошових доходів населення

До **місцевих органів** виконавчої влади, які здійснюють державне управління у сфері праці та соціальної політики, належать:

- Головне управління праці та соціального захисту населення обласної та Київської міської державної адміністрації;
- управління праці та соціального захисту населення районної, районні в містах Києві та Севастополі державної адміністрації;
- управління Севастопольської міської державної адміністрації.

Пенсійний фонд здійснює керівництво солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, проводить збирання, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсії, допомоги на поховання і т. д.

Основні функції Пенсійного фонду:

- планує доходи та видатки Пенсійного фонду, розробляє проект бюджету Пенсійного фонду та подає його на затвердження Кабінету Міністрів;
- розробляє і подає пропозиції щодо встановлення або зміни страхових внесків на загальнообов'язкове пенсійне страхування;
- здійснює функції управління майном, що перебуває у державній власності;
- співпрацює в межах своєї компетенції з міжнародними організаціями, організовує міжнародне співробітництво у сфері пенсійного забезпечення

Державний контроль і нагляд у сфері праці та соціальної політики здійснюють як центральні органи, так і їх територіальні органи.

Міністерство надзвичайних справ у межах своїх повноважень здійснює систематичний контроль за дотриманням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці в частині безпечного ведення робіт, державного гірничого нагляду, здійснення державного управління з питань, що належать до його компетенції, у галузі геологічного вивчення, використання та охорони надр.

**Міністерство надзвичайних справ
здійснює контроль за:**

- застосуванням у виробництві технологій, технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, а також забезпеченням працівників спецодягом та іншими засобами колективного та індивідуального захисту;

- виготовленням, монтажем, ремонтом, реконструкцією, налагодженням і безпечною експлуатацією машин, механізмів та інших засобів;

- виготовленням, транспортуванням, зберіганням і використанням вибухових матеріалів і виробів на їх основі;

- виконанням вимог щодо охорони надр під час ведення робіт з їх вивчення, встановлення кондицій на мінеральну сировину та експлуатацію родовищ корисних копалин, правильність розробки родовищ корисних копалин

Пенсійний фонд здійснює контроль за цільовим використанням його коштів, контролює роботу підпорядкованих йому органів щодо:

- забезпечення дотримання підприємствами, установами, організаціями та громадянами законодавства про пенсійне забезпечення;
- повного та своєчасного обліку платників збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- стягнення у передбаченому законодавством порядку своєчасно не сплачених сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- призначення та виплата пенсій;
- забезпечення повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат;
- проведення перевірок правильності сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, призначення та виплата пенсій;
- обліку коштів Пенсійного фонду, ведення статистичної та бухгалтерської звітності;
- дотримання його органами положень про їх діяльність, а також статутів підприємств, установ і організацій, які знаходяться в його управлінні

Тема 25

Управління промисловим комплексом України

Промисловість – провідна галузь народногосподарського комплексу держави, яка спрямована на всі добування та переробку природних багатств. Промисловість поділяють на важку (виробництво засобів виробництва) та легку (виробництво предметів споживання), а також на нафтову, вугледобувну, текстильну, харчову та ін.

Метою державної промислової політики є реалізація стратегії випереджаючого розвитку та євроінтеграції, створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до саморозвитку промислового комплексу.

Міністерство промислової політики України є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує втілення в життя державної політики в галузі військово-промислового комплексу, конверсії, машинобудування, металургійної, хімічної, легкої, деревообробної промисловості, виробництва дорогоцінних металів, коштовного каміння та інших галузях промисловості України.

Завдання МППУ

Бере участь у формуванні та реалізації державної політики у підпорядкованих йому галузях промисловості, розробленні проектів Державного бюджету України, загальнодержавних програм економічного і соціального розвитку України.

Розробляє пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку галузей, прогнозує розвиток у виробничій, науково-технічній, фінансовій, соціальній та інших сферах діяльності.

Координує діяльність підприємств, що належать до сфери його управління, у реалізації єдиної науково-технічної та інвестиційної політики в інтересах розвитку промислового потенціалу державу.

Здійснює в межах повноважень, визначених законодавством, функції управління майном підприємств, що належать до сфери його управління

Тема 26

Управління агропромисловим комплексом

Розвиток агропромислового комплексу держава здійснює шляхом різних організаційно-економічних і правових заходів:

• надання агропромисловим товаровиробникам права вільного виробу форм власності та напрямів трудової і господарської діяльності, повної власності на результати своєї праці;
• створення необхідної ресурсної бази для всебічного задоволення виробничих потреб і розвитку соціальної інфраструктури зміни державної інвестиційної політики, зокрема спрямування інвестицій на першочергове створення матеріально-технічної бази з виробництва засобів механізації, хімізації, переробної промисловості, будівельної індустрії для агропромислового комплексу з метою поліпшення його соціально-економічного становища і наукового забезпечення та соціальних умов життєдіяльності трудових колективів;
• еквівалентного товарообміну між промисловістю та сільським господарством на основі паритетного ціноутворення на їх продукцію;
• регулювання відносин агропромислових товаровиробників і держави за допомогою системи бюджетного фінансування, кредитування, оподаткування, страхування із широким застосуванням комплексу пільг, формування належної інфраструктури села;
• спрямування демографічної політики на зміну міграційних процесів на користь села, створення соціально-економічних умов для природного приросту сільського населення, всебічного розвитку сім'ї

Центральним органом виконавчої влади в агропромисловій сфері є Міністерство аграрної політики.

Основні завдання Мінагрополітики:

- забезпечення реалізації державної аграрної політики, організація, розроблення і здійснення заходів щодо гарантування продовольчої безпеки держави;

- забезпечення здійснення державного управління у галузях агропромислового виробництва;

- участь у реалізації державної політики у сфері підприємства;

- участь у формуванні та реалізації соціальної політики у сільській місцевості;

- координація органів влади з питань реалізації державної аграрної політики, соціальної політики у сільській місцевості, забезпечення продовольчої безпеки держави;

- організація та забезпечення проведення аграрної реформи, здійснення її моніторингу, розроблення й реалізація заходів щодо структурної перебудови галузей агропромислового виробництва

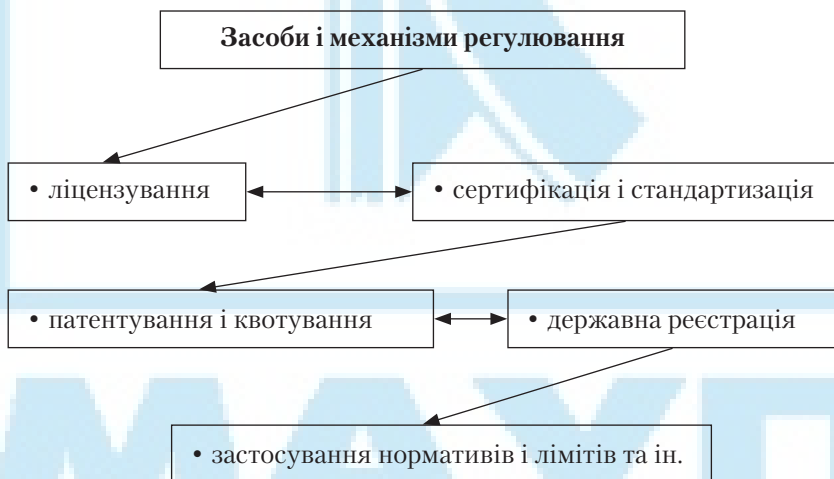
На місцевому рівні органами державного управління в агропромисловій сфері є Головні управління сільського господарства й продовольства обласної, управління сільського господарства й продовольства Севастопольської міської, управління сільського господарства районної державної адміністрації.

Основні завдання цих управлінь:

- організація державної політики з питань розвитку агропромислового комплексу, виробництва і закупівлі сільськогосподарської продукції та продовольства для державних і регіональних потреб, удосконалення інфраструктури ринку продовольства, маркетингу у сфері продовольчого забезпечення;
- забезпечення виконання актів законодавства з питань агропромислового комплексу і систематичний контроль за їх реалізацією;
- організація роботи державних служб з питань насінництва і розсадництва, сортовипробування і захисту рослин, племінної справи, заготівлі та якості продукції, наукового і кадрового забезпечення, стандартизації, карантинного режиму, охорони праці та техніки безпеки;
- здійснення заходів щодо державної підтримки товаровиробників, цільового використання бюджетних коштів, сприяння демонополізації виробництва і розвитку конкуренції, створення рівних умов для розвитку всіх форм власності та господарювання в агропромисловому комплексі

Важливі функції виконує **Державний департамент ветеринарної медицини**. Цей департамент є юридичною особою, очолює його Головний державний інспектор ветеринарної медицини України – Голова департаменту. Він та його заступники призначаються і звільняються з посади Кабінетом Міністрів України. Цей департамент здійснює державну політику в галузі ветеринарної медицини, охороняє територію України від занесення карантинних хвороб тварин, здійснює контроль за імпортом та експортом тварин, продуктів і сировини тваринного й рослинного походження, виробництвом харчових продуктів з метою захисту населення від хвороб, спільних для тварин і людей, охороняє довкілля.

Держава для реалізації економічної політики у сфері агропромислового комплексу, виконання національних, цільових, галузевих, економічних та інших програм, а також програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні **засоби й механізми регулювання господарської діяльності**.

Тема 27

Управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки

Реалізація державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища спрямована на використання природних ресурсів, охорону навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Органи державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища

Загальної компетенції:

- Кабінет Міністрів України;
- місцеві державні адміністрації.

Спеціальної компетенції:

- Міністерство охорони навколишнього природного середовища;
- Державний комітет по земельних ресурсах;
- Державний комітет з водного господарства;
- Державний комітет лісового господарства;
- Міністерство охорони здоров'я;
- Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та деякі інші.

Указом Президента України “Про Міністерство охорони навколишнього природного середовища України” від 20 квітня 2005 р. запроваджені спрямування і координація міністром охорони навколишнього природного середовища діяльності Державного комітету України з питань водного господарства, лісового господарства, по земельних ресурсах шляхом:

- формування державної політики у відповідних сферах і здійснення контролю за її реалізацією зазначеними центральними органами виконавчої влади;
- внесення на розгляд Кабінету Міністрів України розроблених цими органами проектів нормативно-правових актів;
- внесення пропозицій Прем'єр-міністрові України щодо призначення на посади та звільнення з посади Президентом України керівників цих органів;
- завершення структури органів державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища;

**Основні завдання Міністерства охорони
навколишнього природного середовища України:**

- забезпечення реалізації політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, проведення моніторингу навколишнього природного середовища, поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, заповідної справи, формування національної екологічної мережі;

- здійснення комплексного управління та регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, організації, охорони та використання природно-заповідного фонду України та національної екологічної мережі;

- здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку

Основні завдання Державного комітету України по земельних ресурсах:

- підготовка пропозицій щодо формування державної політики у сфері регулювання земельних відносин, використання, охорони та моніторингу земель, ведення державного земельного кадастру та забезпечення її реалізації;

- здійснення державного контролю за використанням та охороною земель;

- розроблення та участь у реалізації державних, галузевих і раціональних програм з питань регулювання земельних відносин

Основні завдання Державного комітету по водному господарству:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері лісового і мисливського господарства, а також охорони, захисту, раціонального використання і відтворення лісових ресурсів, мисливських тварин, підвищення ефективності лісового та мисливського господарства;

- здійснення державного управління, регулювання та контролю у сфері лісового і мисливського господарства та ряд інших

Міністерство охорони здоров'я України в екологічній сфері здійснює:

- розроблення і координацію заходів щодо забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення;
- реалізацію державної політики щодо охорони здоров'я;
- організацію вивчення впливу навколишнього природного середовища на здоров'я людей;
- забезпечення державного санітарного нагляду за виконанням законодавства з питань санітарно-епідемічного благополуччя населення та ряд інших.

При здійсненні державної політики в екологічній сфері органи виконавчої влади можуть застосовувати різні **адміністративно-правові засоби державного впливу**.

Тема 28

Управління транспортом і зв'язком

Роль транспорту у суспільному виробництві визначається його необхідним розвитком, державної підтримки в задоволенні його потреб у транспортних засобах, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах.

Види транспорту:

- транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний, авіаційний, а також міський електротранспорт;
- промисловий залізничний транспорт;
- трубопровідний транспорт;
- шляхи сполучення загального користування

До сфери зв'язку відносять:

- поштовий зв'язок — приймання, обробка, перевезення та доставка поштових відправлень, виконання доручень користувачів щодо поштових переказів, банківських операцій;
- телекомунікації — передавання, випромінювання та приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних систем;;
- радіозв'язок — електрозв'язок, який здійснюється з використанням радіохвиль

До суб'єктів державного управління відносять:

на вищому рівні державного управління —
Кабінет Міністрів України;

на центральному рівні державного управління:

Міністерство транспорту та зв'язку України та підпорядковані йому підрозділи: Державний департамент автомобільного транспорту, Державна адміністрація залізничного транспорту, Державний департамент морського і річкового транспорту, а також спеціально створені органи державного контролю;

центральні органи виконавчої влади, статус яких прирівняний до державних комітетів України: Державна служба автомобільних доріг України, Державна служба України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації;

центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України — Національна комісія з питань регулювання зв'язку та підпорядковані їй Державна інспекція зв'язку, Український центр радіочастот

Провідним центральним органом виконавчої влади щодо забезпечення впровадження державної політики в галузі автомобільного, залізничного, морського і річкового транспорту, у сферах навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, надання послуг поштового зв'язку, телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом України є **Міністерство транспорту та зв'язку**.

Основні завдання Мінтрансзв'язку:

участь у формуванні та реалізації державної політики в галузі транспорту, у сферах навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, надання послуг поштового зв'язку, телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом України;

забезпечення взаємодії та координації роботи автомобільного, авіаційного, залізничного, морського і річкового транспорту;

здійснення заходів щодо розвитку і вдосконалення телекомунікаційних мереж загального користування та мереж поштового зв'язку загального користування;

створення умов для інтеграції національної транспортної системи України до європейської та світової транспортної системи

Центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, є **Національна комісія з питань регулювання зв'язку України**.

Основні завдання НКРЗ:

проведення єдиної державної політики регулювання в галузі зв'язку;

здійснення державного регулювання та нагляду в галузі зв'язку з метою максимального задоволення попиту споживачів на послуги зв'язку, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, збільшення обсягів послуг і підвищення якості, розвитку та модернізації мереж зв'язку з урахування інтересів національної безпеки;

забезпечення ефективного користування радіочастотним ресурсом України і функціонування ринку телекомунікаційних послуг та послуг поштового зв'язку на основі збалансування інтересів суспільства, операторів і користувачів цих послуг

Тема 29

Управління фінансами

Міністерство фінансів України є провідним центральним органом виконавчої влади, який забезпечує проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики, спрямованої на реалізацію визначених завдань економічного та соціального розвитку України, здійснює координацію діяльності у цій сфері інших центральних органів виконавчої влади.

Основні завдання Мінфіну:

- розроблення та проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики;
- здійснення разом з іншими органами виконавчої влади аналізу сучасної економічної та фінансової ситуації в Україні, а також перспектив її розвитку;
- розроблення стратегії щодо внутрішніх і зовнішніх запозичень держави, а також погашення та обслуговування державного боргу;
- розроблення проекту Державного бюджету України та прогнозних показників зведеного бюджету України, забезпечення виконання Державного бюджету України, контроль за дотриманням правил складання звіту про виконання Державного бюджету України та зведеного бюджету України;
- забезпечення концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку України

Основні завдання Держказначейства:

- організація виконання Державного бюджету України і здійснення контролю за ним;
- управління наявними коштами Державного бюджету України, у тому числі в іноземній валюті, коштами державних позабюджетних фондів і позабюджетними коштами установ та організацій, що утримуються за рахунок коштів Державного бюджету;
- фінансування видатків державного бюджету;
- ведення обліку касового виконання Державного бюджету, складання стану звітності про стан його виконання;
- здійснення управління державним внутрішнім і зовнішнім боргом;
- розподіл між Державним бюджетом і бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя відрахувань від загальнодержавних податків, зборів і обов'язкових платежів за нормативами, затвердженими Верховною Радою України;
- розроблення нормативно-методичних документів з питань бухгалтерського обліку, звітності та організації виконання бюджетів усіх рівнів, які є обов'язковими для всіх підприємств, установ та організацій, що використовують бюджетні кошти

Державна податкова служба в Україні створена у 1990 р. згідно із Законом України “Про державну податкову службу в Україні”, яким визначено систему, повноваження, завдання, особливості функціонування, права, обов’язки та відповідальність органів податкової служби та їх посадових осіб.

Закріплено трьохрівневу структуру державної податкової служби, де нижчестоящі податкові органи підпорядковуються вищестоящим:

- *перший рівень* – Державна податкова адміністрація України як центральний орган виконавчої влади;
- *другий рівень* – державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, а також державні податкові інспекції у містах з районним поділом (крім міст Києва та Севастополя);
- *третій рівень* – державні податкові інспекції у районах, містах, районах у містах, а також міжрайонні об’єднані податкові інспекції.

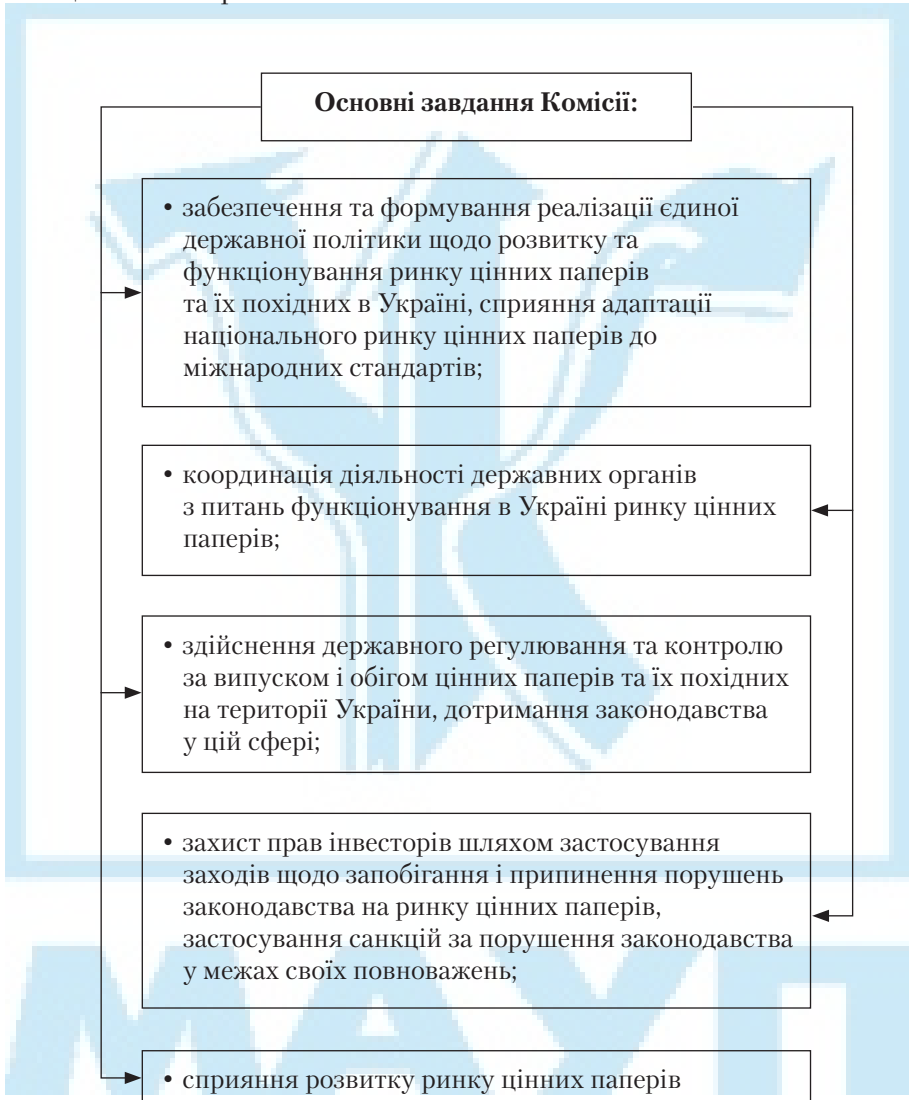
Основними функціями податкових органів є:

- здійснення безпосереднього контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати податків;
- забезпечення реєстрації та обліку платників податків, інших платежів, правильністю обчислення цих податків, платежів;
- обслуговування платників податків

Похідними функціями податкових органів є:

- прогнозування, аналіз надходження податків;
- організація роботи державних податкових адміністрацій і державних податкових інспекцій;
- удосконалення структури, форм і методів діяльності податкових органів;
- здійснення заходів щодо добору кадрів до податкових органів;
- отримання, облік та обробка інформації;
- запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування;
- видання, у випадках, передбачених законодавством, нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань оподаткування;
- внесення у встановленому порядку пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства;
- здійснення внутрішньовідомчого контролю

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснює державне регулювання цінних паперів і похідних цінних паперів.

Державна контрольно-ревізійна служба в Україні створена у 1993 р згідно із Законом України “Про державну контрольно-ревізійну службу”.

Головним завданням Служби є здійснення **державного контролю** за витрачанням коштів і матеріальних цінностей, їх збереження, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, державних комітетах, державних фондах, бюджетних установах, а також на підприємствах і організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів і державних валютних фондів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому.

Державний контроль здійснюється у формі

Ревізія — це метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотримання законодавства з фінансових питань, достовірності обліку і звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень, крадіжок

Перевірка — це обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів

Тема 30

Управління в галузі зовнішньоекономічної діяльності

Згідно із Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність” **органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності** є Верховна Рада, Кабінет Міністрів України, Нацбанк України, Міністерство економіки України, Держана митна служба та Антимонопольний комітет України.

Основні завдання Міністерства економіки:

- забезпечує реалізацію державної зовнішньоекономічної політики, розробляє концепцію та стратегію розвитку зовнішньоекономічного потенціалу України, механізмів державного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків;
- аналізує стан і прогнозує тенденції розвитку вітчизняних товарних ринків і вплив на нього світового ринку;
- проводить постійний моніторинг розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, аналізує ефективність експорту та імпорту товарів, забезпечує реалізацію заходів щодо розвитку і поліпшення структури експорту та імпорту;
- визначає відповідно до законодавства рівень індикативних цін і публікує їх перелік

Торговельно-економічна місія підпорядковується главі дипломатичного представництва, який здійснює контроль за її роботою, Міністерство економіки організує її роботу. У своїй діяльності комісія керується міжнародними договорами України, Конституцією та законами України, іншими нормативно-правовими актами законодавства України, Положенням “Про торговельно-економічну місію у складі дипломатичного представництва України за кордоном” затвердженим Указом Президента України від 30 квітня 1994 р.

Торговельно-економічна місія у державі перебування виконує завдання щодо захисту економічних інтересів України та прав суб’єктів підприємницької діяльності України; сприяє розвитку торговельно-економічних зв’язків України, залучення інвестицій, інформування Мінекономіки, МЗС та інших центральних органів України про цінову, податкову, тарифну політику, яку проводить держава перебування стосовно товарів, що експортують із України; готує висновки щодо доцільності імпорту товарів і послуг; залучення кредитів із держави перебування тощо.

Контрольні питання

(особлива частина)

1. Особливості державного управління виробничо-технологічними комплексами.
2. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері державного управління промисловим комплексом.
3. Зміст державного регулювання діяльності промислового комплексу Верховною Радою України.
4. Повноваження Президента України у сфері здійснення керівництва розвитком промислового комплексу.
5. Система органів контрольно-ревізійної служби в Україні та їх повноваження.
6. Правові засади діяльності органів державної влади і управління щодо забезпечення оборони України.
7. Служба безпеки України: структура та компетенція.
8. Національна безпека як об'єкт управління.
9. Прикордонні війська України.
10. Митний контроль в Україні.
11. Визначення культури як об'єкта державного управління.
12. Повноваження Верховної Ради України і Президента України у сфері управління освітою.
13. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу закладів освіти.
14. Державні гарантії права на охорону здоров'я.
15. Загальна характеристика державної політики у сфері підприємництва.
16. Організація державного управління у сфері підприємництва.
17. Порядок реєстрації суб'єктів підприємництва.
18. Загальна характеристика державного управління міжгалузевими сферами.
19. Повноваження Фонду державного майна.
20. Організація державного управління у сфері фінансів.
21. Державна податкова служба в Україні.
22. Антимонопольний комітет України та його органи.

23. Організація державного управління у паливно-енергетичній сфері.
24. Організація державного управління у сферах транспорту і зв'язку.
25. Державний контроль та нагляд у сферах транспорту і зв'язку.
26. Організація державного управління у сферах будівництва та житлово-комунального господарства.
27. Державний контроль у сферах будівництва та житлово-комунального господарства.
28. Організація державного управління в агропромисловій сфері.
29. Організація державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища.
30. Загальна характеристика державного управління міжгалузевими сферами.
31. Функціональний зміст міжгалузевого управління.
32. Організація державного управління у сфері праці та соціальної політики.
33. Організація державного управління у сфері освіти.
34. Організація державного управління у сфері юстиції.
35. Організація державного управління у сфері закордонних справ.
36. Правові засади організації виконавчої влади в Автономній Республіці Крим.
37. Загальна характеристика управлінської спрямованості місцевого самоврядування.

МАУП

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні нормативні джерела

Закони України та Постанови Верховної Ради України

1. *Декларація* “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” від 15 грудня 1992 р. // ВВР України. — 1993. — № 16. — Ст. 166.
2. *Закон* України “Про музеї та музейну справу” від 29 червня 1995 р. № 949/958.
3. *Закон* України “Про туризм” від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР.
4. *Закон* України “Основи законодавства України про культуру” від 14 лютого 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 21. — Ст. 294.
5. *Закон* України “Основи законодавства України про охорону здоров’я” від 19 листопада 1992 р. // ВВР України. — 1993 — № 4. — Ст. 19.
6. *Закон* України “Про авторське право та суміжні права” (у ред. закону від 11 липня 2001 р.) // ВВР України. — 2001. — № 43. — Ст. 214.
7. *Закон* України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 1 грудня 1994 р. // ВВР України. — 1994. — № 52. — Ст. 455.
8. *Закон* України “Про альтернативну (невійськову) службу” від 12 грудня 1991 р. // ВВР України. — 1992. — № 15. — Ст. 188.
9. *Закон* України “Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 50. — Ст. 472.
10. *Закон* України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. // ВВР України. — 2001. — № 5–6. — Ст. 30.
11. *Закон* України “Про біженців” від 21 червня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — № 47. — Ст. 250.

12. *Закон України “Про видобування і переробку уранових руд”* від 19 листопада 1997 р. // ВВР України. — 1998. — №11–12. — Ст. 39.
13. *Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”* від 14 травня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 31. — Ст. 440.
14. *Закон України “Про відпустки”* від 15 листопада 1996 р. // ВВР України. — 1997. — № 2. — Ст. 4.
15. *Закон України “Про господарські товариства”* від 19 вересня 1991р.// ВВР України. — 1991. — № 49 — Ст. 682.
16. *Закон України “Про державний кордон України”* від 4 листопада 1991 р. // ВВР України. — 1992. — № 2. — Ст. 5.
17. *Закон України “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні”* від 26 січня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 13. — Ст. 110.
18. *Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”* від 23 вересня 1997 р. // ВВР України. — 1997. — № 50. — Ст. 302.
19. *Закон України “Про державну службу”* від 16 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
20. *Закон України “Про державну статистику”* від 17 вересня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 43. — Ст. 608.
21. *Закон України “Про державну таємницю”* від 21 січня 1994 р. // ВВР України. — 1994. — № 16. — Ст. 93.
22. *Закон України “Про дорожній рух”* від 30 червня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 31. — Ст. 338.
23. *Закон України “Про електроенергетику”* від 16 жовтня 1997 р. // ВВР України. — 1998. — № 1. — Ст. 1.
24. *Закон України “Про загальний військовий обов’язок і військову службу”* від 25 березня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 27. — Ст. 385.
25. *Закон України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон”* від 13 жовтня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 50. — Ст. 676.
26. *Закон України “Про зайнятість населення”* від 1 березня 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 14. — Ст. 170.

27. Закон України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — № 12. — Ст. 64.
28. Закон України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними” від 15 лютого 1995 р. // ВВР України. — 1995. — № 10. — Ст. 62.
29. Закон України “Про Збройні Сили України” від 6 грудня 1991 р. // ВВР України. — 1992. — № 9. — Ст. 108.
30. Закон України “Про звернення громадян” від 2 жовтня 1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.
31. Закон України “Про зв’язок” від 16 травня 1995 р. // ВВР України. — 1995. — № 20. — Ст. 143.
32. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 29. — Ст. 377.
33. Закон України “Про інформацію” від 2 жовтня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
34. Закон України “Про колективні договори і угоди” від 1 липня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 36. — Ст. 361.
35. Закон України “Про Конституційний Суд України” від 16 жовтня 1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 49. — Ст. 272.
36. Закон України “Про лізинг” від 16 грудня 1997 р. // ВВР України. — 1998. — № 16. — Ст. 68.
37. Закон України “Про митну справу в Україні” від 25 червня 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 44. — Ст. 544.
38. Закон України “Про міжнародні договори України” від 22 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1994. — № 10. — Ст. 45.
39. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. // ВВР України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
40. Закон України “Про національні меншини в Україні” від 25 червня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 36. — Ст. 529.
41. Закон України “Про об’єднання громадян” від 16 червня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 34. — Ст. 504.
42. Закон України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” від 15 лютого 1995 р. // ВВР України. — 1995. — № 10. — Ст. 60.

43. *Закон України “Про оборону України”* від 6 грудня 1991 р. // ВВР України. — 1992. — № 9. — Ст. 106.
44. *Закон України “Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх”* від 24 січня 1995 р. // ВВР України. — 1995. — № 6. — Ст. 35.
45. *Закон України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”* від 30 червня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — №. 35 — Ст. 358.
46. *Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”* від 25 червня 1991р. // ВВР України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
47. *Закон України “Про охорону праці”* від 14 жовтня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 49. — Ст. 668.
48. *Закон України “Про перелік міністерств та інші центральні органи державного управління Української РСР”* від 13 травня 1991 р. //ВВР України. — 1991. — № 26. — Ст. 290.
49. *Закон України “Про підприємництво”* від 7 лютого 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 14. —Ст. 168.
50. *Закон України “Про підприємства в Україні”* від 27 березня 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 24. — Ст. 272.
51. *Закон України “Про пожежну безпеку”* від 17 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1994. — № 5. — Ст. 21.
52. *Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану”* від 16 березня 2000 р. // ВВР України. — 2000. — № 23. — Ст. 176.
53. *Закон України “Про правовий статус іноземців”* від 4 лютого 1994 р. // ВВР України. — 1994. — № 23. — Ст. 161.
54. *Закон України “Про прикордонні війська України”* від 4 листопада 1991 р. // ВВР України. — 1992. — № 2. — Ст. 7.
55. *Закон України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”* від 11 липня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — №48. — Ст. 253.
56. *Закон України “Про прокуратуру”* від 5 листопада 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 53. — Ст. 793.
57. *Закон України “Про промислово-фінансові групи в Україні”* від 21 листопада 1995 р. // ВВР України. — 1996. — № 23. — Ст. 88.

58. *Закон України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки”* від 7 жовтня 1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 52. – Ст. 312.
59. *Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”* від 23 квітня 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
60. *Закон України “Про селянське (фермерське) господарство”* від 20 грудня 1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 14. – Ст. 187.
61. *Закон України “Про Службу безпеки України”* від 25 березня 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.
62. *Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”* від 5 лютого 1993 р. // ВВР України. – 1993. – № 16. – Ст. 167.
63. *Закон України “Про статус суддів”* від 15 грудня 1992 р. // ВВР України. – 1993. – № 8. – Ст. 56.
64. *Закон України “Про телебачення і радіомовлення”* від 21 грудня 1993 р. // ВВР України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
65. *Закон України “Про торгово-промислові палати України”* від 2 грудня 1997 р. // ВВР України. – 1998. – № 13. – Ст. 52.
66. *Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини”* від 23 грудня 1997 р. // ВВР України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.
67. *Закон України “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини”* від 23 грудня 1997 р. // ВВР України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.
68. *Закон України “Основи законодавства України про культуру”* від 14 лютого 1992 р. № 2117-ВР // ВВР України. – 1992. – № 21. – Ст. 294.
69. *Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров’я”* від 19 листопада 1992 р. // ВВР України. – 1993. – С. 19.
70. *Закон України “Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України”* від 7 березня 2002 р.
71. *Закон України “Про благодійництво та благодійні організації”* від 16 вересня 1997 р. № 531/97-ВР.

72. *Закон України “Про вивчення, введення та повернення культурних цінностей”* від 21 вересня 1999 р.
73. *Закон України “Про вищу освіту”* від 17 січня 2002 р. № 2984-III // ВВР України. — 2002. — № 20. — Ст. 134.
74. *Закон України “Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України”* від 26 березня 1992 р. № 2235/XII // ВВР України. — 1992. — № 29. — Ст. 397.
75. *Закон України “Про державну виконавчу службу”* // ВВР України. — 1998. — № 36/37. — Ст. 243.
76. *Закон України “Про судоустрій України”* від 7 лютого 2002 р.
77. *Закон України “Про державну програму приватизації”* від 12 лютого 1998 р. № 124/98-ВР.
78. *Закон України “Про дипломатичну службу”* від 20 вересня 2001 р. // ВВР України. — 2002. — № 5. — Ст. 29.
79. *Закон України “Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України”* від 10 січня 2002 р. № 2925/III // ВВР України. — 2002. — № 16. — Ст. 115.
80. *Закон України “Про запобіжне затримання особи”* від 29 липня 1994 р. № 150/94-ВР // ВВР України. — 1994. — № 38. — Ст. 346.
81. *Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції”* від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 36. — Ст. 164.
82. *Закон України “Про міліцію”* від 1991.
83. *Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”* від 1 грудня 1998 р. // ВВР України. — 1999. — № 2–3. — Ст. 20.
84. *Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність”* // ВВР України. — 1992. — № 22. — Ст. 303.
85. *Закон України “Про охорону культурної спадщини”* від 8 червня 2000 р. № 1805-III.
86. *Закон України “Про позашкільну освіту”* від 22 червня 2000 р. № 1841-III // ВВР України. — 2000. — № 46. — Ст. 393.
87. *Закон України “Про політичні партії в Україні”* від 5 квітня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — № 25. — Ст. 118.

88. *Закон України* “Про приватизацію державного майна” від 4 березня 1992 р. № 2136-ХІІ.
89. *Закон України* “Про раду Національної безпеки і оборони України” від 5 березня 1998 р.
90. *Закон України* “Про Рахункову палату” від 11 липня 1996 р. № 315/96-ВР // ВВР України. — 1996. — № 43. — Ст. 212.
91. *Закон України* “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 7 червня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — № 33. — Ст. 175.
92. *Закон України* “Про товарну біржу” від 10 грудня 1991 р. № 1956-ХІІ // ВВР України. — 1992. — № 10. — Ст. 139.
93. *Закон України* “Про торгово-промислові палати в Україні” від 2 грудня 1997 р. № 671/97-ВР.
94. *Закон Української РСР* “Про власність” від 7 лютого 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 20. — Ст. 249.
95. *Конституція України*: Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
96. *Концепція* національної безпеки України: Затв. ПВРУ від 16 січня 1997 р.
97. *Постанова* Верховної Ради України “Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні” від 17 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1994. — № 6. — Ст. 30.
98. *Постанова* Верховної Ради України “Про затвердження Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі” від 23 червня 1995 р. // ВВР України. — 1995. — № 25. — Ст. 193.
99. *Постанова* Верховної Ради України “Про державну програму боротьби із злочинністю” від 25 червня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 27. — Ст. 285.
100. *Постанова* Верховної Ради України “Про Тимчасове положення про Фонд державного майна України” від 7 липня 1992 р. № 2558-ХІІ.
101. *Постанова* Верховної Ради України “Про затвердження дисциплінарного Статуту прокуратури України” // ВВР України. — 1992. — № 4. — Ст. 14.

102. *Постанова* Верховної Ради України “Про основні напрямки зовнішньої політики України” від 18 лютого 1993 р.
103. *Постанова* Президії Верховної Ради Української РСР “Про статус Академії наук України” від 17 січня 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 6. — Ст. 40.
104. *Закон* України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 р. // ВВР України. — 1992. — № 15. — Ст. 190.

Кодекси

105. *Кодекс* України про адміністративні правопорушення: Наук.-практ. коментар. — К., 1991.
106. *Кодекс* України про адміністративні правопорушення (із змін, від 20.02.03).
107. *Водний кодекс* України // ВВР України.— 1995. — №24. — Ст. 189 (із змін, від 26.12.02).
108. *Житловий кодекс* Української РСР // ВВР України. — 1983. — № 28. — Ст. 574 (із змін, від 02.03.2000).
109. *Земельний кодекс* України // ВВР України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27 (із змін, від 20.12.01).
110. *Кодекс законів про працю* України // ВВР України. — 1971. — Дод. до № 50. — Ст. 375 (із змін, від 06.02.03).
111. *Сімейний кодекс* України // ВВР України. — 2002. — № 21–22. — Ст. 135 (із змін, від 26.12.02).
112. *Кодекс торговельного мореплавства* України // ВВР України. — 1995. — № 47. — Ст. 349 (із змін, від 21.10.97).
113. *Кодекс* України про надра // ВВР України. — 1994. — № 36. — Ст. 340 (із змін, від 26.12.02).
114. *Лісовий кодекс* України // ВВР України. — 1992. — № 6. — Ст. 56 (із змін, від 07.03.02).
115. *Митний кодекс* України // ВВР України. — 2002. — № 38–39. — Ст. 288.
116. *Повітряний кодекс* України // ВВР України. — 1993. — № 25. — Ст. 274 (із змін, від 15.12.99).
117. *Господарський процесуальний кодекс* України // ВВР України. — 1992. — № 6. — Ст. 56 (із змін, від 07.03.02).
118. *Виправно-трудоий кодекс* України // ВВР України. — 1971. — № 1. — Ст. 6 (із змін, від 11.07.01).

119. *Кримінальний кодекс України // ВВР України.* — 2001. — № 25–26. — Ст. 131 (із змін, від 07.03.02).
120. *Кримінально-процесуальний Кодекс України // ВВР України.* — 1961. — № 2. — Ст. 15 (із змін, від 06.02.03).
121. *Цивільний кодекс Української РСР.*
122. *Бюджетний процесуальний кодекс України // ВВР України.* — 2001. — № 37–38. — Ст. 189.
123. *Цивільний процесуальний кодекс України // ВВР України.* — 1963. — № 30. — Ст. 464 (із змін, від 07.03.02).

*Укази та розпорядження
Президента України*

124. *Положення “Про дипломатичне представництво України за кордоном”:* Затв. Указом Президента України від 22 жовтня 1992 р.
125. *Положення “Про дипломатичну службу в Україні”:* Затв. Указом Президента України від 16 липня 1993 р. № 267.
126. *Постанова Верховної Ради України “Про дипломатичні ранги України”* від 31 січня 1992 р.
127. *Розпорядження Президента України “Про Положення про Міністерство економіки України”* від 16 травня 1992 р. № 89.
128. *Указ Президента “Про затвердження Положення про Раду з питань науки та науково-технічної політики при Президентові України”* від 11 червня 1996 р. № 409/96.
129. *Указ Президента України “Про Положення про Державний комітет України у справах національностей та міграції”* від 19 березня 2002 р. № 269/2000.
130. *Указ Президента України “Питання Державного комітету України з нагляду за охороною праці”* від 16 січня 2003 р. № 29/2000.
131. *Указ Президента України “Питання Міністерства аграрної політики України”* від 7 червня 2000 р. № 772/2000.
132. *Указ Президента України “Про Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України”* від 25 липня 2000 р. № 919/2000.

133. *Указ* Президента України “Про Державний комітет України по стандартизації, метрології та сертифікації України” від 26 липня 2000 р. № 926/2000.
134. *Указ* Президента України “Про затвердження Положення про Фонд соціального захисту ветеранів Великої Вітчизняної війни” від 24 лютого 1996 р. № 145/96 // Уряд. кур’єр. — 1996. — № 40–41.
135. *Указ* Президента України “Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади” від 15 грудня 1999 р. № 1573/99.
136. *Указ* Президента України “Про Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи” від 28 жовтня 1996 р. № 1005/96.
137. *Указ* Президента України “Про Національний фонд соціального захисту матерів і дітей “Україна — дітям” від 20 листопада 1996 р. № 1104/96.
138. *Указ* Президента України “Про Національну раду соціального партнерства” від 27 квітня 1993 р. № 151/93.
139. *Указ* Президента України “Про Положення про Державний комітет лісового господарства України” від 14 серпня 2000 р. № 969/2000.
140. *Указ* Президента України “Про Положення про Державний комітет України по земельним ресурсам” від 14 серпня 2000 р. № 970/2000.
141. *Указ* Президента України “Про Положення про Міністерство праці та соціальної політики України” від 30 серпня 2000 р. № 1035/2000.
142. *Указ* Президента України “Про Положення про Міністерство промислової політики України” від 21 вересня 2001 р. № 849/2000.
143. *Указ* Президента України “Про спеціальну економічну зону “Славутич” від 18 червня 1998 р. № 657/98.
144. *Указ* Президента України “Про управління в галузі використання і охорони надр України” від 30 квітня 1992 р. № 287.
145. *Указ* Президента України “Про Національну доктрину розвитку освіти” від 17 квітня 2002 р. № 347/2002.

146. *Указ* Президента України “Про Національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2002–2005 роки” від 15 листопада 2001 р. № 1092/2001.
147. *Указ* Президента України “Питання Міністерства екології та природних ресурсів України” від 29 травня 2000 р. № 724/2000.
148. *Указ* Президента України “Положення про Міністерство освіти і науки України” від 7 червня 2000 р. № 773/2000.
149. *Указ* Президента України “Положення про дипломатичне представництво України за кордоном” від 26 жовтня 1992 р.
150. *Указ* Президента України “Положення про Міністерство охорони здоров’я України” від 24 липня 2000 р. № 918.
151. *Указ* Президента України “Про позаштатні (почесні) консули України” від 17 лютого 1997 р.
152. *Указ* Президента України “Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку” від 14 лютого 1997 р. № 142/97.
153. *Указ* Президента України “Про запровадження дозвільної системи у сферах підприємницької діяльності” від 20 травня 1999 р. № 539/99.
154. *Указ* Президента України “Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України” від 30 грудня 1997 р. № 1396/97.
155. *Указ* Президента України “Про затвердження Положення про Міністерство іноземних справ” від 18 лютого 1993 р.
156. *Указ* Президента України “Про затвердження Положень про Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України” від 21 серпня 1997 р. № 888/97.
157. *Указ* Президента України “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні” від 22 липня 1998 р. № 810/98.
158. *Указ* Президента України “Про Консульський Статут України” від 2 квітня 1994 р.
159. *Указ* Президента України “Про національну програму боротьби з корупцією” від 10 квітня 1997 р. № 319/97.
160. *Указ* Президента України “Про основні напрямки соціальної політики на 1997–2000 роки” від 18 жовтня 1997 р. № 1166/97.

161. *Указ* Президента України “Про Основні напрямки соціальної політики на період до 2004 р.” від 24 травня 2000 р. № 717/2000.
162. *Указ* Президента України “Про Положення про Головне Контрольно-ревізійне управління України” від 28 листопада 2000 р. № 1265/2000.
163. *Указ* Президента України “Про Положення про державний експортний контроль в Україні” від 13 лютого 1998 р. № 117/98.
164. *Указ* Президента України “Про Положення про Державний комітет у справах охорони державного кордону України” від 14 вересня 2000 р. № 1071/2000.
165. *Указ* Президента України “Про Положення про Міністерство внутрішніх справ України” від 17 жовтня 2000 р. № 1338/2000.
166. *Указ* Президента України “Про Положення про Міністерство культури і мистецтв України” від 31 серпня 2000 р. № 1038/2000.
167. *Указ* Президента України “Про Положення про Міністерство транспорту України” від 11 травня 2000 р. № 678/2000.
168. *Указ* Президента України “Про Положення про Національну комісію з питань повернення в Україну культурних цінностей” від 16 січня 1998 р. № 21/98.
169. *Указ* Президента України “Про почесні звання України” від 29 червня 2001 р. № 476/2001.
170. *Указ* Президента України “Про систему центральних органів виконавчої влади” від 15 грудня 1999 р. № 1572/99.
171. *Указ* Президента України “Про склад Кабінету Міністрів України” від 15 грудня 1999 р. № 1574/99.
172. *Указ* Президента України “Про утворення Державного департаменту України з питань виконання покарань” від 22 квітня 1998 р. № 344/98
173. *Указ* Президента України “Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України” від 3 березня 2003 р. № 182/2003.

*Декрети та постанови
Кабінету Міністрів України*

174. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм та правил і відповідальності за їх порушення” від 8 квітня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 23. — Ст. 247.
175. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про стандартизацію і сертифікацію” від 10 травня 1993 р. № 46–93.
176. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об’єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації” від 14 квітня 1997 р. № 348.
177. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження концептуальних напрямків діяльності органів виконавчої влади щодо розвитку культури” від 28 червня 1997 № 675.
178. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України та кількісного складу його колегії” від 18 лютого 1993 р. № 129.
179. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про реєстрацію асоціацій та інших добровільних об’єднань органів місцевого самоврядування” від 16 лютого 1998 р. № 175.
180. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку” від 27 лютого 1991 р. № 49.
181. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Концепцію державної промислової політики України” від 29 лютого 1996 р. № 272
182. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні” від 14 березня 1994 р. № 167.
183. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Національну наглядову раду з координації проекту технічної допо-

моги “Реформа системи соціального забезпечення в Україні” від 2 серпня 1995 р. № 595.

184. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом” від 19 березня 1997 р. № 252.
185. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI)” від 3 листопада 1993 р. № 896.
186. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Питання Міністерства фінансів України” від 27 лютого 1993 р. № 147.
187. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Положення про державний фонд сприяння зайнятості населення” від 24 червня 1991 р. № 47.
188. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Головне управління внутрішніх справ у Криму МВС України” від 18 травня 1994 р. № 317.
189. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про державний фонд фундаментальних досліджень” від 24 грудня 2001 р. № 1717.
190. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Комплексних заходів щодо всебічного розвитку і функціонування української мови” від 8 вересня 1997 р. № 998.
191. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Комплексної програми паспортизації об’єктів культурної спадщини на 2003–2010 роки” від 9 вересня 2002 р. № 1330.
192. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Державний реєстр Національного культурного надбання” від 12 серпня 1992 р. № 466.
193. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про дозвільну систему” від 12 жовтня 1992 р. № 573.
194. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження типових положень про управління культури обласної Севастопольської міської державної адміністрації, Головне управління культури та мистецтв Київської міської державної адміністрації, про відділ культури ра-

- йонної, районної в містах Києва та Севастопольської державної адміністрації” від 17 травня 2001 р. № 529.
195. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Типового положення про урядовий орган державного управління” від 22 лютого 2000 р. № 386.
 196. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Колегію Міністерства внутрішніх справ України” від 31 жовтня 2002 р. № 1642.
 197. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про концепцію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ” від 24 квітня 1996 р. № 456.
 198. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про ліцензування, атестацію та акредитацію навчальних закладів” від 12 лютого 1996 р. № 200.
 199. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Положення про Державну Автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ України” від 14 квітня 1997 р. № 341.
 200. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про порядок державної акредитації закладу охорони здоров’я” від 15 липня 1997 р. № 765.
 201. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії” від 7 березня 1993 р. № 706.
 202. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про утворення Державного Департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб” від 14 червня 2002 р. № 844.
 203. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про утворення Державної служби охорони культурної спадщини” від 30 березня 2002 р. № 446.
 204. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про утворення Міжвідомчої ради з питань вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” від 12 січня 2001 р. № 15.
 205. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про програму зайнятості населення на 1997–2000 роки” від 31 грудня 1996 р. № 1591.

*Нормативні акти
міністерств та інших
центральної організації виконавчої влади*

206. *Наказ* Держпідприємництва України, Мінекоресурсів України “Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з пошуку (розвідки) корисних копалин” від 13 лютого 2002 р. № 31/51.
207. *Наказ* Мінекоресурсів України “Про затвердження Положення про громадських інспекторів охорони дозвілля” від 27 лютого 2002 р. № 88.
208. *Наказ* Міністерства внутрішніх справ України “Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями, металевими снарядами не смертельної дії та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів” від 21 серпня 1998 р. № 622.
209. *Наказ* Міністерства внутрішніх справ України “Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення” від 22 лютого 2002 р. № 185.
210. *Наказ* Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про Центр по усиновленню дітей при Міністерстві освіти і науки України” від 30 грудня 1996 р. № 98.
211. *Наказ* Міністерства охорони здоров'я України “Про затвердження Положення про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров'я України” від 30 вересня 1994 р. № 268.
212. *Наказ* Міністерства юстиції України “Про затвердження Положення про Головне управління юстиції Міністерства юстиції України Автономної Республіки Крим, області, Київське та Севастопольське міські управління юстиції та Положення про районні, районні в містах, міські (міст обласного значення) управління юстиції” від 30 серпня 2000 р. № 36/5.

213. *Наказ* МОЗ України “Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу Міністерства охорони здоров’я України” від 18 квітня 2000 р. № 7–8.

Міжнародні акти

214. *Європейська* конвенція про охорону археологічної спадщини від 16.01.92.
215. *Європейська* конвенція про кінематографічну продукцію спільного виробництва від 02.10.92.
216. *Європейська* культурна конвенція від 19.12.34.
217. *Європейська* соціальна хартія від 03.05.96.
218. *Загальна* декларація прав народів від 04.07.76.
219. *Конвенція* про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту від 14.05.54.
220. *Міжнародна* хартія регіональних мов або мов меншин від 05.11.92.
221. *Міжнародний* акт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.96.
222. *Рамкова* конвенція про захист національних меншин від 01.02.95.
223. *Статут* Організації Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури від 16.11.45.

Література з навчального курсу

224. *Авер’янов В.* Органи виконавчої влади в Україні. — К., 1997.
225. *Авер’янов В.* Система органів виконавчої влади // Юрид. вісн. — 1996. — № 1.
226. *Аверьянов В. Б.* Аппарат государственного управления: содержание деятельности и организационные структуры. — К., 1990.
227. *Авер’янов В.* Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування // Право України. — 1998. — № 8.
228. *Авер’янов В. Б., Крупчан О. Д.* Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування. — Х., 1998.
229. *Административное* право зарубежных стран. — М., 1996.
230. *Административное* право / Под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. — М., 1999.

231. *Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ.* — К., 1995.
232. *Адміністративне право України / За ред. проф. Ю. П. Битяка.* — Х., 2000.
233. *Атаманчук Г. В.* Теория государственного управления: Курс лекций. — М., 1997.
234. *Бантисhev А. Ф., Ухаль А. М.* Административная ответственность за нарушение правил о валютных операциях по действующему законодательству Украины: Учеб. пособие. — Ужгород, 2001.
235. *Бахрах Д. Н.* Административная власть как вид государственной власти // Государство и право. — 1992. — № 3.
236. *Бахрах Д. Н.* Административное право: Учеб. для вузов. — М., 1997.
237. *Бахрах Д. Н.* Основные понятия теории социального управления. — Пермь, 1978.
238. *Бачило Й. Л.* Функции органов управления. — М., 1976.
239. *Бельский К. С.* О предмете и системе науки административного права // Государство и право. — 1998. — № 10. — С. 18–26.
240. *Битяк Ю. П., Зуя В. В.* Административное право Украины (общая часть). — Х., 1999.
241. *Бурлаков Р.* Про систему державного фінансового контролю // Право України. — 1998. — № 3. — С. 69–71.
242. *Васильев А. С.* Административное право Украины (общая часть): Учеб. пособие. — Х., 2001.
243. *Веремеенко И. И.* Административно-правовые санкции. — М., 1975.
244. *Воловик В.* Про правовий статус державних службовців // Право України. — 1997. — № 1. — С. 63–66.
245. *Гавриляка А.* Удосконалювати управління в системі органів МВС // Право України. — 1997. — № 8. — С. 44–46.
246. *Гончарук Є. Т.* Суб'єкти адміністративного права. — К., 1998.
247. *Гончарук Є. Т.* Адміністративне право України. — К., 2000.
248. *Гончарук Є. Т.* Адміністративна відповідальність. — К., 1995.

249. *Горьова Є.* Класифікація норм адміністративного права: проблеми методології // *Право України.* — 1998. — № 14. — С. 43–46.
250. *Демин А. В.* Общие вопросы теории административного договора. — Красноярск, 1997.
251. *Державна* виконавча влада в Україні: формування та функціонування. С. I і II. — К., 2000.
252. *Державна* служба в Україні: розвиток і перспективи // *Уряд. кур'єр.* — 1996. — 29 лют.
253. *Державне* управління в умовах адміністративної реформи в Україні / За заг. ред. Н. Р. Нижник, О. Д. Крупчана. — К., 1992.
254. *Державне* управління: Словник-довідник. — К., 2002.
255. *Державне* управління: теорія і практика. — К., 1998. — С. 329–361.
256. *Додин Е. В.* Административная деликтология. — Одесса, 1997.
257. *Додин Е. В.* Административная ответственность в свете Конституции Украины // *Юрид. вест.* — 1997. — № 3. — С. 70.
258. *Додин Е. В.* Доказательства в административном процессе. — М., 1973.
259. *Жак В.* Діяльність закладів охорони здоров'я — на конституційну основу // *Право України.* — 1997. — № 9. — С. 57–58.
260. *Захандревич М.* Паспортна реформа в Україні // *Право України.* — 1996. — № 10.
261. *Иванов Л.* Административная ответственность юридических лиц // *Рос. юстиция.* — 2001. — № 3.
262. *Калаянов Д. П.* Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел. — Одесса, 1998.
263. *Кампо В.* Місцеві державні адміністрації як ланка органів виконавчої влади // *Юрид. вісн.* — 1997. — № 4. — С. 63–69.
264. *Кампо В. М., Нижник Н. Р., Шльоер Б. П.* Становлення нового адміністративного права України. — К., 2000.
265. *Кивалов С. В.* Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил). — Одесса, 1996.

266. *Кириченко И. Р.* Административно-правовой порядок обеспечения разрешительной системы. — К., 1989.
267. *Коваль Л. В.* Административно-деликтное отношение. — К., 1979.
268. *Коваль Л. В.* Відповідальність за адміністративні правопорушення. — К., 1975.
269. *Коліушко І.* Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. — К., 2002.
270. *Коліушко І., Тимошук В.* Про запровадження у сферу виконавчої влади посад державних політичних діячів // *Право України.* — 2000. — № 2. — С. 10–13.
271. *Колтаков В. К.* Административное право Украины. — К., 1999.
272. *Коментар до Конституцій України.* — К., 1996.
273. *Кондрашов Б. П.* Общественная безопасность и административно-правовые средства ее обеспечения. — М., 1998.
274. *Кряжков В., Стариков Ю.* Административные суды: какими им быть? // *Рос. юстиция.* — 2001. — № 1.
275. *Лаврінчук І.* Особливості правового регулювання проходження служби державними службовцями // *Право України.* — 1998. — № 3. — С. 71–74.
276. *Ликулькин А. В.* Система государственного управления. — М., 1997.
277. *Марчук Е., Селиванов А.* Какой быть административной реформе // *Голос України.* — 1997. — 18 нояб.
278. *Наукові засади реформування державної служби в Україні.* — К., 2000.
279. *Нижник Н.* Україна — державне управління, шляхи реформування. — К., 1997.
280. *Нижник Н., Машков О.* Системний підхід в організації Державного управління. — К., 1998.
281. *Овсянко Д. М.* Административное право. — М., 1997.
282. *Остапенко О. І.* Адміністративна деліктологія. — Л., 1995.
283. *Правительство, министерства и ведомства в зарубежных странах.* — М., 1994.
284. *Президент про соціальну політику до 2000 року* // *Голос України.* — 1997. — 31 жовт.

285. *Прудников А. С., Андрияшин Х. А.* Административно-правовое обеспечение прав и свобод человека и гражданина. — М., 1998.
286. *Разделение властей: история и современность.* — М., 1996.
287. *Руденко М.* Щодо усунення підміни прокуратурою інститутів контролю, нагляду у сфері управління // *Право України.* — 1996. — № 9, — С. 58–63.
288. *Самсонов В. М.* Административное законодательство: понятие, содержание, реформа. — Х., 1991.
289. *Серьогін С.* Влада і державна служба. Историчний аспект. — К., 1999.
290. *Скомороха В.* Адміністративна реформа в Україні: потрібне законодавче забезпечення (правові аспекти поділу і розмежування влади) // *Право України.* — 1999. — № 7. — С. 21–27.
291. *Сорокин В. Д.* Метод правового регулювання. — М., 1976.
292. *Старилов Ю. Н.* Службное право. — М., 1996.
293. *Старилов Ю. М.* О сущности и новой системе административного права: некоторые итоги дискуссии // *Государство и право.* — 2000. — № 5. — С. 12–21.
294. *Стахов А.* Виды административного принуждения // *Рос. юстиция.* — 2001. — № 9.
295. *Стефанюк В.* Судовий контроль за діяльністю органів державної влади // *Право України.* — 1996. — № 3. — С. 3–8.
296. *Студеникина М. С.* Что такое административная ответственность. — М., 1999.
297. *Суворов Л. Н., Аверин А. Н.* Социальное управление: Опыт философского анализа. — М., 1984.
298. *Тихомиров Ю. А.* Курс административного права и процесса. — М., 1998.
299. *Тихомиров Ю. А.* Публичное право. — М., 1995.
300. *Тихомиров Ю. А., Котелевская И. В.* Правовые акты. — М., 1995.
301. *Тихомиров Ю. А.* Административное усмотрение и право // *Журн. рос. права.* — 2000. — № 4. — С. 70–79.
302. *Ткач Г. Й., Мартьянов І. В.* Державна виконавча влада в Україні // *Вісн. Львів. ун-ту.* — 1994. — Вип. 31.

303. *Ткаченко В. Д.* Функціональне призначення законності // Вісн. Акад. прав. наук України. — 1996. — Вип. 6.
304. *Трегобчук В.* Державне управління в ринковій економіці // Віче. — 1997. — № 1.
305. *Фоков А.* Административные суды повысят доступность правосудия // Рос. юстиция. — 2001. — № 6.
306. *Фолмер Р. М.* Энциклопедия современного управления: В 5 ч. — М., 1992.
307. *Цветков В. В.* Державне управління: Основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). — Х., 1996.
308. *Шаповал В.* Виконавча влада и конституційні статуси Президента України та Кабінету Міністрів України // Право України. — 2000. — № 89. — С. 24–28.
309. *Шкарупа В. К.* Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції). — К., 1995.
310. *Щёкин Г. В.* Теория социального управления. — К., 1996.
311. *Юсупов В. А.* Теория административного права. — М., 1985.

МАУП

ЗМІСТ

Вступ	3
Загальна частина	5
<i>Тема 1.</i> Основні засади державного управління	5
<i>Тема 2.</i> Предмет, метод і система адміністративного права	11
<i>Тема 3.</i> Адміністративно-правові норми та відносини	16
<i>Тема 4.</i> Громадяни України і об'єднання громадян як суб'єкти адміністративного права	28
<i>Тема 5.</i> Правовий статус державних службовців	34
<i>Тема 6.</i> Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права	40
<i>Тема 7.</i> Форми і методи державного управління	51
<i>Тема 8.</i> Способи забезпечення законності в управлінні	68
<i>Тема 9.</i> Адміністративна відповідальність за законодавством України	82
<i>Тема 10.</i> Адміністративний процес в Україні	90
Контрольні питання (загальна частина)	96
Особлива частина	99
<i>Тема 11.</i> Управління у сфері управління оборони	99
<i>Тема 12.</i> Управління в галузі забезпечення державної безпеки України	101
<i>Тема 13.</i> Адміністративно-правові режими, встановлені на державному кордоні України	107
<i>Тема 14.</i> Загальна характеристика управління у сфері внутрішніх справ України	113

<i>Тема 15.</i> Правове становище органів міліції	119
<i>Тема 16.</i> Паспортна система в Україні	125
<i>Тема 17.</i> Дозвільна система в Україні	131
<i>Тема 18.</i> Управління у сфері юстиції	133
<i>Тема 19.</i> Управління у сфері іноземних справ	143
<i>Тема 20.</i> Управління культурою	151
<i>Тема 21.</i> Управління у сфері освіти	157
<i>Тема 22.</i> Управління у сфері охорони здоров'я	161
<i>Тема 23.</i> Управління у сфері науки	165
<i>Тема 24.</i> Управління в галузі праці та соціального розвитку	169
<i>Тема 25.</i> Управління промисловим комплексом України	173
<i>Тема 26.</i> Управління агропромисловим комплексом	175
<i>Тема 27.</i> Управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки	179
<i>Тема 28.</i> Управління транспортом і зв'язком	183
<i>Тема 29.</i> Управління фінансами	187
<i>Тема 30.</i> Управління в галузі зовнішньоекономічної діяльності	193
Контрольні питання (особлива частина)	195
Список рекомендованої літератури	197

У навчальному посібнику “Адміністративне право України”, який включає Загальну та Особливу частини, викладені основні положення адміністративного права з урахуванням змін чинного законодавства.

Видання може стати корисним не тільки для студентів, а й для викладачів, аспірантів, адвокатів, державних службовців та усіх, хто цікавиться проблемами адміністративного права України.

Навчальне видання

Бортник Валентин Анатолійович

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

Редактор *Т. К. Валицька*

Коректор *А. А. Тютюнник*

Комп’ютерне верстання *Н. В. Коваленко*

Художнє оформлення *О. О. Стеценко*

Піди. до друку 29.12.11. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 12,84. Обл.-вид. арк. 8,1. Наклад 500 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*

Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»

МАУП